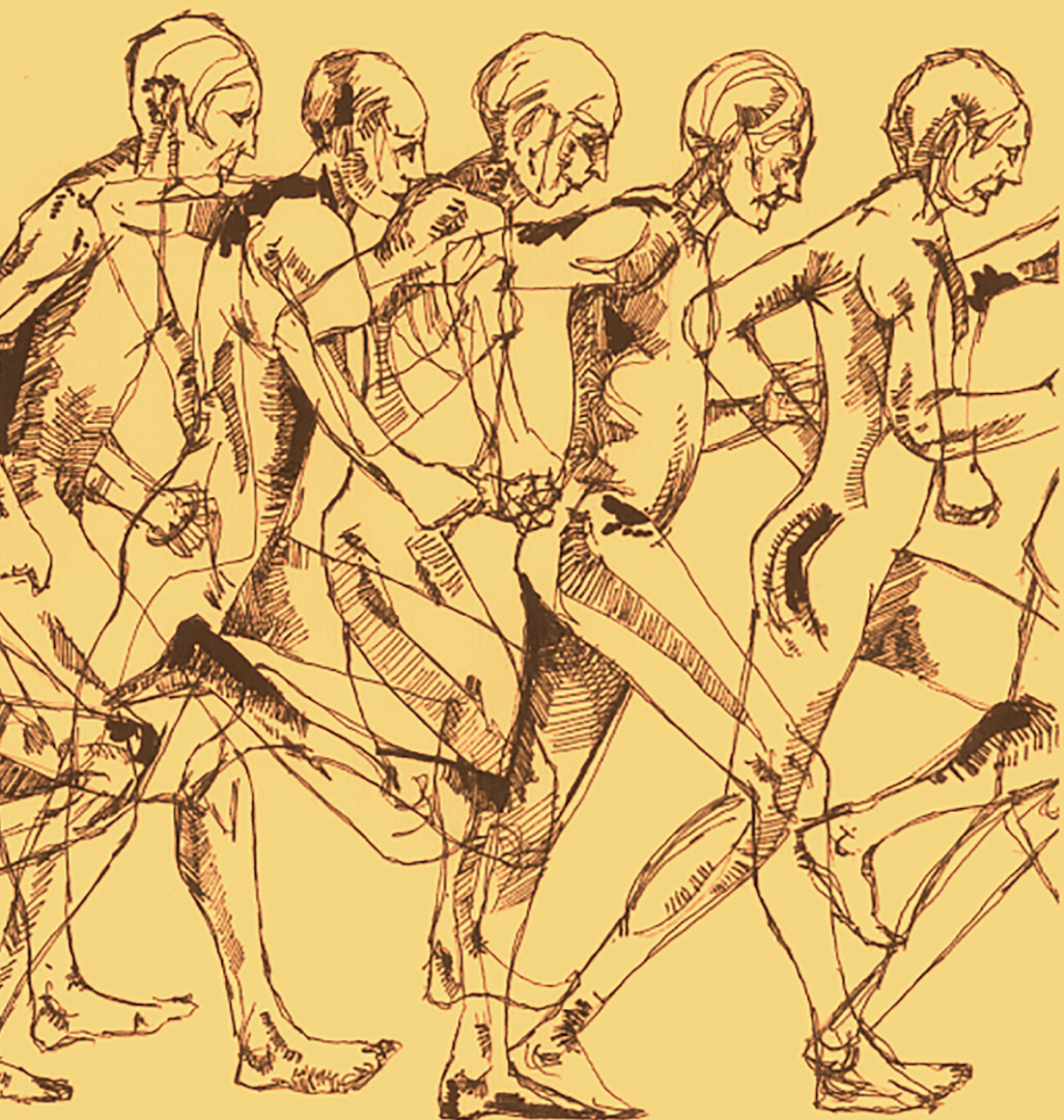

Szakáli Anna
Elfutott életek

Szakáli Anna
Elfutott életek

Szakáli Anna

Elfutott életek

Zamárdi - Miskolc
2017.

Nyelvhelyesség

Bemné dr. Schneider Mária

Grafika

Rákóczi Zoltán

Műszaki szerkesztés

Zsoldos Árpád és Adrienn

*„Az igazság útján élet van,
és annak ösvényén nincs halál.
(Példabeszédek 12,28)*

Tartalom

Ajánlás Szakáli Anna elbeszéléseihez.....	9
A cipő.....	11
Szegények.....	15
A hatodik, aki hetediknek született.....	20
Az aranytehen.....	25
Semmi sem történik véletlenül.....	30
Ádám és Éva a Paradicsomból.....	34
Balatoni vihar.....	37
Az éj sok mindent érvényesíthet.....	41
Bánat.....	44
A bliccelő.....	46
A koldus.....	54
Nyelvtanóra.....	57
Senkié.....	59
Laci bá'.....	61
Krokodilkönnyek.....	65
Karácsonyi kenyér.....	67
Az örök vadászmezőn.....	73
Te állat!.....	77
Nevelés.....	79
Hol volt olyankor az Isten.....	81
Harapás.....	85
Franciadrázsé.....	87
A forrás.....	90
Ez itt anya.....	94
A csíkos sál.....	96
Csandi.....	99
Cs. Lali.....	101
Tollfosztás.....	103
Forró ólomba mártanám.....	106

Úgy jártam, mint apád	112
Fehérlepke	115
(I. rész)	115
(II. rész)	120
Hazatérés	124
Utazás	126
Hatvan fillér a jegy ára	128
Fenyőfa a határról	131
Szüreten	134
Vásárlás asszony módra	138
Utoljára	140

Ajánlás Szakáli Anna elbeszéléseihez

A magyar realista próza hagyományaira tekintve könnyen felismerhető, hogy miből építkeztek az írók. Mikszáth Kálmán az iskolába, majd munkahelyére sétálva látta, megfigyelte a tót atyafiakat és a jó palócokat, mi több, velük beszélgetve ismerte meg életüket, gondolkodásmódjukat. Ebből születtek jobbnál jobb elbeszélései, regényei.

A párhuzam erőltetése nélkül leírható, hogy Szakáli Anna jól megtanulta a szépprózai hagyományokat, mert az *Elfutott életek* kötetének bármelyik írását olvassuk, felismerhetők bennük a közvetlen tapasztalatok, megfigyelések.

Hogyan kezdődik például *Laci bá'* című novellája: „*Az udvar hosszan terült el, küssé emelkedve, egészen a szérűskert vonaláig.*” Ilyen képet csak az az író írhat le, aki közvetlenül és többször látta azt.

Ha fentebb a mikszáthi hagyományokra utaltam, akkor kikerülhetetlenül megemlítendő, amit Móricz Zsigmondtól tanulhatott Szakáli Anna: a pontos megfigyelés és leírás, az áttekinthető és könnyen követhető mondatfűzés, a *couleur locale* pontos jelzése, a novellák hőseinek, alakjainak jellemzése.

Stílusosan kiforrott alkotót és alkotásokat ismerhet meg az Olvasó az *Elfutott életek* forgatásával. Így nyilván eljut ahhoz a gondolathoz, hogy: várjuk a folytatást!

Dr. Laczkó András
író, irodalomtörténész, kritikus

A cipő

(Kovács tanító néni emlékére)

Ezerkilencszázötvennyolcat írtak, amikor első osztályos lett. Szíve tele volt várakozással és elszánással arra, hogy ő most mindent megtud, amit a felnőttek tudnak, de persze szép sorjában. Kapott egy új iskolatáskát is, ami fekete, fénylő lakkfestékkal kápráztatta el a gyerekeket, de amint később kiderült, sajnos csak keménypapírból készült. Keskeny, piros színű, ragasztott szegély takarta az összeszerestéseknél a varrásokat, ami két hét után, nagy szomorúságára, megadta magát. Pedig vigyázott rá, és mindennap, mielőtt elindult az iskolába, megtörölgette, hogy semmiféle piszok ne vegye el a ragyogását. Ám az eső és a Nap, rövidesen megtette a magáét. A szép táska hamarosan töredezetté, kopottá vált. Eleinte búslakodott, de látta, hogy a többieké is hasonló állapotba került, így aztán elfogadta, hogy a táska rendeltetésszerű használata ellenére elkopik. Nem tudott róla, de koránál fogva nem is értette volna meg, hogy gazdasági nehézségek, áru- és alapanyaghiány sújtja az országot, hogy igazságtalan jóvátétel-fizetési kötelezettség miatt sínyleődik mindenki, és így bizony csak ilyen minőségre telik a táskakészítő felnőttektől. Az olvasókönyvet is használtan kapták, csak tizenhat gyereknek jutott új könyv a negyvenegy fős osztályban. De ő így is izgalmasnak és szépnek találta a képekkel díszített könyveket, és a tanító néni is nagyon kedves volt, mert elmondta, hogy ezek a könyvek is éppen olyanok, mint az újak, csak azokból már tanult valaki.

A tanító néni szinte mindig a tábla előtti asztalnál állt, és onnan beszélt a gyerekekhez. Volt neki egy nagy könyve, amiben félelmetesen benne volt minden. Először köszönni tanította meg az osztályt, és azt, hogyan kell jelentkezni, hogyan kell a padban hátratett kezekkel ülni, ha éppen nem csinálhatnak mást a gyerekek, vagy hogyan kell sorakozni a becsengetéskor az udvaron.

Az első órákban erősen dobogott a szíve. Nagyon szeretett volna minden elhangzó feladatnak és kérdésnek megfelelni, és nem csak

azért, mert anyja is erre kérte, hanem azért, mert érezte, hogy ez a néni szereti a gyerekeket. Ámultan nézte a fiatal és csinos tanító nénit, akit még sohasem látott az iskolába jönni, pedig, mivel közel laktak, minden felnőttet ismert, aki ki vagy bement az iskola kapuján. A tanító néni végignézett a gyerekeken, és valahogy úgy mosolygott, hogy mindenki magáénak érezhette azt a mosolyt. Ő is úgy érezte, hogy személyesen, csakis neki szólt ez a mosoly, és akarta, nem akarta, vissza kellett mosolyognia, mert ebben a mosolyban benne volt a szeretet és a simogatás. Még sohasem látott ilyen kedves arcú nénit, aki a tekintetével simogat. Anya csak nagyon ritkán tudott így nézni a sok testvér közül éppen őrá.

De a legszebbnek mégis a tanító néni ruháját látta. Legszívesebben odabújt volna ahhoz a zöld selyemblúzhoz, és átölelte volna azt a bársonyosan puha, mogyorószínű szoknyát. Ám a fényesen ragyogó blúz és a lágyan simuló szoknya semmiség volt ahhoz képest, hogy a tanító néni cipőjének az alsó része ugyanolyan fényes, zöld színű volt, mint a blúza, és a cipő felső része ugyanolyan mogyorószínű volt, mint a szoknyája. A kettő átfedésében, a zöld szín csipkemintaként tört át a mogyorószínű felsőrészen. Akkor még nem tudta és nem is értette volna talán, de gyermeki tiszta lélekkel ráérezett ennek a harmóniának a lelki összefüggésére.

Feszesen ült, kihúzott háttal, kézfejei szabályosan egymás fölé helyezve, ahogy egy iskolásnak ülnie kell, ahogy megmutatták, és közben le nem vette a szemét a tanító néni ruhájáról. Nem hallotta, hogy őt szólítják. Végre a padtársa megbökte, hogy álljon fel. – Min gondolkodtál el? – kérdezte a tanító néni. Ő elpirult, és azt hebegte: Milyen szép!

- Micsoda? – kérdezett vissza a tanító néni.

- Hát a ruhája! És a cipője! – pirult el a válaszádsban.

A tanító néni mosolygott, és közelebb lépett a padjához.

- Szeretnél te is ilyen?

- Igen, szeretnék! – válaszolta halkán, és még jobban elpirult.

Szíve eszeveszett dobogásba kezdett. Szégyellte, hogy a tanító néni közelebb jőve jobban szemügyre veheti és megláthatja a nővérétől örökölt, kopásban megfakult ruháját és a valamikor fekete, ma már inkább szürke árnyalatú klottkötényét, melynek két kicsi zsebén csak a magyaros hímzés díszlet eredeti, élénk színében. De ezt igazából nem is tudta végig gondolni, mert újabb ámulattal töltötte el, hogy a tanító nénit finom illat lengi körül, amely a ruhájából árad szét. Mikor már ott állt egészen előtte, a padnál, megsimogatta az arcát:

- Meglátom, mit tehetek.

Ez a kedves érintés örömmel töltötte el, mert a többiek is láhatták, hogy őt is szereti a tanító néni, és ezzel bekerült a kiváltságosnak gondolt gyerekek közé. Mert bizony kiváltságosak voltak azok, akiknek nem volt sok testvérük, és bővebben jutott nekik mindenből, így új ruhából és új cipőből is. Neki viszont megvolt az a biztonságérzete, hogy idősebb testvérei vigyáznak rá, még itt az iskolában is, ahol a szünetekben találkozhattak. Talán ezért sem félt attól, hogy iskolába kell járni, mert természetesnek vette, hogy a gyerek helye az iskolában van.

Harmadik nap reggel, amint az osztályba lépett, hogy táskáját betegye a padba, egy kisebb fehér csomagot látott a padján. Izgatottan bontotta ki a papírt, melyből a zöld színű selyem ismerősen mosolygott rá. Meglepetésében leejtette a padlóra. Aztán gyorsan felkapta, visszacsomagolta, és betette a táskájába. Szerencsére az a pár gyerek, aki az osztályban tartózkodott, nem vett észre ebből semmit. Mikor a tanító néni belépett a terembe, lopva rápillantott. Szinte csak érezni lehetett ezt a pillantást, de ő tudta, hogy ez neki szól.

Mikor mindenki leült a helyére, ő felállt, és a tanító nénire mosolygott:

- Tanító néni! Nagyon szépen köszönöm!

- Nagyon szívesen!

A többiek nem értették a dolgot, de ők ezzel lezárták a témát.

Mária néni az egyik kedves, szeretett tanítója, aki szépen formázott betűkkel adta át az írás örömét kicsi tanítványainak, és akit örökre a

szívébe zárt. Már akkor, első osztályos korában megszületett benne az a vágy, hogy ő is szeretne egyszer egy olyan csodaszép cipőt.

Húszéves volt, amikor Pestre kellett utaznia, és úti céljai között szerepelt az akkor nevezetes Corvin áruházat is megnézni. A hetvenes évek vidéki településein továbbra is szűkös volt az öltözetekben a boltok kínálata, a divat követéséről pedig szó sem lehetett. Ha valaki csinosat és szépet szeretett volna, az felutazott Budapestre vásárolni.

Megállva a Corvin kirakata előtt, elámult a bőséges kínálaton, a bábukon látható csinos ruhákon. Hirtelen egy cipőn akadt meg a tekintete. Az alul zöldre lakkozott, felül drapp, csipkedíszítéssel át-tört kecses női cipő megdobogtatta a szívét. – Mária néni! – suttogetta maga elé, és egy percre sem tétozva belépett az áruház főbejáratán.

Szegények

Lali mosolyogva ült le a hokedlire, és vett az eléje tett süteményből. Már felnőttként ült velünk szemben az asztalnál, és komolyan, hosszan beszélt a munkájáról, az életéről. Elmondta, hogy saját házat vesz nemsokára, és végre annyit és azt ehet, amennyit akar, és amit szeret, mert gyerekkorában sokat éhezett, amire nem szívesen emlékezik, de néha jó beszélni róla, hogy kimondhassa fájdalmát, mert élhettek volna másképpen is, ha apja másként viselkedett volna velük- összegezte mondandóját, miközben jó étvággal fogyasztotta a süteményt.

Már többször meglátogattott minket, amióta intézetben nevelkedett, majd egy ideje nem jött, és most, a Kisboldogasszony-napi Mária búcsúkor váratlanul megjelent. Mindig a „keresztanyjához” jött, pedig valójában az Imre nevű testvérének volt édesanyám a keresztanyja.

Tudtuk mi azt jól, miről beszélt, hiszen amikor komaságra hívták anyánkat, sokat tépelődött, elfogadja-e, de aztán úgy döntött, ahogyan csak tud, segít a sokgyerekes asszonynak. De mindent mi sem tudtunk róluk, hiszen a falutól három kilométerre laktak egy kis tanyaiban. Ezért aztán, látva, hogy huszonegy évesen felnőtté érett, elkezdtük faggatni, hogyan is volt ez annak idején.

Lali úgy vélte, őszinte lehet hozzánk. Ő is tudta, hogy ebből a házból mindig kaptak segítséget, habár mi sem dúskáltunk a javakban, és a tehetősebbek vagy csak a rátartiak, akiknek szintén nem jutott több a földi javakból, hiába volt nekik csak egy vagy két gyerekük, lenézték őket. De ezeket az embereket ő butának tartotta, mert „az élethez szerencse is kell”, mondta, és aki nem született nyomorúságba, az hálás lehet a sorsnak, hogy megúsza. Ezt a véleményét én egy nagyon egészséges szemléletnek tartottam. Az emberek szeretik megszólni egymást, aztán pár év múlva, ha hasonló helyzetbe kerülnek, akkor meg elvárják a részvétet vagy a megértést. De az emberek jelentős hányada már csak ilyen. Kicsinyes, irigy és pletykás. Saját tehe-

tetlenségük mutatója ez, palástolni akarják nyűgeiket, hát máson köszörülik a nyelvüket. Miközben ezekről a dolgokról beszélt, eszembe jutott, hogy az egyik nagyon szeretett, kék, virágmintás ruhámat is odaadta anyám nekik, amikor én már kinőttem. Amikor megláttam a legkisebb lányon, talán négyéves lehetett, irigység támadt bennem, és nyafogtam anyámnak, hogy miért adta oda. De ő leintett: Neked már kicsi, neki meg nincs ruhája!

De nem csak a kinőtt ruháinkat adta oda, hanem egy-egy tyúk, kacsa vagy éppen jócskán megrakott disznóölési kóstolótál tartalma is az éhes bendőnkbe vándorolt.

Most döbbenet hallgattuk, hogy apjuknak nagyon jó keresete volt, de nem adta haza a fizetését. A családi pótlékot sem, azért volt az a nagy szegénység, hogy a két idősebb lányt is állami gondozásba kellett adni. Az intézetből fogadták őket örökbe. Édesanyámnak is az volt a véleménye, hogy sokkal jobban járnak a lányok, mert itt bizony tízen éltek egyetlen helyiségből álló házukban. A hideg telek voltak a legrosszabbak, mert nem volt tüzelőjük, és apjuk nem gondoskodott róluk semmilyen formában sem. Előfordult, mivel a házuk abban a dűlőben állt, ahol a mi szőlőnk volt, hogy tavaszra eltűzelték a szőlőkarókat. Apám káromkodott, és szólt miatta az aszszonynak, de sajnálta is őket. Kártérítés szóba sem jöhetett. Így, mivel abban az időben volt még egy rész erdőnk, édesapám onnan vágott új karónak valót.

- Minket csak megcsinált apám, de talán még a bölcsőben sem nézett meg egyikünket sem – mondta szomorúan Lali. – Én is örültem, amikor elvittek az intézetbe, ahol meggyógyítottak, már alig dadogok – emelte fel a hangját, és valóban akkor döbbenünk rá, hogy tényleg, kicsi korában alig lehetett érteni, amit mondott. – És még szakmát is tanultam! De az intézetben is csak anyám látogatott. Apánk csak megcsinált minket, de nem törődött velünk! – ismételte szomorúan. – Ezért aztán nem is sajnáltam, amikor meghalt – jelentette ki.

- Melyik évben is halt meg? Anyád nem sokat beszélt akkoriban erről. És hogyan történt? – kérdezte anyánk Lajost.

Lajos így kezdte a történetet: Három éve múlt, hogy a dekádból péntek este hazaérkezett. A dekád a tíz napos munkaszakaszokat jelentette, amint azt bizonyára tudják. Szóval, megérkezett, és ahogy szokott, ruhástul lefeküdt az ágyra. Anyám ezért is nagyon neheztelt rá, de nem tehetett semmit, hallgatnia kellett, ha nem akart verést. Reggel megfőzte neki a kávé, ahogy szokta – mert neki az is járt –, de hiába keltette, nem ébredt fel. Váratlanul érte a halál. Amikor az orvosi vizsgálathoz és a ravatalozáshoz készítettük elő – mesélte kipirult arccal –, nyakában aranygyűrűkkel, aranyláncokkal degeszre tömött bőrzacskót és egy bőrrönd kulcsát találtuk. Anyám hangosan felzokogott, és odaült apám mellé: Légy átkozott, légy átkozott! – ezt kiáltozta. Rémülten néztük szegény anyámat. Nem tudtuk, hogy a haláleset miatt, fájdalmában, vagy miért kiabál, hiszen nagyon rossz élete volt apánk mellett. Az is lehet, hogy azért, mert szembe-sülnie kellett azzal, hogy miközben a család éhezett és nélkülözött, ő pedig kénytelen volt megdézsmálni más veteményesét, hogy legalább főtt répával lakjanak jól, a gyerekek apja arannyal tömött erszénybe dugdosta a fizetését. Egy darabig még hangosan átkozódott, majd hirtelen, mint aki észhez tér, azt kiáltotta: Gyerekek! Ha kulcs van, bőrröndnek is kell lenni! – és máris mindenki kutatni kezdett a házban, a ház környékén és a padláson. Minden lehetséges rejtékhelyet átkutattunk. Végül Jóska bátyám, egy kopott barna bőrröndöt dobott le a padlásról, amit a rag alatt egy rongyos zsákkal letakarva talált meg. Bevittük a házba, és csak akkor lepődtünk meg igazán. A bőrrönd tele volt százforintos bankjegyekkel. Anyánk megint elkezdett sírni, majd letérdelt és imádkozott, halát adva az Istennek, hogy nem kell többé éhezünk. Jóskát beküldte a községi orvoshoz, hogy jelentse be a halálesetet. Az orvos megállapította, hogy természetes halállal halt meg, megállt a szíve. Még aznap délutánra elrendelte az elszállítását, mivel nem volt másik szoba, ahol fel lehetett volna ravatalozni. Amikor elment az orvos, anyám magához vett a pénzből, ránk bízta a kicsiket, és bement koporsót rendelni, de közben bevásárolt a csemegében is. Két óra múlva már forrt a leves a fazékban,

és a rántott csirke illata szinte elviselhetetlenné tette annak kivárását, amíg az étel elkészül. Olyan ünnepi lakoma volt ez, amilyent a Csuti család még sohasem evett! – jelentette ki Lali, és a felidézett akkori öröm kuncogást csalt ki belőle.

Míg anyánk főzött, mindenki megmosakodott, tisztát vett, és végre terített asztalhoz ülhattünk – folytatta a történetet. – Komolyan mondom, ez volt a második életünk kezdete. Az sem zavart bennünket, hogy apánk kiterítve feküdt az ágyon. Sőt, anyánk időnként oda-fordulva felmutatott egy-egy húsdarabot, majd azt mondta: Látod ezt, Csuti? Látod? – És mi, gyerekek, kicsit még mindig félve, halkabban ugyan, de utánóztuk mozdulatait. Majd azon nevetgélünk, hogy a kicsik arca milyen maszatos lett a mohón befalt ételtől. Hát így lakmározunk szegény testvéreimmel – mondta Lali, miközben letörölt egy könnycseppet az arcáról, mert most meg a sírás kerülgette, hiszen nyomorúság volt ez, akárhogy is nézzük, a gyermeki élet és a család nyomorúsága, hogy így kellett élniük.

- Én is mindig vittem nekik haza korábban egy kis pénzt vagy enni-valót, ahányszor csak mentem, de egyedül nem voltam képes ennyire jóllakatni őket – mesélte tovább a történetet. Aztán megérkezett a koporsó, és a lovas kocsi kivitte a községi halottasházba. A temetés harmadnapra megtörtént. A pénzről anyám megtiltotta, hogy beszéljünk. A nagyok megértették, hogy miért, a kicsiket azzal tartotta sakkban, hogy ha elmondják valakinek, akkor többé nem ehetnek ilyen finomakat, sütemény se lesz soha többé, és ugyanolyan éhesek lesznek, mint régen. Így hát mindenki hallgatott. Anyám rendbe tette a házat, és egy konyhát építtetett hozzá, kamrával. A családi pótlékot ő kapta kézhez, a kicsiket óvodába adta, és eljárt takarítani az üdülőkbe. Így már együtt lehetett a család, kivéve a két nagyobbik lányt, Katit és Icát, akiket nagyon szerettek a nevelőszüleik, ők is azokat, és inkább maradtak a nevelőknél, de nyáron eljöttek haza, persze a Balaton miatt is.

- Hát Jósikával mi van? – kérdezte anyánk.

- Jóska most középiskolába jár, érettségizik. Pedig itt még meg is bukott az iskolában. A kicsik is szépen fejlődnek, anyámat olyan boldognak látom, mint még soha! Most Szárszón laknak. Háromszobás, kertes házunk van. Most azért is jöttem, meghívjam kereszt-anyámékat látogatóba.

- Feltétlenül elmegyek, mondd meg anyádnak! Örülök, hogy sikerült a családnak megtalálni a nyugalmat. Mindehhez ugyan apátok halála is hozzájárult, de anyatok helytállása is szükséges volt hozzá.

- Igen. Anyám annak idején még lopni is képes volt értünk – sóhajtott fel, és arca még jobban elpirult a szégyentől, hiszen mindannyian tudtuk, hogy éppen a komaasszonyától, vagyis édesanyánk lemorzolt kukoricájából lopott annak idején. De erről szemérmesen hallgattunk.

A hatodik, aki hetediknek született

Közeledett a szülés ideje. Az asszonynak egyre jobban szorongatták a derekát, hasa alját a görcsök.

- Gyorsan! – szólt ki a konyhába a nagyobbik fiúnak. – Gyorsan gyújtsatok be! Fel kell tenni a nagyfazekat a tűzre! Laci, szaladjon el a bábáért! Jön a baba!

- Édesanyám! Kevés a fa! El kéne menni az erdőre! Apánk még nem jött haza!

Istenem, mit csináljak? – gondolta az asszony kétségbeesetten. Be kell fűteni, mert ha megfázik a kicsi... Nem akarom ezt is eltemetni! Hetedik szülése volt, de csak hat gyereke élt, mert a harmadikat, a kicsi Piroskát kéthetes korában elveszítette. Elveszítette bizony, mert szívében nem halt meg az a szép kisbaba, akit annyira várt, és főleg, hogy a két fiú után kislány lett. Sokat sírt szegényke, de segíteni nem lehetett rajta. Két hétig ment ez így, mire végre elcsendesedett és megpihent a fájdalomtól meggyötört kicsi teste. Akkoriban a gyermekhalál nem volt ismeretlen a családokban. Azóta rettegett minden megszülető gyermekéért.

- Ott a szán, menjetek el Zolival az erdőre, szedjeteK össze, amennyit csak tudtok. Laci csináljon rendet, és menjen a bábáért! Nagyon siesetek, fiam! – kérte könyörgőn, miközben testét újra összehúzta a fájdalom.

Apjuk a pincénél volt. Szilveszterezni mentek ki a szőlősgazdák, megbeszélni a világ dolgait, elmondani a nótákat, megünnepelni az újesztendő kezdetét. Arra nem volt idő, hogy még érte is elmenjenek. Erzsike, a legkisebb, még nem ébredt fel. A fiúknak iparkodni kellett, hogy mire felkel, meleg legyen, és valami reggeli is kell az asztalra.

Leakasztották a kabátokat, sapkát, kesztyűt a fogasról, és máris húzták ki a pajtából a gyalogszánkót. Kötél, fejsze, fűrészes mindig oda volt készítve a szánra, hogy kéznél legyen. A szán két oldalán a rakomány megtámasztására felmagasították az oldalt. Ez a szán nem gyerekeknek készült, de kisebb volt, mint a lovak húzta nagyszánkó.

Zoli, a harmadik fiú és Péter beálltak a hámba. Marci felült a szánra. Meglódultak. A vastag hó könnyen megbírta a szánt, de csizmáikkal lábszárig süppedtek, s nem volt könnyű a lépés.

Igyekeztek a kerten át, ki a dűlőre, aztán az erdészház mellett le a Pincelapra. Ez egy jó húszperces út. Odafele könnyebb, mert a dűlő-ig csak enyhén emelkedik, utána lejtős végig, ahol fel is lehet ülni a szánra, csak jól kell irányítani, nehogy kifaroljon.

A pince mögött még volt egy darab erdő, ami az övék, abból szándékoztak hullott fát szedni. Még jó, hogy ez nem kellett a téesznek. A sok elvett földdel, az elvett lovakkal együtt majdnem elvették az apjuk eszét is. Minél többet elvettek, ő annál jobban megkeményítette a szívét, és úgy tett, mintha nem érdekelné, mit tesznek. Pedig ez nem volt igaz. Megsíratta ő a szülők által ráhagyottak elvesztését, csak akkor és ott, ahol senki sem látta.

Laci, aki háziasabb volt a többenél, gyorsan, csendesén bevetette a felkeltek ágyait, csak a kicsi Erzsike fekhelyét kerülte ki, aztán kihamuzott, és felseperte a szobát.

- Kimegyek, megfejem a kecskét, mert Erzsike éhes lesz, ha felébred – szólt oda anyjának, aki az ágyon féloldalt ülve az ágyvéget szorongatta.

Anyja csak bólintott, oda sem nézett.

Mici, a kecskemama, jóindulatúan adta meg magát. Majdnem két liter habos tejjel jutalmazta a fiút, aki egy kisebb öl szénát dobott fejés előtt eléje. Mikor végzett, megsimogatta a kicsi gida fejét:

- Hagytam neked is!

Besietett a házba, letette a tejesfazekat az asztalra. A mosdóállványon lévő szinte fagyos vízben megmosta a kezét, sietősen begyűjtött, hogy enyhüljön a konyha hidege, majd beszólt az anyjának: - Megyek a Lujza néniért!

- Először vegyél ki, fiam, két lepedőt a szekrényből! – mondta az anyja elhaló hangon. – Meg a pólyát és a pelenkákat!

A pólyába ingecske, rékli, sapka, kicsi gumilepedő, pelenkák voltak bekötve. Odatette az ágyra, az anyja mellé. Szinte félelem fogta el,

amikor anyjára nézett. Láta szemében a fájdalomtól megtört fényt, a sápadt arc szenvedését.

- Sietek, édesanyám, ahogy csak tudok! – hadarta, és máris csapódott az ajtó mögötte.

A bábaasszony, Lujza néni, már régóta segítette világra jönni a falu kicsi lakóit. Szókimondó, kemény, de megértő asszony hírében állt. Mindenki tisztelte, hiszen az anyák és a gyerekek élete függött tőle. Elég messze lakott, és nem lehetett tudni, hogy otthon lesz-e.

A határ hófehér csendességébe csak a varjak károgták bele a maguk igazságát, de mivel újat mondani nem tudtak, így válasz nélkül maradt visszhangzó káromásuk.

Az erdőn a három fiú derekasan megizzadt, de nem kímélték magukat. Csak akkor szóltak egymáshoz, ha egyedül nem birkóztak meg a nagyobb, ölnyi fával. Nem először voltak ők fáért, de minden eddiginél jobban kellett sietniük. Most nem a meleg étel áhítása, hanem egy újabb kicsi élet és anyjuk megsegítése hajtotta őket. Két órája küzdöttek a tüzelni valóért, tovább már nem maradhattak. A szánon karvastagságú ágak sorakoztak a hat, körülbelül huszonöt centi vastag, méteres hosszúságú rönkök felett. Visszafelé a hosszabb úton kellett menniük, hogy az emelkedőket elkerüljék, mert ketten nem bírták volna feltolni a megrakott szánkót.

Az indulásnál kicsi lejtőbe álltak, itt nem is volt baj. Hanem amikor a falu felső végéhez értek, ott már muszáj volt segítséget kérni. A pásztorházhoz szaladt be Péter, elmondta, mi a helyzet. Ketten jöttek a férfiak közül segíteni, rögtön elővezették a szamarat is.

Mire hazaértek, Laci már felöltöztette Erzsikét, aki az asztalnál ült, és szűrölte a langyos tejet. A fiúk is kivették a kászlívból a kenyeret, szeltek, itták a tejet, csak úgy állva, fegyelmezetten, mintha mindig így csinálták volna. Aztán irány az udvar. Fűrészelték, hasogatták, és hordták be a konyhába a hasábokat.

A bába éppen belépett a kapun, amikor meghallották az apjuk hangját is.

- Lujza néni! Hát maga? Mit keres itt?

- Mit ám? Akit megcsináltál, azt segítem a világra! – vágott vissza a szóval. – Hát te hol jársz akkor, amikor a feleséged szenved?

- Itt vagyok már! Jól van! Hol az asszony?

- Te csak eriggy a konyhába a gyerekekkel együtt! Inkább főzz nekik ebédet, mert a Rózsi nem fog!

A nagydarab férfi, mint egy kisgyerek, úgy somfordált a konyhaajtó felé. A gyerekek már telerakták a sparhelt alját, most mellette tornyozták a fát. A tűz lobogott vígan, a nagyfazékban már sercegett a víz.

- Ki hozott fát? – kérdezte apjuk halkán, mintha szégyellné a szót is kiejteni.

- Mi voltunk az erdőn – szólt Péter – mert apám nem volt idehaza. Az ember nem szólt, leült.

- Nem lehetett tudni ősszel, hogy ennyire hideg lesz, és elfogy a fa – mondta végül. – Holnap a nagyszánnal megyünk ki.

Bentről hangos nyögések hallatszottak, Lujza néni kemény, parancsoló hangjával vegyülve.

- Majd akkor nyomj, ha szólok!

Erzsike elpityeregte magát. A többiek beszélgettek neki, hogy örüljön, mert kistestvére születik. De ő még ezt nem igazán értette, csak félt, mert az anyut akarta, és nem mehetett oda.

- Inkább vigyétek ki egy kicsit, játsszatok a hóban – szólt az apjuk, miközben összekészítette az ebédhez valót.

Odakint ragyogóan sütött a Nap, szikrázott, keményen ropogott a hó. A nagyobbak hóembert építettek, később hócsatáztak, s a kicsi örömmel sikongatott, nagyokat nevetett, ahányszor eltalálták egymást.

Elharangozták a delet, amikor apjuk kiszólt értük. Besorakoztak a konyhába, levették a meleg holmikat, kezét mostak.

- Fésülködjete meg! – szólt rájuk apjuk, s arcán boldog mosoly volt. A gyerekek azt gondolták, hogy az újévi ebéd miatt. Igen jó illatot árasztott a sült hús, s meg is éheztek a játékban.

Egyszer csak nyílt a szobaajtó, és Lujza néni lépett ki.

- Na, felkészültetek? – kérdezte, s ő is mosolygott, amiből a gyerekek kitalálták, hogy már megszületett a kicsi testvér.

Feleletet sem várva, már nyitotta is az ajtót.

- Nézzétek meg!

Anyjuk a vetett ágyban feküdt. Közel óvatoskodtak, s meglátták mellette a pólyásbabát. Piros arcú kisbaba aludt a pólyában, néha-néha felszusszanva, kicsit megremegve.

Anyjuk rájuk nézett.

- Kislány – mondta boldogan, és becsukta a szemét.

Erzsike meghúzta Laci nadrágját, hogy emelje fel.

- Baba! Nézd, baba! – sikkantott örömeiben. – Ajszik! – suttogta, és ujjacskáját a szája elé emelte, ahogy máskor csitítani szokták őt is.

A kisbaba megmozdult a hangra, felhúzta a szemöldökét. A fáradtságtól nem tudta kinyitni a szemét, de csöppnyi száját félrehúzva, küldött egy üdvözlő mosolyt testvéreinek.

Az aranytehén

2006-ban történt. Tüntetni ment fel Budapestre. Részese volt – saját akaratából – egy olyan megrendezett (és nem megszervezett) szakszervezeti tüntetésnek, amely irányított, pár ezres tömegcsoporthoz tartozást jelentett, hogy az elégedetlenkedő dolgozók pofáját befogják. Ugyanezen a napon meglátogatta a Szent Koronát is. Hogy hogyan jön össze a Szent Korona és a szakszervezeti tüntetés? Nem tudná megmagyarázni. Csak azt érezte és gondolta, hogy mindkét dolog, tudniillik a Szent Korona és a tüntetés is, egységhez tartozást jelent.

Szeretett valahova és összetartozni más emberekkel. Az összetartozás vágyát és kellemes érzését semmilyen ideológia nem tudta elvenni tőle. Összetartozni nem feltétlenül jelentett neki valamilyen tagságot, sőt egyáltalán nem azt jelentette. Harmincöt éve volt már szakszervezeti tag. Az utóbbi tizenöt évben bizalmi. Aztán elege lett abból, hogy mindenki csak magáért aggódik, és a szakszervezeti vezetők közül bólogatójánosok lettek, olyan fizetéssel, amiről a melós csak álmodozni mert.

Több visszás eset előfordulása után felhívta a szakszervezeti titkárt, és feltett neki pár kérdést. Aztán személyesen is találkoztak. Lényeges észrevétele az volt, hogy évi huszonötezer forintos tagsági díjért fél kilo karácsonyi szaloncukor kicsit drága multság, főleg, hogy a szakszervezeti üdülők fenntartására már nem kellett fordítani, hiszen „privatizálták” őket. – Miért a bruttóból vonjátok le, miért nem a nettófizetésből a tagdíjat? – tette fel azt a kérdést, amiről csak a folyosókon mertek suttozni a dolgozók.

Kusza magyarázat, számára elfogadhatatlan indokok hangzottak el. A szakszervezeti üdültetésnek is vége volt már, a fizetést a vállalat adta az önálló tisztséget betöltő üzemi elnököknek – tán éppen ez volt a baj –, a kirándulások is elmaradtak, akkor vajon mi indokolta ezt a magas rátát?

- Kilépek – fejezte be a beszélgetést. – De ha tüntetést vagy sztrájkot szerveztek a munkavállalók érdekében, akkor ott a helyem.

Végül ennyiben maradtak. Így aztán rövidesen együtt csápolt és ordított az országból összeterelt szakszervezeti tagokkal a Képviselők Háza előtt. Az, hogy ide eljutott, kizárólag önmagán múlt, mert a szervezés nem történt meg. Az értesítést elektronikus levélben, csütörtökön fél négykor, a papíralapú dokumentumokat pénteken, a tizenegy órás postával kapták kézhez. – Pontos időzítés, nehogy sokan elmenjenek – gondolta, és nem alaptalanul.

A cégtől hárman vettek részt a megmozduláson. Nem tévedés, hárman az 1200 szakszervezeti tag közül. A szakszervezet elnöke, két bizalmi, akik közül az egyik (mármint ő), már nem is volt tag. Ezt azonban az elnök kérésére nem árulta el a nagy létszámban résztvevő debreceni vízműveseknek, akik mellé odacsapódott. Hazugság? Ugyan, kérem! „A politikában megengedett...” – gondolta, amikor rábólintott az elnök kérésére, habár ettől a rábólintástól nem igazán érezte jól magát.

Lehet, hogy furcsa, de a keserű gondolatok ellenére hamarosan feloldódott a jókedvvel tréfálkozó munkások között. Már megint az átkozott összetartozás érzése kerítette hatalmába. A melós őszinte ember, aki a munkájának él, abban szeret jeleskedni, elismerést kívívni, és sajnos még hisz a vezetőkben, akik piszkosul átverték és átverik őket. Ám a „Fájni fog” elviselése nem működött, hiába harangozta be a pártvezér ezzel a szólással a megszorításokat. A melósok már hatvan éve túrték ezt az örökös megszorítódsit, de érdekes módon ez mindig csak rájuk vonatkozott. Talán ez kezdett nekik feltűnni, és megint úgy érezhették magukat, mintha bohócok lennének egy nagy színpadi jelenetben. Ennek ellensúlyozására, kifejezve, hogy mégsem ők a bohócok, leleményes táblázatok, felöltöztetett bábu, „piros lapát a kormánynak” jelképek kerültek elő. Az egész tüntetődsi egy jó hangulatú, tréfás találkozó benyomását keltette.

A szónokokat hallgatva szemük a képviselőház magas falait kutatta, ahol az ablakok mögött vigyorgó pofával vagy hangos megjegyzé-

sekkal röhögtek a megválasztott képviselők. Némelyik néha kidugta a fejét, pár pillanat, amíg felmérte a tömeg nagyságát és erejét, aztán megnyugodva visszafordult. „Ezt (is) megcsináltuk!”

Időnként a tömegben különböző információk keltek útra. Így került szóba, hogy a szakszervezeti „fő mufti” eladta magát. Zsíros állásért. Mert ma minden erről szól. A többi dögölgön meg. Hinni eddig is a templomban kellett, a szocialista eszmében és szellemben nem lehetett, mert megbukott. Hogy is van ez? Mitől féltek vagy mit féltettek az emberek? A szóbeszéd persze megtették a hatásukat. Leginkább attól féltek az emberek, hogy a szociális védőháló nyújtotta biztonság elveszik. Tisztes kollégája az erre irányuló és hasonló kérdéseire általában ennyit mond: „Ebbe most ne menjünk bele, ha lehet!”

Azok azonban, akik itt állnak, még nem ébredtek fel egészen. Még hinni akarnak a tisztességben, a munka becsületében, mert erre nevelték őket, és ők már nemigen tudnak megváltozni. És továbbra is ezektől a száznyolcvan fokos fordulatot vett politikusoktól várják a csodát. Ezek még hisznek, még reménykednek – nézett körül csalódottan. Csalódottan? Hiszen tudta, hogy így lesz! A bizonyosság érzése, gondolatból cselekvéssé formálódott, és úgy, ahogy jött, egyedül, elindult visszafelé a Duna parton.

A Parlament és a Képviselőház közötti járda mellett kisebb gyülekezett fogott közre valami színes halmot. Közelebb érve látta, hogy egy műanyag tehén fekszik békésen, ahogy a tehenek delelni szoktak – feltűnő módon –, aranyszínűre pingálva pihent a jámbor. Hátán az EU-tagországok térképe volt felrajzolva. A térkép alatt, a hátsó fertályon, nem, nem a nyalóka nyele állt ki, mint a Szent István bazilika előtt felállított kék tehén fenekéből! Ide mást szántak az alkotók. „Európa elrablása!” – üzenték nekünk és ebben sok minden benne volt. Az is, hogy tulajdonképpen, mi a fenét kerestek ti még mindig itt? Európa a miénk! Értsd ez alatt: Már mint: nem a miénk, hanem az övék!

Megnézte a műanyag tehenet, amely a média magyarázkodása szerint művészi alkotás. Az emberek csendben járták körül szegény állatot, és nem mertek szólni, csak hümmögtek. Pár lépéssel arrébb fekete öltönyös fiatalemberek álltak egy csoportban, és néha a szobor felé pillantgattak. Tán arra ügyeltek, nehogy megzavarja valaki a békésen kérődző helyzetben pihenő „tehenkét”. Sajnos az elegáns öltöny sem tudta elrejtetni az ügyben játszott szerepüket, mert egy idős úr felismerte őket.

- Nocsak! – szólalt meg a bácsi. – Itt vannak a tehenpásztorok is!

A körülállók megint hümmögtek egy sort. Többen azonban odáig merészkedtek, hogy gúnyosan rötyörögtek, és megvető pillantásokkal zaklatták az ifjakat. Ő meg arra gondolt, lehet, hogy maradi, de az is lehet, hogy csak képzetlen, ami a műanyagtehen-stílusiskola hiányából adódik. A Budapest több terén is elhelyezett különböző testtartású és színű tehenet – attól függően kinek, mit akartak üzenni –, senki nem tekintette művészi alkotásnak, mindenki tudta, hogy milyen üzenet közvetítésére használták fel szegénykéket. Az aranyborjú imádását anno, már Mózes sem nézte jó szemmel, és úgy vélte, ennek a látványnak ma sem örülne, mert ugyanaz a helyzet kezd kialakulni, mint amikor felment a hegyre, majd lejöve szembesülnie kellett azzal, hogy a népe elfajzott, és a Mammon imádásának adott helyet a szívében. Na, jó! Azt maguknak csinálták, de most más népeket bosszantanak az aranytehenel. És ez arcátlanság. Most ő is bosszúságot érzett, és még az a kérdés is felmerült benne: miért kell hülyének nézni az embereket? Úgy érezte valamit tennie kell, valamit mondania kell, még akkor is, ha faragatlan tuskónak gondolják majd, tán rá is szólnak, de most akkor is kimondja amit gondol. És valóban megszólalt jó hangosan, hogy hallják a körötte állók is:

- Kívánom, hogy sokat és sokáig kelljen nézegetnie azoknak, akik megengedték, hogy ezt iderakják. Sohase lássanak szebb művészi alkotást többé, ha már ezt annak hazudják!

A körben álló és nézelődő emberek felnevettek, és többen azt mondták, ők is így gondolják. – A politikai üzenete pedig le van szarva! –

tette hozzá egy idősebb úr. – Minden birodalom elbukott az emberiség történelme során! Ez is elbukik!

Ez a nyílt, őszinte szókimondás nagyon felvidámította, és mivel megint elkapta az átkozott összetartozás érzése – most éppen a bá-mészkodók csoportjához tartozónak érezte magát –, olyan boldog elégedettséggel indult a Lánchíd felé, mint aki végre tett valamit, valami nagyot. És tettét nagyobb cselekedetnek tartotta, mint a sehova sem vezető tüntetésen való részvételt.

Semmi sem történik véletlenül

Azon a napon, amikor a hat országos szakszervezet nagygyűlésére felutazott Budapestre, több érdekes esemény történt. Többek között bejutott az országházba és megnézte a Szent Koronát is.

Hogy hogyan jön össze a Szent Korona és a szakszervezeti nagygyűlés? Nehéz megmagyarázni. De hát ettől szép az élet! Mármint attól, hogy néha megmagyarázhatatlan.

A tüntetés végén, miután az országház közelében kihelyezett műanyag tehenek – úgymond – megcsodálását, kiröhgését befejezte, és ezzel úgy érezhette, hogy eleget tett a széperzékének védelmében, elindult az országház bejáratához.

A Kossuth téren az emberek csoportokba verődve várakoztak a bejutáshoz. Egyszer csak megjelent egy nászmenet, mennyasszonnyal, vőlegénnyel, násznéppel, ahogy az dukál. Ők is sorba álltak.

Amikor elérkezett az idő, és az örök elvették a rácsokat a beléptető elől, együtt mentek be az épületbe. A mennyasszony és a vőlegény polgári esküvői ruhában, az egyik örömanya és örömapa úgyszintén. A másik anya viselete ünnepi, népi viselet. Pliszírozott szoknya, selyemblúz, kontyra kötött kendő. Az apa zsinóros kabátban, orra alatt „ferencjóska” peckesen meredezett.

Mikor a lépcsőn mentek föl, a népviseletes anya melléje lépett, és megkérdezte.

- Tessék mondani! A korona eredeti vagy másolat?

- Eredeti bizony! A kormány idehozatta, mondván: Nem múzeumi tárgy az! A Szent Korona élő dolog!

Az asszony rámosolygott, nem szólt többet, visszalépett a násznép közé. Pedig jó lett volna megtudni, kicsodák, honnan jöttek, mert hogy nem pestiek, az bizonyos.

Mire felértek a fogadóterembe, a nászmenet és a látogatók elvegyűlten, kellő megilletődöttséggel járták körbe a koronát védelmező üvegszekrényt, majd az idegenvezető felemelte a kezét, és ekkor

mindenki elhallgatott. A történelmi tudnivalók ismertetése után a polgári ruhába öltözött örömanya félrevonta és valamit megbeszért vele.

- A násznépnek az a kérése – fordult a csoporthoz az idegenvezető hölgy –, hogy szeretnének énekelni egy dalt, ha ez nem zavarja Önöket.

- Nem zavar bennünket! – szólalt meg, és mire elcsodálkozott volna magán, hogy miért mondja, és egyáltalán hogy jön ő ahhoz, hogy ezt mondja, még megkérdezte: - Ha ismerjük, mi is énekelhetünk?

- Éppen ezt szerettem volna még kérni! – mondta a kalapos hölgy, és rámosolygott. Aztán elkezdte: Hazádnak rendületlenül...

Abban a pillanatban, ahogy a kezdő szó elhangzott, mindenki vigyázzállásba kapta magát, és felzendült az ének. A szemközti ajtóban éppen megjelent egy ázsiai turistacsoport. Megálltak, és néma csendben, mozdulatlanul hallgatták a rögtönzött kórust. Zengett a csodás imádság, a szavak és a dallam egy pillanat alatt összecsengtek, és úgy egygyé forrtak, mint az éneklők szíve, mintha mindig együtt énekeltek volna. A boltívek boldogan fogadták és dobták vissza a dallamot. A koronaörök azonnal az éneklők felé fordultak, és kezüket sapkájukhoz rántva tisztelegtek. Nem egy szokványos nap volt ez nekik sem, ahogy azt a megilletődött arcukon látni lehetett.

Végigpillantott a körbeállókon, miközben boldogan zengte az általa is szeretett dalt. Láta a szemekben megcsillanó könnyeket, a megtisztulás és katarzis drágaköveit, melyek lassú méltósággal indultak a jól ismert utakon, az arcok látható és láthatatlan árkaiban lefelé, hogy hírül adják minden kíváncsi szemnek: Igen, veled vagyunk, és veled érzünk, testvér!

Az áhítatból a felcsattanó taps emelte ki. A ferdeszemű emberek mosolyogtak, bólogtattak és tenyerüket összetéve, ázsiai módon köszöntötték az éneklő embereket. Nem érthették a dal szövegét, de tudták, hogy a királyi korona előtt felhangzó ének csak szentséget és üdvösséget hordozhat, miáltal akik hallgatják, azok is részesülnek a misztérium csodájából.

Az ifjú párt kereste tekintete, mert illőnek gondolta köszönteni őket, és mert az imádság együtt éneklése folytán felszabadító boldogságot érzett. Odalépett a menyasszonyhoz:

- Engedje meg, hogy ismeretlenül is jókívánságomat fejezzem ki, és nagyon sok boldogságot, szerencsét kívánjak az élethez. Köszönöm, hogy együtt énekelhettünk! – mondta, és abban a pillanatban eszébe jutott, hogy a hátizsákjában ott lapul az egyik kötete.

Mikor reggel elindult, azzal a szándékkal és gondolattal tett el két könyvet, hogy ha a nap folyamán két jó emberrel találkozik, megajándékozza őket, és ezt a napot Isten ajándékának tekinti majd.

Az egyiket a nagygyűlésen odaadta egy fiatal rendőrnek aki mint a rendőrszakszervezet tagja, részt vett a nagygyűlésen, és akivel sokat beszélgettek a délelőtt folyamán. Most itt a második alkalom,elynél méltóbb nem lehetne.

- Megengedik, hogy egy szerény nászajándékot átadjak? – kérdezte izgatottan.

- Nászajándékot nem illik visszautasítani! – mosolygott a menyasszony.

Boldogan vette elő a könyvet és a tollat.

- Hű! Micsoda meglepetés! Michael és Tímea névre legyen szíves – örült meg a menyasszony.

Az ajánlás beírása után feléjük fordította a kötetet a címlapjával, hogy jól lássák mindketten.

- A kötet címlapján a felvétel Torockóban készült, a Székelykőnél. A címe is az: Napfelkelte a Székelykőnél.

A menyasszony két kézzel kapott a kötetért, de nem átvette azt, hanem belekapaszkodva térdre rogyant. Azt hitte, mindjárt elájul. Egyszerre kaptak utána a vőlegénnyel, hogy felsegítsék. Megdőbbsen és megijedt, mert nem értette mi történhetett ilyen hirtelen. Amikor a menyasszony végre megszólalt, kissé fojtott hangon azt mondta:

- Ugye tudja, hogy nincsenek véletlenek? Én Torockói vagyok. Férjhez megyek Amerikába. Ezt a pillanatot nem felejttem el soha! Nagyon szépen köszönöm a könyvet. Minden körülmények között

megőrzöm. Áldja meg az Isten! – mondta könnybe lábadt, csillogó szemekkel.

Megrendülten állt, mert létrehozott valamit, valami el nem mondható dolgot. Csak állt és hagyta, hogy a mennyasszony megölelje, megcsókolja az arcát, míg fejében felvillantak a mai nap apró történései, az emberek az utcán, a beszélgetések, az ének, a könyv címlapján a kép, a koronaörök eltitkolt mosolya...

Valóban. Isten ajándéka ez a nap!

- Igen! Én is azt hiszem, sőt tudom, hogy nincsenek véletlenek! – mondta megfontolt lassúsággal, majd ránevetett az ifjú párra. – Azért vagyunk itt!

És a dolgok elrendező bizonyossága – nem először az életben – olyan erős érzéssé változott benne, mint aki fontos, győzedelmes küldetést teljesített, mert Isten kegyelméből olyan ajándékot adhatott egy embernek, amilyent senki ezen a világon.

Ádám és Éva a Paradicsomból

Régen találkoztak. Az asszony egyre azon töprengett, hogy hiába minden igyekezet, nem tud többet tenni a kapcsolatért. A féltés pedig ott van a találkozás nélküli mindennapokban. Fél, hogy valami, ami mindennél fontosabb az életében, elmúlhat; mindegygyé vagy közönnyé válhat. Most még az emlékek, kedves történetek összekovácsolják, melegséggel veszik körül őket, még kiolvasható pillantásaikból a szerelem. De aztán? Mi lesz aztán?

Nem szóltak egymáshoz, amióta elindultak. Sietősen lépkedtek az erdei úton, néha összemosolyogva. Amíg a kicsi házikó megvan, és odahúzódhatnak a világ elől, addig nincs baj. Az asszony úgy érezte, ők az a pár, akit Isten az Édenbe helyezve egymásnak teremtett. Ez a legfontosabb. Isten törvénye. Az ember törvényei nem hasonlítanak az Istenére. Agyonmagyarázottak, agyonindokoltak, olyanok, mint a saját farkába harapó kígyó. Nem látható az eleje és a vége. Hiányzik belőlük a nemes egyszerűség, az isteni tisztaság. Az emberek nem mindig akarják az egyszerűséget, a dolgok kristálytisztá logikájú egymásutánját. Aztán a törvényszerűség bekövetkezik, de ez más, mint az írott törvények. Ez a bekövetkezés olyan egyszerű, mintha a fügefaleveles Paradicsomból soha nem távoztunk volna el. Nem először jártak ezen az úton. Az erdő kacskaringós ösvényein kedvesen zizegett lábuk alatt az avar. A szurdokban újra csobogott a forrás, az ágak között egy-egy elkésett falevél pergett alá. A Nap langyos, aranysárga sugarai bekukkantottak a fák közé, mesés fényeket villogtatva.

- Nincs meg a kisház! – rebbent fel a férfi hangja. Az asszony azt hitte egy pillanatig, hogy tréfálgozik. – Nem igaz! – suhant át gondolatán, és kínosan felnevetett. Borzasztó volt hallani saját magának is ezt az ideges, szinte felnyikkanó nevetést. – Nincs ott?

- Leégett – mondta a férfi. – Ne neved! Nézz oda! Látod? Leégett! Ez tragédia. Tudod te, hogy ez tragédia? Nincs hova menni!

lakóczy 17¹

Nem tudta. Nem akarta tudni. Fel sem fogta a férfi szavait. De ahogy egyre közelebb értek az ismerős tisztáshoz, szomorú látvány fogadta őket. Néhány félig égett gerenda üszkös maradéka meredezett rájuk. A ház helyét teljesen beborította a hamu. Az asszonynak az motoszkált a fejében: mi lesz most? Nem lesz fedél felettük, hogy palástként beborítsa és eltakarja szerelmüket. A kis pelék... remélte, hogy megmenekültek. Összevissza cikáztak a gondolatai. Milyen vandál dolog. Ki tehette? Csak most kezdett érezni valami szomorúság-félét, de a valóságot felfogni percekig nem volt képes.

Cipője orrával feltúrta a hamut, majd tovább lépett, mintha keresne valamit. Nem tudta, mit, de valamit szeretett volna találni, amit elvihetne.

Minden elégett, meggörbült, elolvadt. Milyen érdekes – gondolta –, mennyire pontosan kirajzolódik a hamuban a kockás takaró szövet-mintája. De nem maradt semmi, amit elvihetnék magammal – állt meg a nézelődésben, és kilépett az üszkös romok közül a tisztásra. – Dehogynem! Ha becsukom a szemem, minden a helyére kerül. Milyen furcsa. Miért nem akarom elhinni, hogy ez történt?

- Van róla fényképünk... igaz? – szólt a férfihez.

- Igaz. De hol foglak szeretni téged ezután? – kérdezett vissza csendesen.

- Ne szomorkodj! Majd keresünk hozzá helyet. Kitalálunk valamit.

Vigasztalón összemosolyogtak. De ez a mosoly...

- Ne mosolyogj így! – mondta, miközben a férfi megfogta a kezét, és magához húzta.

- Szeretnék elbújni veled az erdőben... – súgta, és szorosan átölelte.

Úgy! – nézett az asszony a fák felé, miközben azt gondolta: Otthont kell, hogy adj, erdő! Mit szólna ehhez?

Felpillantott az égre. Az ő színe, az ő kék ege. A fedél a fejük felett, ma ez a kék ég lesz. Egymás kezét fogva elindultak az erdő belséjébe. Az öreg fák az út mellett ágaikat lengetve ismerősként köszöntötték őket. Mert melyik vén fa ne ismerné fel Ádámot és Évát a Paradicsomból?

Balatoni vihar

A vitorlás útra készen horgonyzott a kikötőben. Az árbochoz ütődő rögzítő bilincs csilingelő hangjai közé a hajótesthez csapódó hullámok kluttyogó hangja vegyült. A mai cél Badacsonytördemic, Badacsony, Keszthely, onnan Tihanyig, majd le egészen a kenesei fehérpartokig, késő délután pedig ugyanezen az útvonalon vissza. - Hosszú napom lesz! - sóhajtott a kapitány. – Nincs mit tenni! Kell a pénz! – morfondírozott, miközben felcsörlőzte a horgonyt, és megrendítette a kormánykereket.

Szellő, a hófehér vitorlás könnyeden futott ki a kikötőből. Hamarosan elérte a kijelölt zónát, ahol már kevesebb figyelemmel lehetett siklani a vízen. Viharjelző rádiója hirtelen megreccsent. A siófoki obszervatórium jelentkezett, közölte a földrajzi helyzetet, ahonnan és ahova a vihar tartott, a várható szélerősséget. A kapitány legyintett: Ez semmi! – gondolta, miközben igyekezett a legerősebb széllokéseket elkapni a vitorlavászon átállításával. Elérte Badacsonytördemecet, viharnak azonban se híre, se hamva. - Na, megint tévedtek – húzta mosolyra a száját, és besorolt a kikötő betonpadja mellé.

Pár perc múlva lihegve ért oda egy feltűnően fehér bőrű férfi és egy nő, majd közölték, hogy a várható vihar miatt nem mernek vállalkozni az útra, de a viteldíjat kifizetik természetesen. A kapitány hiába próbálta meggyőzni őket, végül feladta. „Szárazföldi patkányok!” – vihogott magában, mert végül is a pénz már a zsebében lapult.

Mondani sem kell, a másik két kikötőben is hasonló helyzet fogadta, annyi különbséggel, hogy a keszthelyi utasok kisebb huzakodás után csak fele díjat fizették meg.

Azért itt már bosszúsabb lett, mert a vihar sehol, a vendégek megkivonultak az üzletből. Tihanynak vette az útját. Alig ért ki a nyílt vízre, érezte, hogy a szél felerősödik. Két-háromszáz méterrel odébb a hullámok már félméteresre duzzadtak. - Hát mégis megjöttél! – motyogta hangosan.

Tekintete előresiklott a mozgásba lendült víztükrön. A hajóorrtól jobbra mintha látott volna valamit a hullámok között. Arra vette az irányt. Egy felborult csónak hánykódott a vízben, melybe egy lány kapaszkodott, aki kétségbeesetten küzdött a rá-ráboruló hullámokkal. A kapitány kürtölt egyet, hogy felhívja a figyelmét a közeledő vitorlásra, majd amikor a lány odafordította a fejét, meglendítette a mentőövet, és eléje dobta. Pár pillanatig nem merte elengedni a csónak oldalát, de aztán erőt véve félelmén elrugaszkodott és elkapta a mentőövet. Nem volt könnyű úgy manőverezni a hullámokban, hogy a lány ne csapódjon a vitorlás oldalához, ám a kapitány addig nem kezdte meg a felhúzását, amíg az oldalirányból jövő hullámoktól a hajótestet teljesen el nem fordította, és a vitorlás ezzel szélirányba tudott állni. Ekkor rögzítette a kormánykereket, és a mentőövet tartó kötél módszeres húzásával beemelte a lányt a tatra. Ahogy hozzáért, hogy megszabadítsa a mentőövtől, érezte mennyire kihűlt a lány teste. A tekintete is zavaros volt az ijedtségtől. Felemelte és levitte a kabinba. Hiába tiltakozott, lehúzta róla a vizes fürdőruhát, és betakarva egy plédde, lefektette a priccsre.

- Láttam én már ilyet, kislány! Ne szégyellje magát! – nyugtatta meg az ijedt lányt. – Egyedül volt a csónakban?

A lány bólogatott. – Legalább nem kell időt tölteni a kereséssel – vélte a kapitány, majd fellépett a lépcsőn, és előkereste a vasmacskát. A hullámverés már odébb lendítette a csónakot. Pár fordulattal mellé állt, belevágta a vasmacskát a csónak orra alatti szegélybe, és vontatni kezdte.

Be-benézett a kabinba, hogy minden rendben van-e. Tihany felett már javában tombolt a vihar. Hatalmas villámcsapások törtek elő a sötét felhőkből. Ezért úgy döntött, megelőzi a vihart, és annak oldal-szárnyán, az erős szél segítségével befut egy déli parti vitorlaskikötőbe, hogy biztonságban legyenek. A csónakot ott is át tudja adni a vízirendésznek.

Már a vitorlaskikötő bejáratánál járt, és vett egy szép fordulati ívet, amikor kinyílt a kabinajtó, és kilépett rajta a lány. Ami a kapitányt az

első pillanatban az egész lényében megragadta, az a haja volt. Játékos hullámokban omlott alá a szőke hajtömeg. Szeme kéken verte vissza a nyári ég színét. Az ő fürdőköpenye volt rajta. Kicsit bő, kicsit hosszú, de a célnak megfelelt.

A lány két kávécsészét tartott a kezében. Abban a röpké pár másodpercben tekintetük egymásba fonódott, s zavartan nyújtotta felé az egyik csészét. Ezek a pillanatok azok, amik sok mindent képesek eldönteni a jövőre nézve. A férfi elvette a csészét, és elmosolyodott. „Nocsak! Figyelmes, szorgos!” - állapította meg a férfi. Kíváncsisága kérdésre sarkallta, amit fel is tett:

- Hogyan lehetett ilyen buta, hogy egyedül egy ócska csónakkal ilyen messze kijön a nyílt vízre? – kérdezte tettetett bosszúsággal, mert egy cseppet sem bánta, hogy ilyen szép lányra akadt a vízben.

„Olyan ez a lány, mint egy igazi sellő. Milyen jól mutatna itt a hajómon” – szötte a gondolatait, melyek jó érzéssel töltötték el, és melyekkel magát is meglepte. Harmincéves volt, szél és napbarnított izmos fiatalember, akinek voltak szeretői, de házasságra még nem gondolt. És most itt ez a lány, és megzavarja érzéseiben. Arra nem is mert gondolni, mi lett volna, ha nem élve bukkan rá...

Aztán hamarosan megtudta, hogy a lány nem akart csónakázni, csak napozni feküdt bele a kikötött csónakba, aminek elszakadt a kötele, aztán kisodródott a nyílt vízre, miközben aludt, és már csak akkor ébredt fel, amikor a hullámok támadást indítottak az irányíthatatlan csónakkal szemben. – Hát így történt! Elnézését kérem, hogy ilyen helyzetbe hoztam! És köszönöm, hogy kimentett! – fejezte be a lány a történetet, de itt már aztán eltört a mécses, és az összes feszültség, ijedtség egy kiadós sírás formájában szabadult fel benne. A kapitány is meghatódott, és úgy érezte, magához kell ölelnie ezt a fiatal életet, mert az ölelés, csecsemőkorunktól fogva a legjobb érzés és legbiztosabb lelki vigasz. Megsimogatva selymes haját, magához ölelte hát, és úgy érezte, egy egész életen át magához tudná ölelni.

A vihar átért a déli partra. Erős ütésű záporcseppeket zúdított a vízre, a hullámok veszett taréja csapkodta a partot, a vitorlások árbocai összeütődtek a tomboló szélben. A kikötő és a part elnéptelenedett. Csak egy fehér, karcsú vitorlás kabinjának félhomálya rejtette a világtól elzárt csendet, amelyben egy férfi és egy nő ült egymással szemben a kicsi tábori székeken, és halkán beszélgetve keresték egymás szemében a fényt.

Az éj sok mindent érvényesíthet

A szőlőföldünk szomszédságában élt egy sokgyerekes család. Anyám, amikor kimentünk a szőlőbe dolgozni, mindig váltott pár szót az asszonnyal. Mivel mindkettőjüknek sok gyereke volt, könnyen összebarátkoztak. A beszélgetésre is volt ok, hiszen a gyerekekről mindig van mondanivaló. A szőlőszomszédok ugyan gyakran átjártak a szőlőbe, és érés idején megdézsmálták a termést, leszedték a barackot, de anyám mindig csak legyintett: Azok is éhesek! Jut is, marad is! Az már viszont nagyobb gondot okozott, hogy télen eltűzeltek jó pár karót.

A legkisebb fiú születésekor aztán komaságba hívták anyámékat, amit azok el is fogadtak, mert a tisztesség úgy kívánta. Komaságot nemigen szoktak visszautasítani, csak ha nyomós érv állt mögötte. Meg aztán itt is sok gyerek volt, ott is. Zsák a foltját a komaságban is megtalálja. A keresztelői ebéd nálunk zajlott le, mivel a templom mellett laktunk, és így volt célszerű. Rántott csirkével, báránnyal és süteménnyel ünnepeltünk, ami akkoriban nálunk sem volt mindennapi eledel.

Későbbiekben a komaság rendesen működött, úgy, ahogy kell. Anyám a kinőtt ruháinkat mindig gondosan összeszedte, és vitte a kománénak. Nekem csak az nem tetszett, hogy azokat a szép ruhákat, amiket én ünneplőnek vehettem fel, legközelebb piszkosan, szakadtan láttam viszont más gyereken. A nagy konyhakertből is nem egyszer került a komáék asztalára, s az adományt nekünk gyerekeknek kellett elcipelnünk a három kilométerre levő tanyához.

Egyik télen, lámpaoltás után, amikor a csend kint és bent is rátelepszik a házakra, hol erősebb, hol halkabb neszezés hallatszott a padlásról, mintha kukoricacsövek gurultak volna ide-oda.

- Anyu! – súgta a nővérem – Valaki jár a padláson!

Anyánk már félálomban volt, a fáradtság hamar ledöntötte a lábáról, ezért visszamotyogta: A fenét! A macskák hajkurásszák az egereket.

De jól is teszik, mert mind elhordják a diót. A mákot is hiába kötöttem fel, kifolyatták a zsákból!

Mi, gyerekek azonban nehezen tudtunk elaludni, és egymásnak suttogtuk a paplan alatt, hogy igenis halljuk a lépések tompa neszt. A következő napokban csend volt. Már majdnem megfedkezünk, illetve elfogadtuk a macska-magyarázatot, amikor egy éjszaka megébredtünk a zajokra. Azonban megint maradt a macska-változat.

Teltek a napok, talán két hét is elmúlt már, amikor anyám megjegyezte, hogy nagyon fogy a kukorica a padlásról. Apám megvonta a vállát, és azt felelte:

- Minek adsz nekik annyit enni? A vasárnapi tyúk is zsíros volt.

Ezzel letudták a dolgot. A következő éjszakai neszezés azonban már felkeltette anyánk figyelmét is. Gondolt egyet, megbökte apám oldalát, és odasúgta: Péter! Gyere! – azzal óvatosan fölkeltek, és elindultak kifelé.

A padlásajtó nem volt lakatra zárva, a lakat csak álca volt a tolózárón. Ha valaki alaposabban megnézte, láthatta, hogy a lakat nem fogja össze a két nyelvet, hanem az egyikén lóbálózik gondtalanul. Most azonban még ezt az álcázó szerepet sem teljesítette, ugyanis az ajtó nem volt lereteszelve, hanem csak behúzva.

Apám óvatosan kitarta az ajtót, maga elé húzta anyámat, és egymásba kapaszkodva felosonkodtak a lépcsőn. Persze mi sem maradhattunk az ágyban, egymás után sorjáztunk kifelé, hogy leskelődjünk.

A padlásfeljáró aljából láttuk, hogy imbolygó fény vágódik hol ide, hol oda a padláson. A feljáró tetején anyám megállt, és feldugta a fejét. Hangjából kiéreztek a meglepődést.

- Komaasszony! Hát maga az? – kiáltotta. – Pont maga? Hát engem lop meg?

A motoszkálás azonnal megszűnt, pár pillanatig éles csend állt be. Valószínű, hogy az ijedség dermedtté tette a megszólítottat, majd azt hallottuk: Nem csak magát, komaasszony! Másokat is – megint pillanatnyi csend – ...éhesek a gyerekek. Már mindenünk elfogyott.

Az apjuk nem ad haza semmi keresetet. Muszáj az éjszaka sötétjét kihasználnom, különben éheznenék.

- Miért nem szólt? Tudja, hogy adok – mondta anyánk sírással küszködve.

Mert hiába szokott velünk kapitányosan viselkedni – hogyan is bírt volna meg annyi gyerekkel –, tudtuk mi azt jól, hogy lágy szíve van. Apánk nem szólt semmit, megfordult, lejött a lépcsőn, és bement a hidegkamrába. Mire a két asszony leért a tele kukoricás zsákkal, apám odatett az asztalra egy pár hosszúkolbászt és egy oldalszalonnát.

- Holnap karácsony éjszakája lesz – szólt, amikor anyánk kérdően nézett rá, majd fejébe nyomta a süvegét, és kiment az istállóba, mint akinek sürgős dolga akadt az állatok körül.

Hajnalodott. Elmúlt az éjszaka, amely társul szegődött az asszonyhoz, hogy bűnében segítse. Nagy szolgálatot tett eddig a sötétség, hiszen betakarta palástjával, hogy ártó szemek elől rejtőzködve élelmet szerezhessen éhes gyerekeinek. Már hosszabb ideje tudja, hogy rossz embert választott annak idején, de tíz gyerekkel hova legyen, kihez folyamodjon? Szerette a kicsiket, s annál inkább óvta és vigyázta őket, minél jobban magára maradt ebben a küzdelemben. És az ő hitvallása szerint sokkal nagyobb bűn lett volna, ha hagyja, hogy megbetegedjenek az éhezéstől, vagy akár éhen haljanak.

Így teljesült hát az a tétel, mely szerint az éj sok mindent érvényesíthet, különben az alkalom elszökik. Nem csak a szerelmesek, de a szerencsétlen tolvajok számára is.

Bánat

Úgy döntött, ma végre nemet mond minden külön kérésnek. Az utóbbi hetekben mintha nem is önmaga lett volna. Reggelente, amint felkelt az ágy kellemes ellazulást adó menedékéből, nem volt megál-lása. Menekülni szeretett volna, de nem volt hova. A követelőző utasítgatások elvették mindentől a kedvét, és hiába gondolta, hogy na, ezt még megcsinálom és kész! Mindig újabb és újabb kérések, elvárások sokasodtak eléje. Közeledett az ünnep, ami a látogató ro-konok miatt tetézte a terheket. Idegesítette, hogy mindig neki kell helytállnia. Miért nem hívják őket látogatóba, hogy élvezhetné a ki-szolgálatst végre ő is.

Tizenegy óra körül, hogy egy kicsit megszabaduljon, kitalálta, hogy át kell mennie az öregházhoz, mert jönnek megnézni a kitett heverőt, amit ingyen odaadnak, csak vigye már el valaki. Ezt beje-lentve, örömmel pattant a kerékpárra. De nem jutott messzire. A kerékpárgumi a kanyarban hirtelen leengedett, és ő ijedten kapasz-kodott a kormányba, félve az eleséstől.

Az utca néptelen volt. Ledöntötte a kerékpárt a füves padkára, és leült mellé. Felnézett az égre, hogy panaszt tegyen a fentieknek, de tekintete megakadt a felhőket ringató kék, tavaszi égen, és úgy ma-radt, felfelé emelt fejjel és tekintettel. Sokáig bámulta a hatalmas go-molyfelhőket, melyek a rájuk zuhanó fénytől hófehéren szeltek át a légteret, néhol átengedve maguk között a kékbe fogott napsugarat, és elérzékenyült a látványtól. Bizonyára a fáradtság fokozta a túlérzé-kenységét, de hirtelen úgy érezte, felszabadult és megnyugodott. Ettől az érzéstől könnybe lábadt a szeme, de nem érdekelte és nem is restellkedett miatta. Ült a padkán, mellette a kerékpár, és megállapí-totta, hogy ő bizony most sír. Mert az Isten sem akarja, hogy egyszer, csak egyszer ebben a nyomorult életben nemet mondjon! Jólesett neki ez a lázadó gondolat, bár legbelül érezte, hogy szolgálatra ren-deltetett, és ettől nem szabadítja meg senki. Nagyon sajnálta magát, és ez az önsajnálát is jólesett neki, mert legalább v a l a k i sajnálja,

még ha önmaga az a valaki, akkor is. És az sem érdekelte, ha mások így látják a földön ülve.

Gondolatait egy csomagszállító autó zöld tömege szakította meg azzal, hogy megállt mellette:

- Jó napot kívánok! Meg tudná mondani, hol lakik a Vas Jánosné? Már másodszor megyek végig az utcán, de nem találok a házat. Megüt a guta. A központban meg időre mérik a teljesítést – szólt ki a férfi az autóból és megtörölte izzadt homlokát.

- Jó napot! Én vagyok az! – felelte megrökönyödve, és abban a pillanatban meglátta,

hogy ez az ember is fáradt, és azt is gondolta, hogy bizonyára már hajnal óta úton van, lehet, hogy több száz kilométerre a családjától. Aztán az villant az eszébe, hogy azért történt a kerékpárgumival a kilyukadás, nehogy elmenjen otthonról, hiszen már napok óta várta a csomagot.

- Átveszi itt? – szólt a postás, miközben már szállt is kifelé az autóból.

- Igen. Nem nagy – mondta az asszony, és aláírta a szállítólevelet.

Magában pedig azt gondolta: Mit szerencsétlenkedik itt ez is? Hiszen kint a házszám. Aztán elszégyellte magát, hiszen a dolgok összefüggének – vélte –, és átnyújtotta a postásnak a tollat.

Abban a pillanatban találkozott a tekintetük, és elnevették magukat a ki nem mondott, de ebben a pár percben együtt megélt sorukon.

A bliccelő

Azon a napon már kora reggel érezni lehetett a levegő forróságát. Anyja kiáltott utána, amint az udvarra kiszaladt.

- Gyorsan mosakodj, fésülködj, adok pénzt jegyre, bemész apád fizetéséért! Igyekezz, mert 10 perc, és itt a vonat.

- Én? Hiszen nem tudom, hova kell menni! – rökönyödött meg, és miközben félelem markolta össze a szívét, sírásra görbült a szája.

Nyolcéves volt. Még nem utazott egyedül, anyjával is csak párszor. A vonat hatalmas gépezetét, ahányszor befutott az állomásra, mindig félelmetesnek találta, főleg a mozdony vastagon hömpölygő fehér gőzfelhőjét, ami sejtelmesen betakarta a vasút mellett várakozókat. Ennél a fehér füstnél csak a sűrű, fekete füst volt félelmetesebb.

- Ne vitatkozz! Én nem tudok bemenni! Ha nem hozzuk el, felveszi a fizetést, és akkor megint nem marad semmi belőle!

Ez a hang olyan volt, amilyent már százszor és ezerszer hallott, és tudta, hogy hiába minden, meg kell tennie, ahogy sikerül, úgy sikerül, de mennie kell, mert ez a hang nem tűr ellenmondást.

Anyjuk keményen küzdött a családért, és nekik segíteni kellett ebben a küzdelemben. Gyereksorsában a tehetetlenség volt a legszörnyűbb. Pedig lehetett volna minden szebb és jobb, de nem volt, csak a megalkuvások sora. Ő csak a végrehajtásban vehetett részt, véleményére, rátermettségére, félelmeire senki nem volt kíváncsi.

- Tessék! Egy forint húsz fillér! Visszafelé abból vegyél jegyet, amit odaadnak. Te féljeggyl utazol, úgy kérd a pénztárnál. Az iroda ott van az állomás mögött, egy fehér kőkerítéses épület. Az van kiírva: BELSPED. El tudod olvasni. Oda kell bemenned. A pénztárosnak mondd meg, hogy nagyon beteg vagyok, azért jöttél te.

Dohogva futott az állomásra. Miért nem az anyja megy? Még hazudnia is kell. Mivel igazolja, hogy ő az apja lánya? A tenyerébe szorított pénz az izzadságtól nedves lett, és kellemetlen érintésű volt.

Megvette a jegyet, és egyre azon járt az esze, hogyan intézze el az ügyet. Végre jött a vonat nagy zajjal, és nagy fekete füsttel. Nem ült be a fülkébe, hanem a kocsi felszálló részén állt, és onnan figyelte az állomásokat, hogy jó helyen szálljon le. A város nem volt messze, nyolc kilométer csupán, de a vonat gyakran megállt a közbeeső kisebb állomásokon, és neki örökkévalóságnak tűnt az út.

Az állomás mögötti irodaépület környezete elhanyagolt volt. Olajfoltos fekete kátyúk csúfították a teret, amelyen autóbusz-állomás működött. Ahogy egyre közelebb ért, nem tudta, mitévő legyen. Érezte, hogy a felnőttek utálatosak lesznek vele, ami már annyiszor előfordult eddig is, és nem értette soha, hogy miért? Hiszen ő még csak egy gyerek, akinek inkább segítségre lenne szüksége, bátorításra vagy a helyes viselkedés elmagyarázására.

Most már mindegy, be kell mennie.

- Csókolom – lépett be az ajtón, félénken megállva két íróasztal között.

A helyiség meglehetősen tágas volt, kicsit zajos, mert többen is voltak bent. Cigarettafüst és kellemetlen szag uralta az irodát. Senki nem nézett rá, nem törődött vele. Kicsit álldogált, közben megfigyelte, hogy egy üvegezett ablak mögül pénzt adnak az embereknek, akik aláírnak egy papírt, és mehetnek. Gondolta, oda kell menni neki is.

- Hát te mit akarsz? – nézett rá a férfi, és abbahagyta a papírok rendezgetését. – Valakinek a lánya vagy?

- Igen, Szabó János lánya vagyok! – kapott a szón. – Anyukám beküldött a fizetésért! – mondta látszólag bátran, de remegő térdekkel, mert érezte, hogy valami történni fog.

Ahogy kimondta ezeket a szavakat, mindenki elhallgatott, és feléje fordult.

- Az lehetetlen! Egy gyerek nem veheti fel az apja fizetését. Van erről valami papírod? Mivel igazolod, hogy Szabó János lánya vagy?

Még válaszra sem maradt ideje, úgy záporoztak rá a kérdések. És természetesen mindjárt ezer ötlettel járultak hozzá az ott lévők annak megfejtéséhez, hogy ki is lehet ő valójában.

Egyesek azt állították, hogy kifigyelte a fizetésnapot, és találomra bejött, hátha elhiszik, amit mond, és így pénzhez jut. Volt, aki kiment az iroda elé, hogy megnézzze, kivel jött, hátha ott kint ólálkodik a megbízó. Végül az ablak mögötti így szólt:

- Menj haza, és mondd meg anyukádnak, hogy neki kell bejönnie!
- Nem tudok hazamenni, mert nincs nálam több pénz, anyu csak idefelé adott. Azt mondta, ha megkapom a fizetést, abból vegyek majd jegyet. És ő azért nem jött, mert beteg.
- Ez hihetetlen! Szóljatok Szabónak, hogy itt egy gyerek, és azt állítja, hogy az ő fizetéséért jött!
- Szóljatok a főnöknek!
- Szabó vidéken van, kiszálláson.

És a többi, és a többi. Mindenkinek volt egy jó ötlete. Ő csak állt, és majdnem összerogyott a súlyos vádak alatt. Már éppen a sírás fojtogatta, amikor kinyílt egy belső ajtó, és kilépett egy nyakkendő, öltönyös, alacsony ember.

- Mi ez a zajongás? Mi van itt?
- Meg tudod mondani, hol laksz? Anyád lánykori neve? – záporoztak a kérdések tovább, de ő már a nyakkendő felé figyelt, mert megérezte, hogy ez itt a vezető.
- Mi a gond, mondja már el valaki! Mit keres itt ez a gyerek? – szólt szigorúan a nyakkendő.

És elmondták neki. Úgy, ahogy a fontoskodó felnőttek szokták. Egymás szavába vágva, érthetetlenül. A nyakkendő megelégtelte, és bevezette őt a saját irodájába.

- Na, most ülj le, és mondd el, ki vagy és miért jöttél.

Végre elmondhatta úgy, ahogy ő szerette volna megértetni magát.

Kicsit zavarban volt, de az igazság tudata átsegítette a nehézségen, és elmondta, hogy muszáj volt őneki eljönnie a fizetésért, mert nem volt több pénz otthon. Az apjuk vidékre ment, elvitte az összes tartalékot. Arra sem volt, hogy az anyjuk vegyen jegyet magának. A szomszédok meg nem tudnak kölcsönadni, mert nekik sincs. A végén megkérte a főnök bácsit, hogy engedélyezze, legyen szíves a kifí-

zetést, mert nem tudnak kenyeret sem venni, az apjuk meg három nap múlva jön haza.

A nyakkendő megértette. Láta a gyerek elnyűtt ruháját, sovány testét, és tudta azt is, hogy Szabó néha felöntött a garatra. Igaz, itt mindenki szerette, és nagyon jó munkaező volt, de ez nem mentség, ha valaki a családja elöl a kocsmába hordja a pénzt.

Kinyitotta az ajtót, és kiszólt: „Készítsétek elő a papírokat, és hozzátok be a járandóságot!”

Amíg a bérszámfejtő-lapokra és átvételi papírokra rávezették a szükséges adatokat, ült a széles kanapén, és kicsit lógázta a lábát. A nyakkendőnek közben dolga akadt, telefonált, és más ügyben is intézkedett.

Végül bejött az üveglak mögötti ember. Átszámolták a pénzt, megbeszéltek, hogy ha megjön Szabó, aláíratják vele a papírokat. Végül a nyakkendő így szólt:

- Ide figyelj. Látom, hogy okos kislány vagy! Itt az apád fizetése, de mondd meg édesanyádnak, hogy többet ezt így nem lehet. Be kell jönnie, és megbeszéljük, hogy postán lesz kiküldve. Jöjjön be, és meg kell beszélnünk! – erősítette meg saját szavait, aztán hozzátette: „Vigyázz, el ne veszítsd, mert abból nagyon nagy baj lesz! Megértetted?”

- Igen, megmondom neki! – válaszolta, és örült, hogy ez a bácsi megérti.

Közben a nyakkendőt kihívták az irodából valami sürgős ügy miatt.

- Na, mire vársz még? – kérdezte az üveglak mögötti ember.

- Nem kaphatnék egy borítékot? Nincs nálam táska. Zsebem sincs.

- Nincs boríték! – volt a kemény válasz, és jobbnak látta, ha elmegy innen, mert a nyakkendő nem jött vissza, és most megint érezte, hogy nem védi senki.

Sietett ki az épületből, kezében a sok pénzzel. Akárhogy fogta, a százasok vége kipiroslott összeszorított markából, és tudta, hogy nem helyén való, ha egy gyereknek ennyi pénz van. Hallott olyanról is, hogy valakinek kitépték a kezéből a pénzét, és elszaladtak vele.

A buszállomás a telephely másik oldalán volt, éppen csak át kellett mennie az úttesten. A buszok sorban álltak a betongyűrűbe helyezett, az indulás helyét jelző oszlopok között. Legalább tíz, tizenkettő autóbusz állt a téren. Néha kiindultak a helyükről, de pár perc múlva jött egy másik, és beállt az üres helyre. Vajon melyikre kell felszállnia?

A teret, ahol a buszok várakoztak az indulásra, padok sora szegélyezte. Emberek tucatjai jöttek, mentek, ügyet sem vetve a kislányra. Leült az egyik padra, és onnan figyelte a sokaságot. Végül kitalálta, hogy megkérdezi a vezető bácsit, melyik helyről megy az ő falujukba a busz. Mielőtt felállt volna, melléhez takargatva megigazította a pénzt a kezében. A folyamatos szorítástól átmelegedett pénz szinte égette a tenyerét, és jóleső érzés volt kicsit megmozgatni egy rövid időre az ujjait.

A kérdezősködést az első busznál kezdte volna.

- Felszállsz? – szólt oda a buszvezető.

- Nem, de...

A busz ajtaja hirtelen becsukódott. Gyorsan átszaladt a buszvezető felőli oldalra, és megállt az ablak alatt, onnan kiabált fel a sofőrnek. Így tudta meg, hogy a hatodik helyen álló buszra kell szállnia, de az majd csak tizenegy órakor indul. – De van egy vonat, amivel előbb hazaérsz – tette hozzá a buszvezető.

A vasútállomás mintegy száz méterrel volt lejjebb, így hát elment a vonathoz. A pénztárnál megtudta, hogy a vonat húsz perc múlva érkezik. Kicsit távolabb ment a pénztártól, aztán kivett egy százforintost a nála lévő pénztekercsből, lehetőleg úgy, hogy ne vegye észre más. Ő legalábbis úgy gondolta, véghez tudja vinni a műveletet anélkül, hogy feltűnő lenne. Érezte a súlyát ennek a felelőségnek, hiszen rá volt bízva a család egyhavi megélhetése. A pénztáros nagyot nézett, amikor fizetett, de nem szólt semmit. Valószínűleg sok furcsa esettel találkozott már munkája során, de hogy egy ilyen kicsi gyereknél ekkora értékű pénz legyen, az őt is meglepte, látszott a tekintetéből.

A kislány is megérezte ezeket a gondolatokat, és igyekezett kikerülni a pénztáros látószögéből azzal a tudattal, hogy ő most fontos dolgot hajt végre. Átment a váróterembe, leült az egyik padra, és a fal felé fordult, hogy a meglazult pénzeket összerendezze, mert úgy érezte, kicsúsznak a kezéből.

Kisimította a pénzjegyeket, megszámolta, megvan-e mind, majd újra összegöngyölte, hogy jobban elférjen a tenyerében. Aprópénz is maradt a jegy árából, amit még nehezebb volt a kezében tartania. A vonatjegyet, hogy el ne veszítse, a pénz közé csavarta. Egyik kezében a papírpénzt, a másikban a visszajáró fémpénzeket fogta.

Mozdulni sem mert a padról, annyira rettegett, hogy el ne veszítse a pénzt, mert akkor aztán vége lenne mindennek. De hogy az a bácsi még egy borítékot sem adott neki, ha már az anyja nem adott egy táskát vagy szatyrot, amibe beletehette volna. Most megint nem értette a felnőtteket, és megint elhatározta, ha ő felnőtt lesz és gyereke lesz, nem fog ilyen dolgot rábízni, de mindenképpen ad neki táskát, ha mégis.

A vonatra úgy szállt fel, hogy a csuklóját görbítette a felszállást segítő lépcső melletti rúdra, és úgy húzta fel magát a magas vonatlépcsőn. A koci végében leült a lehajtható ülésre, hogy majd könnyen le tudjon szállni, ha megérkeznek az állomásra. Figyelte a megállókat, ismételve magában az állomások neveit.

Félúton járt a vonat, amikor jött a kalauz, és kérte a jegyet. Volt vele még egy ember, piros karszalagján „Ellenőr” felirattal. Kénytelen volt az aprópénzt a szoknyájára, az ölébe tenni, és a gurigapénzt forgatva kereste a jegyet. De úgy belehajtogatta a pénzjegyek közé, hogy nem találta.

A két férfi elképedve nézte a sok pénzt, és azt kérdezték, honnan vette, mit keres nála. Elmondta, hogy az apja fizetését viszi haza. Nem hitték el. Teljesen kiszolgáltatottnak érezte magát. Arca kivörösödött, homloka kiizzadt, annyira szégyellte magát, hogy nincs meg a jegy.

- Miért nincs nálad egy táska vagy erszény? – kérdezték.

- Nem adott édesanyám, és a pénzkifizető ember sem adott borítékot, pedig kértem tőle.

- Aha! – így az egyik. – Biztos, hogy van jegyed?

- Biztos! Megvettem, tessék elhinni! – mondta megrettenve, és már biztos volt benne, hogy elveszik a pénzt, és ő tehetetlen lesz két felnőttel szemben. Még az is lehet, hogy kilökik az ajtón, hogy ne tudja meg senki. És ha nem, csak elveszik, mit mond otthon? Az anyja nem hiszi el az egészet, és akkor mi lesz? Teljesen átizzadt a vékony blúz a hátán, homlokát kiverte a verejték.

Hiába forgatta a pénzt, a jegy nem került elő.

- Hagyjuk a csudába! – szolt az ellenőr. – Ki tudja, honnan van a pénze? Lehet, hogy szerencsétlent rossz dolgokra kényszerítették! Micsoda sorsok vannak! Milyen szülők! Menjünk!

Elmentek, és ő ott maradt egy újabb szégyennel. Szerencsére kevesen utaztak a vonaton, nem járkáltak az utasok, így gyors elhatározással, az ülésen egyenként átrakva a pénzt, végre megtalálta a vonatjegyet. Az aprót összeszorította a papírpénzzel, másik kezébe vette a jegyet, és ment a két ember után. Egy kocsival arrébb megtalálta őket.

- Tessék, itt a jegyem! – mondta örömmel, és odanyújtotta a kalauznak.

Az nem nyúlt érte, hanem megjegyezte: – Biztosan kérted valakitől!

Az ellenőr hozzáfűzte: – Vagy eldobta valaki, ő meg felvette!

Ő csak állt elvörösödve, nézte a két embert, és nem hitt a fülének. Azok elfordultak tőle, és mivel a vonat éppen befutott az állomásra, leszálltak, majd továbbléptek a következő kocsi ajtajáig.

Ő is leszállt, még mindig ugyanúgy tartva kezében a vonatjegyet. Várt, amíg elindul a vonat, és addig nézett mereven a vonatablakon kikandikáló kalauzra és ellenőrré, amíg csak látta őket.

A szégyen annyira égette lelkét, hogy másra nem is tudott gondolni, mint a vonaton történtekekre. Mikor felhúzták a sorompót, gyors iramban elindult haza.

Az anyja éppen kifordult a konyhából, amikor belépett az udvarra.

- Csókolom! – köszönt, odament, és anyja kezébe tette a pénzt. Kérdést sem várva azt mondta: – Azt üzeni a vezető, hogy legközelebb ne küldd egyik gyereket sem, mert nem tudják odaadni. Nem szabad. Menj be minél előbb, és megbeszéli veled, hogy postán legyen kiküldve. De alá kell írni a papírokat!

Azzal bement a konyhába, és égető szomját oltani megmerítette a vizespoharat az ajtó mögötti vödörben. Már délután egy óra volt, még nem evett aznap. Anyja bevitte a szobába a pénzt, majd visszajött, és megkérdezte: – Papírt nem adtak, hogy mennyi volt összesen?

Mintha áramütés érte volna. Ha most még az anyja is meggyanúsítja, hogy esetleg elvett a pénzből. Ingerülten válaszolta: - Nem, nem adtak! Háromezer-hatszáz forintot számoltak le az irodában! Megvettem a jegyet, a többi ott van nálad!

Anyja látszólag megnyugodott.

- Menj át a Mariska nénihez, vidd át neki azt a két szakajtót! – bökött az asztal felé.

Azt várta volna, hogy anyja megdicséri vagy megköszöni, hogy megtette ezt a nem kis dolgot, de e helyett újabb parancs jött.

- Anya! Nagyon éhes vagyok! Ma még nem ettem semmit! – szólt elgyötörten, és tudta, hogy senki sem kíváncsi arra, ami vele történt, és senki nem kérdez rá, hogy miért szomorú.

- Hát akkor egyél előbb! Ott van a sparhelten, meríts magadnak!

És ő tudta, hogy ennek a napnak a történéseit is el kell rejtenie a többi fájdalom közé, és talán majd egyszer, amikor nem égeti annyira a lelkét, visszaemlékezhet rá, hogy kírja magából örökre.

A koldus

Az eset akkor történt, amikor a déli határ mentén, szomszédainknál háború dúlt az 1990-es években. A határ menti települések lakói rettegéssel figyelték az események alakulását, és a félelem a háborútól mindennapjaikban velük élt. A magyar politikai vezetés tehetlensége kézzel fogható volt. Az ország szétszakításának, illetve a második világháború utáni békediktátum bárminemű felülvizsgálatának kérdésében a vezetők semmiféle koncepciót nem mutattak fel, csak az ijesztgetést gyakorolták. A média a háború egy-egy szörnyű eseményét bemutatta, de abból is csak a szándékok szerintit. Az emberek közvetlen rokoni kapcsolataik útján többet tudtak az eseményekről, mint ahogy azt a feltált hírek közölték. Mert ugye az köztudott ország-világ előtt, hogy Magyarország önnön határaival szomszédos. Tehát a harcok az ottani magyarság új hazájáért is folytak, a volt jugoszláv államon belül. Nem taglalom tovább. Nem kevés áldozat árán, de nekik sikerült...

Itt, a Balaton partján, békés életet éltünk, és még a félelem is kisebb volt, szinte jelentéktelen, remélve, hogy idáig nem jutnak el az országhatár mellett gyakorta becsapódó, célt tévesztett lövedékek.

Egy szép napos délelőttön, amikor még a márciusi levegő csípősen vágott, Kati vásárolni indult. Az áruház, ahova igyekezett, közismert bevásárlóhely volt, szinte az egyetlen a városban. Akkoriban Tescónak, Sparnak hírért sem hallották. Sietős ütemben haladt, hogy délre elkészüljön az ebéddel. Amint az utca bal oldaláról át akart menni az áruház előtti átkelőhelyen, valami megállásra késztette.

Szemben, a kirakatok előtt egy fekete dzseki, bakancsos, tányérsapkás férfi állt. Nadrágja zöld, barna foltokkal színezett katonanadrág. Ahogy ott állt, nagyon félszegnek látta az embert. Arcán félelem vagy talán szégyenkezés látszott? Testtartása suta volt a leejtett vállakkal és a földre szegezett tekintettel. Ahogy figyelte ezt az embert, nagyon nehéz érzések kezdtek szorítani a mellét. Valami nincs rendben –

gondolta, és miközben lassan elindult és közeledett hozzá, egyfolytában figyelte.

A férfi megmozdult, és lehajtott fejjel egy közeledő fiatalember elé állt, majd mondott neki valamit. Az nemet intett a fejével, amit kézmozdulattal is megerősített. A férfi félreállt, a fiatalember továbbment.

A katona, mert már bizonyos volt benne, hogy az, visszalépett előző helyére, és láthatóan kétségbeesve még alázatosabban lehajtotta a fejét. Arca vörös volt a szégyentől.

Kati egészen közel ért hozzá, már jól látta a fáradtságot az arcán, és az elgyötört ember szomorúságának látványa beledobbant nem csak a szívébe, de az agya is lázasan dolgozni kezdett. - Ez az ember éhes! Ez egy katona, aki menekül. Biztos, hogy délről jött. Biztos, hogy a határ másik oldaláról jött. Hallottam róla, hogy a magyar származásúakat dobták a frontvonalba, hogy a horvátországi magyarokkal egymást lőjék – morfondírozott magában.

Hirtelen eszébe jutottak Milkóék. 1991-ben Németországból kellett hazatérniük, mert a férj megkapta a behívóját a Horvátország elleni háborúba. Röviden csak így mondta. Három napig voltak szállóvendégei. A férfi is és az asszony is nagyon szomorú volt, és nagyon bizalmatlanok voltak. A harmadik nap végére ugyan megbarátkoztak valamennyire, és akkor derült ki, hogy miért kell hazatérniük. Rögtön elhatározta, hogy az utolsó estére meghívja őket vacsorára. Úgy is lett. Akkor ismerte meg családjaik történetét, hogy Kikindán élnek, és a férj akkor beszélt arról, hogy kénytelen hadba vonulni, különben családja tagjait letartóztatnák. Micsoda csapda! Választásra kényszerítették. Két kislányuk volt. Vajon mi lehet velük?

Mire a férfi mellé ért, már bizonyos volt benne, hogy ez az ember éhes. – Istenem! Biztos, hogy éhes! Ha ez így igaz, ahogy gondolom, akkor az mindjárt kiderül! – határozta el magát, és már azon izgult, hogy amíg ki nem jön a boltból, el ne menjen.

Nem vásárolt sokat, éppen csak pótolta a kenyér- és a tejkészletet, és gyorsan kért még húsz deka párizsit és két zsemlét.

Kilépett az áruházból, odasietett az emberhez, aki még mindig ott állt szomorúan, lehajtott fejjel. Nem félt, hogy visszautasítja, annyira biztos volt a kikövetkeztetett igazságában, hogy minden izgalom nélkül odalépett hozzá:

- Fiatalember! Ne haragudjon, az előbb láttam, hogy kért valamit egy embertől, de az nem segített. Azt gondoltam, hogy maga éhes lehet. Elfogadna tőlem egy kevés ennivalót? – mondta végig, szinte egy szuszra.

A férfi felemelte szomorú tekintetét, és mintha egy kicsi mosoly suhant volna át az arcán. Miközben Kati átnyújtotta a papírzacskóba csomagolt ennivalót, a katona mindkét kezével érte nyúlt, de úgy, hogy megfogta Kati kezét is, és hálásan kétszer, háromszor megszorította.

- Köszönöm! Nagyon köszönöm! – mondta tiszta magyarsággal – Áldja meg az Isten! – szólta meghatottan.

Kati most, hogy végképp meggyőződött igazáról, alig tudta visszafojtani a sírást. Nem tudott szólni többet, csak nézte ezt a szerencsétlen embert, aki koránál fogva a fia is lehetett volna. Így álltak ott pár másodpercig, egymás szemének tükrét keresve, benne az igazsággal, amit felesleges lett volna kimondani, hiszen mindketten megértették, hogy miről van szó. Aztán elindult. Egyik vissza az út másik oldalára, ahonnan jött, a férfi az ellenkező irányba, amerre tartott.

Az asszony, amikor átért a zebrán, megállt, hogy megnézzze, mástól is koldul-e ez az ember, mert ha igen, akkor mégis tévedett. De nem! Már az utca végén járt, látni lehetett, hogy a zacskóból majszolja az ételt, és éppen befordul az állomáshoz vezető útra.

Nyelvtanóra (*Lente Gábor tanár úr emlékére*)

Lente Gábor tanár úr ötödik osztálytól tanította a felsősöket nyelvtanból, magyar irodalomból és történelemből.

A tanár úr személyisége az öltözködéstől, a tanítási, nevelési módszeréig nagyon jellegzetes volt. Síbakancsa, a vastag, kihajtott szárú zoknik ősztől tavaszig alkották öltözetét a sötétkék posztó sínadrággal, pulóverekkel együtt. Különösen az egyik fekete pulóvert részesítette előnyben, melynek megnyúlt, a mellkasán előre buggyanó formája sem zavarta, sőt valójában ennek a megnyúlásnak az okozója is ő maga volt. Ezt a pulóvert egyébként a tanár úr felesége Sárika, húszéves házassági évfordulójukra kötötte, amit a tanár úr gyakran ismételve elmesélt nekünk. Egyszer virágos jókedvében, mármint borvirágos jókedvében azt is megtudtuk tőle, hogy a papi pályát is felesége kedvéért hagyta el, illetve olyan szerelmes lett Sárikába annak idején, hogy miatta választotta a tanári pályát.

Köztudott volt, hogy a tanár úr az italok közül nagy előnyben részesítette a vörösborot, sőt nem csak előnyben részesítette, de szívesen meg is itta. És bizony gyakrabban, mint ahogy Sárika szerette volna. Ennek következményeként a tanár úrnak tilos volt átlépnie a ház küszöbét, és nem tehetett egyebet, mint hogy a nyúlházban szállásolta el magát, ahogy ő mondta: a dikón. Ilyen éjszaka után sertés ábrázattal, nyúlsszőrrel bőven kidíszített öltözetben jelent meg az osztályban.

A diákok összenéztek, összekacsintottak a háta mögött, de ezzel aztán el is volt intézve a dolog. Ennél a látványnál sokkal izgalmasabbak voltak a tanár úr órái. Ennek oka, hogy a tantárgyak mellé vagy ahhoz kapcsolódóan elmondott történetek minden lurkó figyelmét lekötötték. Az alacsony, vékony testalkatú, göndör fekete hajú ember igazán kedvence volt diákjainak.

A legkülönösebb azonban az a réges-régi, háromkerekű, dohánybarna színű Werolex autó volt, amelyről nem lehetett tudni, hogyan került hozzá, hiszen olyat csak a mozgássérültek kaphattak, de a tanár úrnak ilyen tünetei nem voltak. Ezt az autót szinte naponta be kellett tolni,

hogy elinduljon, de a tanár úr úgy áradozott róla, mintha a legjobb márkájú motort hordozná magában. Ez magával ragadta a fiúkat is, akik szívesen mentek megtolni az öreg verdát, ha éppen kellett.

Osztályfőnökként minden évben kétszer, ősszel és tavasszal elvitte a gyerekeket kirándulni. Az őszi kiránduláson előkerült a kondér, és paprikás krumpli vagy pincepörkölt rotyogott benne, miközben az erre kiszemelt hegyet vagy emelkedőt megmászatta diákjaival.

Állandó példaként Hóhányó Izidort emlegette, aki vagy jót és jól, vagy bután cselekedett. Ráadásul a tanár úr, mihelyt kiejtette ezt a nevet, két mutató- és hüvelykujjával a mellbimbók magasságában megcsippentette és hirtelen mozdulattal előre rántotta azt a bizonyos, Sárika által megkötött pulóvert, majd elengedte, és a két mutatóujját felmutatta a diákoknak. Hát mit mondjak! Döcögtünk, kacagtunk, és ő is velünk nevetett. Ennek a mozdulatsornak a lényegén sokat gondolkoztam azóta is, de nem jöttem rá. Emlékezetessé tette azt az órát is, amikor nem csak a helyes írásra, hanem a helyes beszédre tanított bennünket, ami a következőképpen zajlott.

- Mert ugyebár! Ha éhesek vagyunk, Hóhányó Izidor nem azt mondja – szólt a tanár úr, miközben gumitalpú bakancsában hátulról, hangtalanul közelítve a szélső sor első padjában ülő lányhoz ért. A tanár úr észrevétlenül közel hajolva a lány füléhez, hirtelen elkiáltotta a példamondatot: Édesanyám adjon kenyeret!

Zsuzsa, a padban nyugodtan ülő és előrefigyelő, talán kicsit el is mélázó lány az ijedtségtől felordított, majd felugrott, de lába elakadt a pad lábában, és kiesett a padlóra.

Az osztály már az ordítástól kidőlt, és mindenki könnyek között, hanggosan hahotázott. A tanár úr megállt. Megvárta, míg a nevetés alább hagy, majd elegáns mozdulattal az osztály felé fordult, és mintha mi sem történt volna, folytatta.

- Mi hát a helyes beszéd? Természetesen az, hogy: Édesanyám, kérek zsíros kenyeret! – szólt szelíd hangon, komoly arccal. – Nos? Ugyebár senki sem felejtí el?

Senkié

Vasárnap délután a falu mindig kihaltnak tűnt, habár üdülőhelyként tartották számon a századforduló óta, de az emberek ilyenkor elhúzódtak a tópartra, vagy otthon a hűvösben pihentek.

Ebéd után, ahogy máskor is, megkapta az ötven fillért fagyira. Tenyerébe egészen beleizzadt a meztelen embert ábrázoló alumíniumpénz, ahogy a tűző napon ráérősen sétált célja felé. Arca kipirult, talpa alatt a gumiból készült vietnámi papucs a forró, aszfaltos járdától egészen átmelegedett. Nézelődés közben azon törte a fejét, hogy milyen ízű gombócot kérjen, amikor egy fekete ruhába öltözött asszonyt pillantott meg, aki szembejött a járdán.

Nem tudta, miért, de megijedt. Érezte, hogy valami baj van, valami nagyon szomorú dolog történhetett, ha ilyen melegben teljesen fekete tébe öltözik valaki. Alig mert odanézni, de amikor az asszony mellé ért, mégiscsak köszönt, mert így tanították, és így érezte illőnek. Ha ő nem is, anya biztosan ismeri a nénit, és nem akarta, hogy valaki panaszkodjon rá, mert nem köszönt.

Az asszony arca nem volt szép. Szemei vörösek a sírástól, kezében fekete szélű zsebkendő, amivel időnként letörölte a könnyeit.

A köszönésre megállt, és azt mondta:

- Milyen szép kislány vagy! Látod, nekem nincs már kislányom! – és erősen felzokogott.

Ő is megállt, szíve veszettül dobogott. Sajnálta az asszonyt, de félt is tőle. Félt a kétségbeesett arctól, a meg-meggörnyedő embertől.

- Nem jönnél el hozzám? Nem lennél te a kislányom? – kérdezte, és mosolyogni próbált.

A kislány elkezdett remegni, és a félelemtől összekoccantak a fogai.

- Nekem van anyukám... – mondta elhaló hangon – És testvéreim is...

- Éppen azért. Ha többen vagytok, annál jobb – mondta a néni, és rögtön utána megkérdezte: – Kinek a lánya vagy?

Az eddigi rossz érzése és félelme pánikba csapott át. Lesz, ami lesz, gondolta, és odavágta a szót:

- Senkié! – és futásnak eredt. Le, egészen az úttestig, át a vasúton, és csak ott fordult meg, hogy jön-e utána a néni. De nem jött. Beállt a fagyíért sorban állók közé, mintegy rejtezkedve, és onnan tekintgetett, nem lát-e fekete ruhás alakot. Hazafelé is hasonló módon igyekezett, és miközben szorgalmasan nyalogatta a fagyit, azért megfordult a fejében, ha a néni örökbe fogadná, nem csak meztelen embert kaphatna fagyira. És mi lenne anyával meg a többiekkel? A szívét összeszorító érzés elhessegette ezeket a gondolatokat.

Mikor hazaért, körülnézett, van-e valaki idegen a háznál. Csend volt. Anyját a kiskertben találta, a virágok között gyomlálgatott.

- Anya! Volt itt egy fekete ruhás néni?

- Nem! Nem járt itt senki. Miért?

- Á, semmi! Csak azt kérdezte tőlem, kinek a lánya vagyok!

- És megmondtad?

- Hát persze! Azt mondtam, hogy a tiéd! – válaszolta, de nem nézett anyjára, és így annak mosolyát sem láthatta meg.

- Segítesz egy kicsit? Már nem sok van.

- Igen! – hajolt le, és nagy igyekezettel tépte ki a gazokat a földből, hogy anya tudja meg, milyen szorgalmas kislánya van, és ne adja oda senkinek.

Laci bá'

Az udvar hosszan terült el, kissé emelkedve, egészen a szérűskert vonaláig. Kifolyó udvarnak mondták, mivel az esővíz, ha sok volt belőle, kifelé folyt az utca felé. Szombatonként került sor a takarítására, amikor a söprést az utcai járdától kezdve, végig a lakóház és a melléképület között, egészen a szegélynek és árnyékolónak ültetett akácfák soráig el kellett végezni. Az akácfák után kezdődött a szérű, ahol mindig kettő vagy három magasra rakott szalmakazal állt. A szalmakazlak után a veteménnyel, gyümölcsfákkal és kukoricával beültetett, Rétföld dűlőig tartó kert terült el. Ebben a rendben, ami sok-sok évtizede ugyanúgy szolgálta a gazdákat, a többi kerttől eltérően egy kociút futott végig a dűlőútig. Az ilyen hatalmas udvarok sok épületet, fát befogadtak, még sem látszottak zsúfoltnak. Az istálló előtt álló két hatalmas akácfa is csak délutánra adott árnyékot az udvarra. A nádtetős ház, annak folytatásában az istálló, a pajta, annak végében egy csodaszépen kifaragott galambdúc és az öreg kút, ami huszonkilenc méter mélyről adta a kristálytiszt, hideg vizet, már ekkor száz év körül járt. A nagyházzal szemben állt a kamra, amely előbb kapott cseréptetőt, mint maga a nagyház. A kamra háta mögött volt berendezve a nyári konyha, egy kisebb, szinte összetákolts, nyitott ajtajú kóceráj. De ebben a kócerájban tisztaság volt, és az ajtó helyén egy fehér függöny fogta vissza a befelé tolaodó legyeket.

Kapu nem volt, régen elvitte az idő, csak az oszlopok álltak kitaróan a helyükön. A gyerek sok volt, az éhes szájakat kellett előbb betömni, a kapu ráért. Sokan kihasználták ezt a kapu nélküli lehetőséget, és átjártak az udvaron. A szerszámokat, ivóvizet cipelő embereknek ez nagy segítség volt, mert akinek a dűlő középtáján volt a földje, annak bizony meg kellett volna kerülnie a falut, hogy a földjére kijusson. Mivel a háziak jószívű, barátságos emberek voltak, hát gyakran elbeszélgettek az átmenőkkel, aztán engedték, hadd menjenek végig az udvaron, ki a szérűig, majd kissé kanyarodva, a szomszéd kociútján folytatták útjukat. Lopástól nem kellett tartani, mert a falu közössége

hamar kivetette volna azt, aki a máséhoz nyúl, idegen meg ritkán járt, s ha jött is valaki, szemmel tartották az emberek.

Egyik nap egy nagyon fura öltözetű ember lépett be az udvarra. Nem nézett se jobbra, se balra, csak ment egyenesen ki a szérűnek, ahol rátért a dűlőre vezető útra. Mari hosszasan bámult a bácsi után, akinek nagy, kerek és kopasz feje volt. Kicsi pocakja kikandikált a félig nyitott, kockás ingből. Rövid vászonmellényén több utólag felvarrt zseb díszelgett. Vállán átvetett vászontarisnyájából egy zöld üveg nyaka kandikált ki. Drapp nadrágja a lábszára közepéig ért, azon alul mintha lerágta volna valami, szakadozottan, foszladozó cérnaszálakkal díszítve lengedezett. A derekánál madzaggal volt felerősítve a nadrág, s a madzag vége szabadon fityegett. A legérdekesebb azonban bakancsa volt, ami egy valamikori jó minőségű, magas szárú, barna katonabakancsnak látszott. Hogy mitől volt érdekes? Hát attól, hogy a fűzőknek elkészített lyukak szépen, szabályosan, azonos mintával ismétlődve voltak befűzve. De vigyázat! Nem át és keresztül voltak fűzve, hanem mint a szegélyöltések, mint a bőrkötések szélét díszítő bőrszalag, úgy ölelték két oldalt a fűzők a bakancs kemény bőrét. A bakancs nyelve viszont megkunkorodva lógott előre, a lábbeli orrára.

- Anya! Ki volt ez? – kérdezte anyját, aki éppen kilépett a konyhából az udvarra.

- Ez? A Laci bá'. Itt lakik négy házzal feljebb – nézett anyja a jövevény után, de mivel Laci bá' látványa neki nem volt újdonság, belement a dolgára.

Marit egész nap az öregember látványa foglalkoztatta. Nem tudta feldolgozni, hogy valaki vagy valakik, akik az öregemberhez tartoznak, vagy ahhoz az öregember tartozik, miért nem öltöztetik fel rendesen. Később megkérdezte az anyját is, de az azzal ütötte el a felvetését, hogy a határban megfelel az ilyen öltözet. – Úgyse nézegeti senki szegényt! – tette hozzá.

- Vajon miért szegény az öreg? – kezdte az újabb gondolatmenetet Mari, de mivel megfejtetni nem tudta, átment a szomszédlánnyhoz játszani.

Délután éppen csak hazaért, amikor a fura kis öreg a szérűből jött lefelé. Pajtás kutya, aki délelőtt meg sem mozdult az öreg jöttére, veszett ugatásba kezdett, és az öreg körül ugrált. Laci bá' megállt a nyári konyha előtt, és hirtelen mozdulattal benyúlt a tarisznyájába, majd egy kígyót dobott a kutya felé. Pajtás nem ijedt meg, hanem az elsiklani akaró kígyó után vetette magát. Laci bá' röhögve biztatta a kutyát, közben fogatlan szájával azt kiabálta: „Na, milyen kutya vagy? Na, milyen kutya vagy? Most mutasd meg!” A lármára mindenki kiszaladt, aki otthon volt, és remegve figyelte a kutya és a kígyó harcat.

A kígyó már a szomszédék sövénnyel takart kerítésének oldalán akart felbújni, amikor a kutya harmadszor is visszavetette az udvarra, és egy jól irányzott harapással elroppantotta a kígyó fejét.

Laci bá' a térdét csapkodva nevetett. Pajtás kissé reszkető inakkal lefeküdt a kígyó mellé, és hűséges kutyaszeméből kiolvasható volt, hogy dicséretre vár. Laci bá' odalépett a kutyaához, és miközben az a szája szélét nyalogatta, megsimogatta a fejét, és azt mondta: „Téged aztán nem ijeszt meg egy kelgyó! Elfogadnálak, de úgysem adnak oda!” Anyámra nézett, és azt mondta, „Jó kutya ez. A gyerekek miatt tette kockára az életét. A gyerekeket védte!” Majd felvette a kígyót, felénk, gyerekek felé mutatta, és azt mondta: „Én most hazamenek, és megfőzöm ezt a kelgyót! Aki ennek a húsából eszik, az mindent meglát a világon!” – Azzal a tarisznyájába tette a kígyót.

- Nem elég, hogy megijesztette a gyerekeket, most még meg is bolondítja őket? – kérdezte anyám kissé dühösen, mert mi tagadás, megijedtünk a kígyótól.

Olyant pedig, ha valaki a kígyó húsából eszik, és akkor minden állat nyelvét megérti, csak a népmesékben olvastunk. Attól is féltünk, ha a kutya nem tudja megfogni, és megmarja, akkor elpusztul a Pajtás. Aztán, ha itt marad a kígyó az udvarban és elrejtőzik, akkor mi lesz?

Az öreg megállt, és elkezdte a mondandóját, amit Mari később is többször hallott tőle.

- Ide figyeljete! Amikor Doberdónál harcoltunk, nem volt mit enni. Örültünk, ha egy kelgyó akadt az utunkba és megehettük. Vagy egy madár, vagy béka, vagy bármi. Én mondom nektek, nem jó dolog a háború. Nem tudjátok, milyen volt az! Hullottak a lövedékek, mi meg lapultunk, imádkoztunk és sírtunk félelmünkben, pedig felnőttek voltunk. Hát ezért eszem meg a kelgyót, hogy emlékezzek, amíg élek!

Mire idáig ért az öreg, már hullottak a könnyei, és öklével törülgette a szemét, szipogott erősen és csak állt, lassan elcsendesedve. Felbátorodva nyíltágán, Mari megszólalt.

- Laci bácsi! A bakancsát miért így fűzi be, miért lóg ki a nyelve? – mutatott az öreg lábára. Mert a háború rossz élményét megértette, de a cifra fűzés titka még rejtély volt előtte.

- Miér? Hát azér' lelkem, mer' nyár van! A katonának nincs nyári ellátmányként pacsker. Aztán így fűztük, hogy védjen is, meg a fűző ne vesszen el, mert azt sem adnak gyakran.

Anyja megbökte Mari hátát, hogy ne kíváncsiskodjon. Így aztán több szó nem esett. Az öreg megvakarta a feje búbját, és lassan maga elé beszélve megindult az utca felé.

- Szegény öreg – szólt anyám részvétellel a hangjában –, most megint ott van valahol a fronton. Az a légnyomás, amit kapott, elkíséri egész életében.

Laci bá' ekkor nyolcvanéves volt. Még két évig járta a határt kígyók után. Egyik tavaszi napon háromszor csendített a lélekharang, ami férfi halálát adta hírül. Már sokan sejtették, hogy Laci bácsi lett a soros. Amikor a harangozó a lélekharang után elkezdte a nagyharangot húzni, ami csak kivételes esetben történt meg a csendítés után azonnal, akkor már bizonyosak voltak az emberek, hogy a hosszú, panaszos bimm-bamm Laci bá' tiszteletére szól, és az ő lelkét kíséri az örök harcmezőkre, ahol sok jó bajtársa várta a falu utolsó doberdói hőst, nem kígyóból készült ünnepi lakomára.

Krokodilkönnyek

Már régóta vágyott arra, hogy ő is ügyeletes lehessen. Intézkedjen a telefonok ügyében, átadja az üzeneteket, figyelje a kollégisták mozgását, rendre utasítsa őket, ha kell.

Ott ült az üvegfülkében büszke örömmel, amitől feldobódottnak érezte magát, könnyűnek, szinte légies boldogsággal és mosollyal az arcán. Mint aki elért valamit, ami csak a kiváltságosoknak jár. Persze már sokan voltak előtte, és még sokan jönnek utána, akik betölthetik ugyanezt a szerepet, mégis, ez az ő napja volt. A többiek is nagyobb tisztelettel szóltak hozzá, és már ezt is sikernek érezte.

Dél előtt váratlanul beállított az igazgató.

- Látogatók jönnek. Ki kell csinosítani az előteret. Rendezd el a faliújságot, hogy lássák, élénk diákmunka folyik a kollégiumban – adta ki az utasítást.

Ez igen. Ez neki való feladat volt. Már régóta szeretne volna, ha a cserepes, dézsás virágok nem ott, és nem úgy lettek volna elhelyezve a társalgó üvegfa mellett. Most engedélyt kapott, és rögtön átrendezte a terepet. A fotelok, asztalok, székek összetartozó és összerendezett stílusukban egészen új képet adtak, és nagyon kellemessé tették a helyiséget.

Az igazgató csak ámult, amikor később belépett ellenőrizni a munkát. Közben már a faliújság rendezésénél tartott. Leszedte a régi cikkeket, és a portásfülkében felhalmozott Somogyi Hírlap legújabb számából és az Ifjúsági Magazinból kivágott cikkeket rakott fel.

- Jó lenne valami saját írás a diákoktól – jegyezte meg az igazgató úr.

- Hát az nincs. Mindenki tanításon van, szerezni sem tudok. Hacsak én nem írok valamit...

- Hát írd!

Hát írd! Visszhangzottak benne az odavágott szavak. Hát írd! De mit? És ilyen gyorsan?

- Vers lehet?

- Vers? – nézett rá hitetlenkedve. – Te írtad?

- Én.

- Na, hozzád hamar!

És hozta. Remegő izgalommal adta át az előző este írt két verset.

- Hát ezek krokodilkönnyek! – jelentette ki az igazgató nagyon komolyan, miután elolvasta.

Elvörösödött, és úgy érezte, megsemmisül. Az sem vigasztalta, hogy az igazgató a faliújsághoz lépett, és feltűzte a verseket. Nem is értette azonnal, mi az, hogy krokodilkönnyek. Csak pár nap múlva volt ideje utána nézni a könyvtárban, hogy a krokodil nem tud könnyezni, vagyis nem tud sírni, mégis úgy néz, olyan az ábrázata, mintha sírna. De ezek nem valódi könnyek.

Mire vonatkozhatott hát az igazgató megjegyzése? Talán arra, hogy nem kell ilyen fiatalon sírni, bánkódni mások bajain, gondján? Az ő érzései azonban őszinték voltak. Sajnálta az ártatlanul szenvedőket, és félelmetesnek, értelmetlennek tartotta az öldöklést. Főleg, ha gyerekek estek áldozatul a felnőttek ostobaságának. Persze el lehet ütni azzal, hogy ilyen az élet, de ez sem igaz, mert a felnőttek teszik olyanná, amilyen. Ekkor kezdett derengeni benne, hogy az igazság több arcú. Attól függ, honnan nézzük. De érzéseit még nem tudta megfogalmazni kellő súllyal. Azt viszont tudta, hogy gondolatait, érzéseit le fogja írni, bárkinek bármi is lesz a véleménye.

Szándéka szerint a vers a békéről szólt. Vagy csak szólt volna? Abban az időben zajlott a vietnami háború, és rettenetes képeket láthattak a televízióban róla. Ma már a versnek csak az első sorára emlékszik: „Miért kell a háború?” Hm, ez a felvetés tulajdonképpen ma is aktuális. Tapasztalatokkal a háta mögött, a krokodilkönnyek igazi könnyekké váltak. A kérdés pedig ma is aktuális: Miért is kell a háború?

Karácsonyi kenyér

A kocsi bakján két ember rázkódott a kemény hajnali fagyban. Az út tankok és ágyuk vájta gödreiben befagyott a víz. Hó még nem esett, és ez szerencse volt, mert a szánra kevesebb gabona férne, mint a hosszú szekérre, és a hó által eltakart gödrök valamelyikében a kocsi tengelye hamar megadná magát. A lovak hátát és az emberek térdét kereszthez vetett pokróccal takarták. Kabátjukat nadrágszíjjal fogatták össze derékban, hogy a szél bele ne kapjon, és ne bújjon alá dermesztő hidegével. Kezükhöz egyujjas irhakesztyűt, fejükön mélyen lehúzott kucsma próbálta megtartani a meleget.

Karácsony közeledett, és az előre-hátramoszó fronttal együtt jött katonákat meg kellett etetni, így az őszi őrlemény elfogyott. Enni pedig kell akkor is, ha dörög az ágyú, és félelem tölti el az emberek szívét. Ebben a faluban sem történt másképpen, mint a többiben, ahol végigment a frontvonal. Hol a németek, hol az oroszok vonták ellenőrzésük alá a falut. Az öregek azonban úgy határoztak, muszáj őrletni. A választás két erős, egészséges emberre esett. Az egyik valóságos és csendes természetű, a másik harsány, mókás és merész cselekedeteiről közismert személy: Pista és Péter, akik komaságban álltak egymással. Pistát nem vitték be katonának, mert családegtartó volt. Péter Baja alatt szétvert seregéből megmaradt három bajtársával bujdosott haza. Csatlakozni más alakulathoz lehetetlen volt, mert az oroszok megelőzték őket, és már ellenőrzésük alatt tartották a területet. Így aztán sántának tettezte magát, szabadon járt kelt a faluban és hamarosan a magára maradt asszonyokat védelmezte a részegen randalírozó katonáktól. Hol az egyik szomszédasszonytól, hol a másiktól jelent meg mint férj. Volt kalapos, micisapkás, ilyen, olyan öltözetbe bújtatott ember, de ahol megjelent, ott az idegenek merészsége alábbhagyott. A veszély tehát létezett, és mindennap fennállt valamilyen formában.

Lovak nemigen akadtak már a faluban, mert a nagyharanggal együtt elvitték őket a németek. Az a kettő pára, akit kijelöltek a szállításra,

azért maradhatott meg, mert a rekvirálás előtti napon fuvarba rendelték az ötven kilométerre lévő Székesfehérvárra. Minderről papírja volt Péternek, ezért ha útközben megállították a visszavonuló németek, hogy elvegyék a lovakat, szerencsésen igazolta magát, mondván, neki vissza kell vinnie a lovakat a kapitány úrhoz. De mire visszaért, addigra a németek az erősödő orosz támadás miatt kivonultak. A lovak tehát maradtak. És most egy még veszélyesebb útra kellett indulniuk, az oroszok által elfoglalt városba, Tabra.

Összeszedték a búzát, a megjelölt zsákokat felrakták a kocsira, a bak alatti ládába kolbász, szalonna, hagyma, kenyér, egy demizson bor és egy liter pálinka került. A saroglyába abrakot és szénát készítettek oda a lovaknak.

Hajnali két órakor megnyílt az istálló ajtaja, és a lovakat befogták. A két ember felkapaszkodott a bakra.

- Na, Isten áldjon mindannyiunkat! – szolt Pista, és húzva egyet a gyeplőn, indulásra készítette a lovakat.

A csillagok még fenn ragyogtak a fagyos téli égen, amikor a két ló óvatosan, fel-felkapva patáját, megmozdította, majd húzni kezdte a kocsit. Mire a kapuhoz értek, már határozott tempóban haladtak kifelé. Végigmentek a felzavart kutyák ugatásától hangossá vált falun, és rátértek a Tabra vezető útra. A két férfi csendben ült a bakon. A hideg ráült ruházatukra, és megérintette testük érzékeny idegrendszerét. Felrémlt előttük a mai nap bizonytalansága, az öröm, ha minden rendben lesz, és a szégyen gondolata és érzése, ha kudarcot vallanak. Tán még el is bóbiskoltak egy kicsit, rábízva magukat tapasztalt lovaikra, hiszen azok ismerték a járást, és nógatni sem kellett őket.

Hajnali öt óra felé járhatott már, amikor Pusztaszemes határába értek. Távolról ágyúdörgést lehetett hallani, és úgy döntöttek, hogy átvágnak a falu végénél a kapolyi földútra, mert az aszfaltos út hátha hadszíntérre változik. Vagy felét megtették már az erdei útnak, amikor egy jármű motorjának a hangját hallották egészen közlelről.

Aztán a kanyarban, a fák közül hirtelen feltűnt egy orosz katonai dzsip. Mikor Péter meglátta, csak annyi ideje volt, hogy odaszólt Pistának:

- Én sánta vagyok, te meg vágj olyan képet, mintha hülye lennél!

Amikor egymás mellé értek, az autó hirtelen lefékezett, és két katona ugrott ki belőle. – Sztoj! Sztoj! – kiabálták. Egyik kezükkel hadonásztak, a másik kezükkel a géppuskát szorították tüzeléshez.

- Hő! – állította meg Pista a lovakat.

- Davaj! Davaj! – mondta a fiatal katona, intve, hogy szálljanak le a bakról.

Na, itt a vég! – gondolták. Ezek elviszik a búzát, minket meg agyonlőnek. De az orosz nem lőtt, hanem tovább mondta a magáét, és a zsákokra téve a kezét azt kérdezte: Puska nyema?

- Nyema, nyema! – mondta Péter, és a szájára mutatott, hogy ennivaló. A katona megtapogatta a zsákot. – Hlebá?

- Hlebá! – hagyta helyben Péter, majd odalépett, és gyorsan kioldotta az egyik zsákot, mutatva, hogy búza van benne.

- Puska? – kérdezte ismét a katona. – Á, nyema! Nyema! – erősködött Péter, és a lábára mutatott meg a komájára, kezét az arca előtt többször elhúzta, mutatva, hogy lökött szegény. - Az ilyeneknek nincs puska! – és egyenesen az orosz szemébe nézett, miközben erősen sántító lépéseket tett ide-oda, aztán elkezdte mondogatni, hogy hleba, hleba, meg hogy davaj Tab.

Az oroszok megnyugodva összeröhögtek, aztán hol a férfiak kabátja, hol a sapkája, hol meg a csizmája felé mutogattak.

- Te, ezek agyonlőnek! – súgta Pista.

Péter azonban nem esett kétségbe, csak figyelte az orosz, majd a pufajkája felé nyúlt, és visszabökött magára.

- Dá, dá! Büsztro, büsztro! – mondta az orosz és közben idegesen körbekémlelt.

- Vetközz! – szólt Péter Pistának. – Ne kérdezz, csak vetközz! Kell nekik a ruhánk!

Gyorsan levették a kabátokat, nadrágot, kucsmát, csizmát. A metsző hideg megdidergettette őket, és ugyancsak igyekeztek magukra húzni a katonák által levetett, még meleg pufajkát meg a többi holmit. Ki törődött most a tetvekkel, bolhákkal és a többivel? Megfelelni minden áron, csak baj ne legyen!

A katona, mintha tudná, hova tették az élelmiszert, a bak alá nyúlt. Péter gyorsan odakapott és megelőzte. Ő maga húzta ki az ülés alól a ládát. Mindent megfelezett, a pálinkából húzott egy nyeletet, mutatva, hogy az ital rendben van, majd proszítot mondvá odanyújtotta a katonának.

Az vigyorgva vette el, ivott, majd tovább adta társának. Péter odanyújtotta a demizson bort is, intve, hogy vigyék.

Az orosz az autóból előszedett hátizsákba mindent bedobált. Intettek, hogy mehetnek, aztán sietve beültek az autóba, a motor felbőgött, majd erős gázt adva eltávoztak.

- A mindenit! – szólalt meg Pista, reszketve az ijedtségtől. – Ezt nem gondoltam volna!

- Ezek is éppen olyan szerencsétlen emberek, mint mi. Szenvednek a háborútól. Talán felderítők – mondta Péter. – Nagy szerencsénk volt, hogy ezekkel találkoztunk! Na, komám! Gyere, induljunk, mert még sok van vissza.

- Te, Péter! És ha németek jönnek, mit mondunk, honnan az orosz katonaruha?

- Megmondjuk, hogy kiraboltak. De itt már az oroszok vannak, látod-e? Az ördög tudja, melyik lenne a jobb...

- Hát, csak elhiggyék! – sóhajtott Pista, aztán felkászálódott a bakra. Többet nem szóltak, csak rázkódtak egykedvűen az időnként nagyokat döccenő kocsin.

Magukban áldották a szerencséjüket, mert mi lett volna, ha nem így történik? Ugyan ki talált volna rájuk itt az erdei úton?

Egy óra múlva érték el a város határát. De Uram, Atyám! Ennyi kocsit és szekeret még életükben nem láttak együtt és mind búzával, rozssal megrakottan várakozott.

- Hű, a teremtésit! – sopánkodott Pista. – Még holnap reggelre sem leszünk meg! Az ennivalónkat meg elvitték!

A kocsiknál várakozó emberek arcára félelem és idegesség ült ki, amikor meglátták a két orosz katonát. Azonnal a gyeplők után nyúltak, és igyekeztek a malom felé utat engedni nekik.

Péter éles szeme észrevette ezt, és halkán odaszólt Pistának:

- Ide figyelj, komám! Ne szólj te egy szót se, a malomban is csak hallgass. A tekinteted legyen szigorú, és ha megindulunk, kapaszkodj erősen!

Azzal leszállt a kocsiról, levette a lovakról a pokrócot, feldobta a rakományra, és fellépett a bakra. A felső gombokat megnyitotta a pufajkán, az usankát félrevágta a fején, két fülvédőjét a feje tetejéről szabadjára engedte. Felállt, elvette a gyeplőket Pistától, nagyot rántott rajtuk, hogy a lovak felágaskodtak, nyerítettek, lábuk az égben kapált, Péter meg elordította magát!

- Nye sztrilájtye! Ja paju maty! – s a lovak, mint a szélvész, megindultak, végigvágatva az álló kocsisor mellett. Az emberek a kocsikkal még lejjebb húzódtak a láthatóan részeg orosz katonák elől. Péter egyre csak üvöltött, kevés orosz tudását latba vetve, majd a megüresedett rakodórampa elé irányította a lovakat. Leugrott, felkapta az első zsákot és büsztró, büsztró, davaj kiáltással vitte be a malomba, ahonnan a fiatal segédek ijedten futottak elő, és hordták be a zsákokat.

Míg az őrlés folyt, a két „orosz” leült a sarokba ledobált zsákokra, és falatozni kezdtek. Azt persze senki nem tudta, hogy azt a keveset pusztítják éppen, amit az oroszok meghagytak nekik. Senki nem mert hozzájuk szólni, alig mertek rájuk nézni, csak dolgoztak serényen. A két katona sem akart senkivel beszélni, csak egymás között sustorgott. Időnként árgus szemeket vetve nézték, ahogy a segédek kihordták a liszttel telt zsákokat, majd kimentek, ujjakkal rábökve a zsákokra, megszámolták a rakományt, és dászvidánnye köszönéssel felültek a bakra, és elhajtottak az emberek nagy megkönnyebbülésére.

A kivonulás ugyanolyan ütemben történt, mint befelé, csak most nem volt kiabálás. A lovak inuk megfeszítésével erőltetett vágásban hagyták el a várost. Amikor már kiértek, és látótávolságon kívül kerültek, lehúzódtak az út mellé. Péter leszállt, megsimogatta a lovakat, megigazította a szerszámokat, és betakarta a hátukat a pokróccal, hogy kicsit pihenjenek a megerőltető vágatból.

Pista csak ült a bakon, és maga elé vigyorgott.

- Te, estére otthon leszünk! Most már tudom, miért téged választottak... de talán mégsem kellett volna annyira kiabálnod, mert azok az emberek megijedtek...

- Megijedtek, megijedtek! De embert nem öltünk! – vágott vissza Péter, és felült a helyére. Akkor vette észre, hogy keze elárulja, mert ugyancsak remegősen pihent a térdén.

- Nem, azt nem! Embert nem öltünk – ismételte Pista, majd hozzátette: – Talán megbocsát az Isten!

- Megbocsát! – vágta rá Péter, és erősen hitte is ezt, hiszen Ő érte, a Megváltó Krisztusért is tette mindezt, hogy a családoknak legyen kenyér és az áldozáshoz legyen ostya. Aztán csendesen még hozzátette: – Ha a háborúban elpusztított ártatlan életekért megbocsát, akkor a mi kenyérünkért is megbocsát...

Az örök vadászmezőn

A szarvas felemelte széles, villás agancsát. A dús fű és nádas övezte forrás vize még visszacsorgott leffegő szájáról. A vadász a sűrűn elhelyezett, ágakból kialakított leshelyéről figyelte az állatot. Csodálatos példány volt. Homlokán csillag alakú fehér folt világított. Teste pompás tartásában benne volt felsőbbrendű nyugalma, mintha azt kérdezné: Ki meri háborgatni az erdő királyát? A leshelyen kuporgó vadász elámult a szarvas láttán. Mindig ilyen zsákmányra vágyott.

Hajnal óta ücsörgött már, felállni sem mert, nehogy zajt csapjon és elriassza az inni jövő állatokat. Már napok óta követte a szarvas patájának nyomát, figyelte a letört zöld ágakat, mire rátalált az ivóhelyre. Tegnap a forrás völgyében pár pillanatra látta, de hamar elvezítette a szeme elől. Most végre előtte állt busa fejével és hatalmas agancsaival. – Apám és a testvéreim nagyon büszkék lennének rám – villant az eszébe, majd nesztelenül, lépésről lépésre közelítve becserkészte a nagy vadat.

Hátranyúlt a nyílveesszőért, beillesztette a húrba, majd megfeszítette, egészen a füléig húzva az új húrját. – Csak most el ne iramodjon! – gondolta, és érezte, amint a vadászat izgalmától egész testében enyhe remegés lesz úrrá. A szarvas ráemelte tekintetét, és mozdulatlanságba dermedt, mintha biztatná: Lőjj már! Mire vársz?

Ő azonban ki akart élvezni minden pillanatot, ami a vadászattal jár, nyugalmat erőltetett magára, és úgy számított, akkor lövi ki a nyílat, amikor a szarvas éppen az iramodásra készülve, megfeszíti izmait. A napfény átfurakodott a fák koronája között, és megcsillant a szarvas homlokán lévő fehér folton. Ez volt a jel, és a vadász elengedte a megfeszített húr.

A szarvas hangos suttyanással esett az oldalára. A vadász átugrott az ölnyi széles medren. A szarvas nem mozdult, a lövés pontos volt. A nyílveessző mellett bőségesen buzgott a vér, megfestve a zöld fűvet. Percekig állt ott a nagy és hatalmas testű állat mellett. Lassan tudato-

sult benne, hogy ez az ő zsákmánya, és hogy egyetlen jól célzott nyíllal ölte meg. Egyre jobban előntötte a büszkeség. Megmártotta kezét a szarvas vérében, majd vörös csíkot húzott a homlokára, ezzel jelezve a sikeres vadászatot. Két karját égnek emelve elkezdte azt a fohászt, amit még apjától tanult:

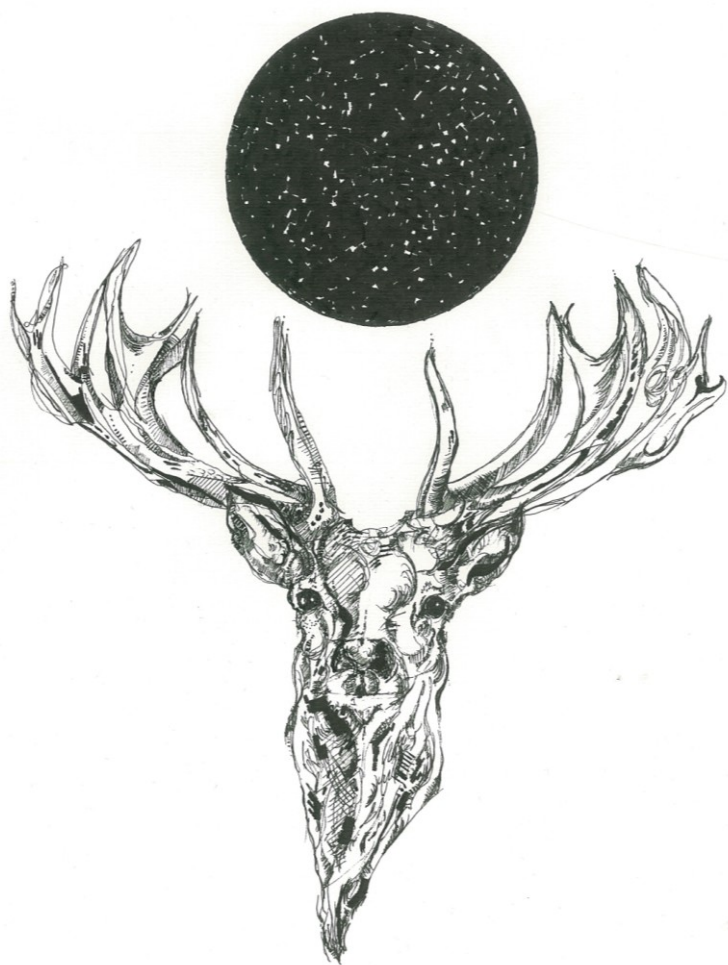
Erdők királya! Rőt színű vad!
Életed most nekem adtad.
Teremtőd előtt lelked,
vidd hírért, kiérdemelted
a dicső halált.

Nagy Szellem!
Köszönöm kegyelmed,
ellenedre bűnnel nem élek.
A vadász tiszteli áldozatát!
Segíts bennünket odaát,
ha megnyílik majd a Túlvilág!

Nem volt könnyű dolga a hazacipeléssel, de az őt körülvevő tisztelet, amellyel fogadták, megérte a fáradozást. Az asszonyok hamar lefejtették, és máris kifeszítették a bőrt, össze ne zsugorodjon. Felélesztették a tüzeket, és a sikeres vadászat örömére lakomát csaptak. Már a Hold is lebukott az ég alján, mire elcsendesedett és elpihent a tábor. A sok hústól jóllakottan a vadász is elnehezült testtel tért nyugovóra.

Másnap reggel a Nap éppen csak kibújt a hegyek mögül, a vadász újra úton volt. Elért a forrás völgyébe és megállt. Ismerősnek tűnt a hely. Abban a pillanatban, ahogy erre gondolt, mozgás neszét hallotta a forrás túloldaláról.

Egy szarvas emelte fel széles, villás szarvát a forrás vizéről. A víz, lágy cseppekben csorgott vissza a leffegő széles szájról. Csodálatos példány volt. Homlokán egy csillag alakú fehér folt díszelgett. Mindig ilyen zsákmányra vágyott. De hirtelen képek villantak agyába. Már járt itt, az bizonyos. Ismeri a helyet, ismeri ezt a szarvast. Leeresztette íját és várt. A szarvas nem mozdult. Őt nézte, ő meg a szarvast. Mintha arra várna, hogy lőjön. Nem tudta mennyi idő telt el, végül beszélni kezdett a szarvashoz.

rakóczi 171

Ide figyelj, te szarvas! Mit keresel itt? Hiszen tegnap már megöltelek. Mire vársz? Fuss el! Így nem kellesz nekem, hogy felkínáld magad. Én nagy vadász vagyok, és a nagy vadászok maguk hajtják fel a vadat. Miért kínáld fel magad? Milyen hatalmas szellem parancsol téged ide, hogy zsákmányommá legyél? – és mondta, mondta, ami eszébe jutott, de nem nyúlt az íjához, hogy leterítse a hatalmas állatot, mert úgy érezte, hogy valami nincs rendjén.

A szarvas végül megunt a várakozást, és a vadász döbbenetére megszólalt.

- Mit akarsz, te vadász? Mindig arra vágytál, hogy leteríthesd a legnagyobb szarvast, és te legyél a legnagyobb vadász a törzseden. Ezt megtetted! Nem voltál rossz ember életedben, ezért a Nagy Szellem, a Világ Teremtője azzal jutalmazott meg téged és engem, hogy beléphettünk az örök vadászmezőre. Hát akkor most ne panaszkodj, hanem vadássz!

Te állat!

Egy alkalommal, már asszonyként, amikor húsvásárláshoz állt sorban a hentesnél, egyszerre figyelmes lett a fogásra, amelyre csak úgy, szinte rádobták a húsokat. Hol látott ő ilyent? Aztán eszébe jutott... Az egész történet hirtelen a semmiből felbukkant benne, és újra lejátszódott.

Négyéves körül lehetett, amikor ez történt. Arra emlékszik, hogy lóg a fogason. Ruhája derekánál, amikor kétségbeesve rúgkapálni kezdett, erős reccsenéssel elvált a derékvarrás. Azt hitte, lezuhan. Üvöltött és reszketett. A félelem szégyennel párosult, mert alsóteste fedetlenné vált, és nem akarta, hogy az a valaki így lássa őt, de az üvöltésen kívül nem tehetett semmit.

Anyjuk az udvar szemközti oldalán levő épületben a reggelijüket készítette.

Ők, a gyerekek, kicsik és nagyobbak egymást segítve öltözködtek. Egyszer csak, hatalmas árnyékként egy ember jelent meg az ajtóban. Mondott valamit. A nagyobbak válaszoltak. Ő nem nagyon figyelt, az öltözködéssel volt elfoglalva. Éppen az alsóját igyekezett felhúzni magára, amikor hirtelen az ember felkapta, a magasba emelte, és a falon lévő fogásra akasztotta a szoknyája derékrészénél fogva.

A fogasnak nagyon hegyes és hosszú akasztói voltak. Rettenetes félelmet érzett. Ott lógott a fogason és üvöltött. Félt ettől az embertől, akiről nem tudta, kicsoda, és félt a tűhegyes fogaktól.

Az ember röhögött. Durván, bántón, és ő érezte kiszolgáltatottságát. A nagyobbak megrökönyödve álltak. Kétéves öccse elkezdett sírni. Valamelyikük kiszaladt, és az anyjukért kiáltott.

A kiáltásra és az ő üvöltésére megjelent az anyja, akivel mindig biztonságban érezhették magukat, és aki türelmes, szép beszédű anya volt, olyan, amilyen ő is szeretett volna majd lenni. Sohasem hallották káromkodni. Ha más asszony nyitotta valami nem illő szóra a száját, utána mindig elmondta: Hallottátok, milyen otrombaságot

mondott? Az is csúnya, ha egy férfi káromkodik, de egy nő szájából bűn az ilyen beszéd!

Mikor meglátta a térdét csapkodó, hahotázó idegent, belépett, leemelte a fogasról a gyereket, odanyomta a legidősebb testvérének, hogy fogja meg.

Majd odaugrott az ember elé, és azt kiabálta: Te állat! – majd felemelte az öklét, az ember arcába vágott, elkezdte püfölni úgy, hogy az maga elé kapta a karját. – Takarodj innen! – üvöltötte. És ő szépegve, könnyein keresztül úgy látta, hogy anyja arca csúnya lett a kiabálástól, de ettől félelmetessé és nagyon erőssé vált. – Meg ne lássalak még egyszer!

Nagyon jó érzés volt látni, hogy az ember megtorpant, és abbahagyta azt a csúfondáros nevetést.

Anyja nem engedte szóhoz jutni, csak cibálta, rángatta, majd megmarkolta a kabátujját és kilódította az udvarra, pedig az ember sokkal nagyobb volt nála.

- Rád uszítom a kutyát, ha nem takarodsz! – kiabálta, és utálattal még egyszer megismételte: Te állat!

Reggelizés közben nem beszélgettek, még a történetek hatása alatt voltak. A többiek néha rápillantottak, és érezte, hogy sajnálják. Míg kortyolgatta a langyos tejet, magában mondogatta: Te állat! Te állat! – és igyekezett arcát is eltorzítani hozzá. Ilyenkor egész testében megborzongott. Öccse egyszer csak odasúgta: Most máj ne féjj! Anya megvejte!

Bólintott. És örült, hogy sok testvére van. Az sem baj, ha meg kell osztani a kapott cukorkát és csokoládét.

Azt végig sem tudta gondolni ártatlan gyerekként, hogy mi lett volna, ha ők nincsenek ott. Mire elfogyott a tej, megnyugodott. Felkelt az asztaltól, kilépett a tornácra, és egy pillanatra megállva hangoosan kimondta, éppen úgy, ahogy anyjától hallotta: Te állat!

Nevelés

Körülbelül két hónapja járt óvodába, amikor egyik nap szertelen jókedvében csak úgy minden átmenet nélkül és persze kellő hangereővel odavágta a tanult új szavakat anyjának: Hülye p...csa!

A hatás kellő mértékű volt. Anyja abbahagyta a mosogatást. Odafordult és ránézett, mint aki nem jól hall. A gyerek beszaladt a szobájába. Most meglátja, mit szól anya. Vajon ő is azt mondja, amit az óvónéni? És már hallja is:

- Ejnye, kislányom! Miért mondasz ilyet?

No, ugye! Megmondta a Móni, hogy ez csúnya, és csak úgy mondhatják, hogy más ne hallja.

De valami nem hagyta nyugton. Mi történik, ha megint kimondja? És már ment is a konyha felé.

Anyja folytatta a mosogatást, már majdnem befejezte, csak a törölgetés volt vissza. Apja a nappaliban olvasott. Bátyja, a tízéves iskolás a szobájában tanult.

A kislány megint bedugta a fejét a konyhaajtón, és újra mondta: Hülye p...csa! – majd befutott a gyerekszobába, és várt.

Anyja nem ment utána, hanem odahívta magához, leguggolt, és a szemébe nézve mondta:

- Kislányom! Anya és apa sem mond ilyent. Te sem mondhatsz. Ez nagyon csúnya! Nem illik! Érted?

- Ertem! – mondta nagy bölcsen, és amikor anyja elengedte, kellő távolságból visszafordulva mondta, mint egy megszállott, mint aki nem tudja abbahagyni:

- Akkor is hülye p...csa! – kiabálta, és újra befutott a kishálóba.

Anyja nem szólt semmit, pedig már az apja is ott állt mellette, és értetlenül tárta szét a karját, kérdőn felvonva szemöldökét, ami annyit tesz, hogy: Mi van?

De az asszony visszaküldte a nappaliba, és azt mondta:

- Majd én elintézem! Ne szólj semmit. Ne félj, többet nem fogja mondani!

A kislány pár perc múlva, amikor csak kisebb zajokat hallott a konyhából, újra odasomfordált a konyhaajtóhoz:

- Hü... – de csak eddig jutott. Az ajtó mögül egy kéz lebbent elő, és pontosan a szájára célzott.

A mondat benn ragadt.

- Ahányszor mondod, annyiszor kapod ezt!- lépett elő az anyja minden harag nélkül, de olyan elszántan és komolyan mondta, hogy a gyerek tudta, itt vége a játéknak.

Az ütés nem a száján fájt, hanem valahol máshol. Szülei nem szokták megütni. Az ő anyukája sohasem szokta megütni! Tehát ez van! A csúnya szó olyan csúnya, mint egy ütés. Nem sírt, csak állt, gondolkodott.

- Nem akarom, hogy anyának meg kelljen ütnie. Holnap megmondom a Móninak, hogy felejsük el ezt a játékot – gondolta. És még azt is gondolta, hogy anyának igaza van. Aztán valahonnan becsúszott még egy halvány gondolat:

- Kár! Pedig izgalmas volt!

Hol volt olyankor az Isten

A kultúrteremben kevés hely maradt üresen. Imola negyediként került sorra, és vallomásában feltárta írói hitvallását, életének kicsi, ám tanulságos részleteit, amikor beszélgetőtársa feltette a nagy kérdést.

- Hiszel Istenben?

A kérdés nem érte váratlanul, mégis meglepődött egyszerűségén. „Hiszel Istenben?” – visszhangzott fejében. – Hiszel? Hiszel?

- Igen. Mindig is hittem. Bár néha vitatkozom vele. Aztán bocsánatot kérek, és szégyellem magam, ha ok nélkül lázadom, mert a dolgok mindig elrendeződnek. Ilyenkor érzem, hogy van, és megtapasztalom, hogy segít.

Aztán az anyaságról beszélt, az anyai szeretetről. Elmesélte egy fiatal pár történetét, akiket összebékített a buszmegállóban, s hogy ehhez a lelki erőt nem tudja, honnan vette, nyilván aznapra ez volt a küldetése.

Még elhangzott pár kérdés, és leköszönt a színpadról. Közvetlen utána következett Edina nevű szerzőtársa, aki háromgyerekes anyaként élte életét. Merészen, mint aki a húrok közé csap, szinte szétmarcangolva az általa elmondottakat, szerencsétlenül járt és egészségükben károsodott emberek példáit felsorolva vagy tönkrement életüket példaként említve állandóan ismételte, hogy hol volt és van olyankor az Isten, amikor ez és ez történik.

Diadalmas, öntudatos embernek mutatva magát tagadta, hogy a hit helyes dolog lenne, és a való életre hivatkozva ecsetelte, hogy amit ő elért az életben, azt mind egyedül érte el.

Imolának rosszulesett ez a nyilvánvaló rájátszás, már csak azért is, mert nem állhatott ki újra a pódiumra megvédeni nézeteit és hitét. Így hát hagyta, hadd tombolja ki magát a „modern ember”. A bemutatkozások végén Edina került a tekintetét, nem ment oda barátkozni hozzá, ami pedig a fellépő szerzők körében szokásos volt, már

csak udvariasságból is. Valószínűleg nem fogta fel, vagy nem akarta felfogni, amit tett.

Három hónap telt el az esemény után, amikor elektronikus levelet kapott, amelyben arról értesítették, hogy Edina házát szétverte az országnak azon a részén tomboló hatalmas, jégeső kísérté vihar, és a biztosító segítsége sem elég ahhoz, hogy újra lakhatóvá tegyék. Fényképeken mutatták be a kár nagyságát. Valóban szörnyű volt a látvány.

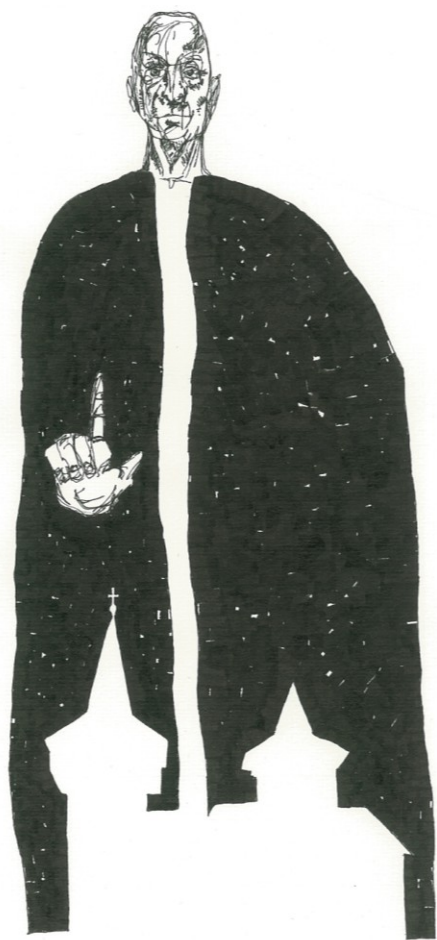
Első gondolata a levél elolvasása után ez volt: Isten meglátogatta Edinát, hogy tudja meg, itt van! Aztán elhessegette magától ezeket a gondolatokat, habár először szeretne volna megírni neki, hogy Isten nincs olyan messze, mint sokan gondolják, és hogy mi lenne most vele, ha azt a választ kapná, hogy oldd meg egyedül, hiszen te egy karakán ember vagy. Már ott ült a gép előtt, de aztán mégis letett erről a szándékáról, és megdorgálta magát. Mostanában neki is pénzügyi nehézségei támadtak, és egyáltalán nem volt könnyű megoldani a dolgait. Mégis mit tegyen? Megérdemli ez az ember, hogy segítsen neki? Pont ő, akit szinte megalázott a hitében? Nahát, éppen ezért segíték neki, döntötte el, és még aznap átutalt ötezer forintot a megadott számra.

Pár hét múlva az alábbi levelet kapta:

„Örömmel értesítelek, hogy a gyűjtés sikerrel járt, és alkotóközösségünk példát mutatva segített egyik tagján. Az összegyűlt pénz éppen annyival egészítette ki a biztosítótól kapott összeget, hogy minden szükséges anyagot meg tudott vásárolni a család az újjáépítéshez.”

Aztán újabb köszönő levél érkezett:

„Végtelenül hálás vagyok, hogy az alkotóközösség önzetlenül segített. Amikor az ázó falakat néztem, vagy amikor szó nélkül túrtam, hogy az úgynevezett szakemberek palira vegyenek, csak azért, mert nő vagyok, akkor mindig arra gondoltam, és ez adott a holnaphoz erőt, hogy van kis hazánkban egy olyan közösség, amely a többséghez viszonyítva, hála Istennek, gyökeresen más értékrend szerint él,

és ahová tartozni bizony mondom, dicsőség. Büszke vagyok rá, hogy közetek tartozom, büszke vagyok rátok!”

- Milyen érdekes! Igazán hamar megtért – gondolta mosolyogva Imola, aztán majdnem felnevetett a felismeréstől.

Ez a nő a bemutatkozáskor csak szerepet játszott. Valószínű, hogy az a közösség, ahol él, jobbra ateista, és a különböző fórumokon ezekkel a szólammal érvényesült eddig, mert ott ezeket a nézeteket erőltetik, vagy csak így tud közöttük érvényesülni. Aztán történt valami, ami észhez térítette. – Isten útjai valóban kifürkészhetetlenek... – motyogta Imola félhangosan, és nagyon örült, mert többnek érezhette magát Edinánál annyiban, hogy nem írta meg azt a levelet, és hogy képes volt a korábbi sértés ellenére is adakozni egy bajba jutott embertársának.

Edina – érdekes módon – azóta nem jött el a közösségbe, és teljesen elmaradt az összejövetelekről. Ez lenne a modern, istentagadó ember, aki mindent meg tud oldani egymaga? Vagy ez csak az arcátlan ember?

Harapás

A harapás lila-vörös színével két félkört rajzolt Erzsike hasára, aki az ágyra dőlt és sírt.

- Megmondalak! Úgyis megmondalak! – hüppögte, miközben kilesett félig eltakart szeme alól.

A kisebbik lány nem szólt semmit sokáig, aztán elkezdett mosogatni. Ugyan még csak kilenc és hatévesek voltak, de segíteni kellett anyjuknak, hogy a határban is készüljön a munka, és a háztartás is rendben legyen.

Erzsi is felkelt az ágyról, és durcásan ugyan, de az öblítés után odanyújtott tányérokat, evőeszközöket eltörölte, majd a helyére tette.

Már a mosogatóvíz feláztatta tenyerén a bőrt, az ultrás felmosóvíz pedig csak fokozta a kellemetlen, égető érzést a kézfején.

- Mindig ez van - gondolta, és újra és újra belemártotta, majd kicsavarta a felmosóruhát a sáros, piszkos vízből.

Nagyon félt, hogy kikap. Talán megverik vagy letérdeltetik.

- Erzsi! Ha akarod, te is megharaphatsz! – szólt oda, és nagyon szégyellte magát, mert egyébként nem szoktak verekedni.

- Úgyis megmondalak! Majd anya ad neked harapdálni! – zárta le Erzsi a közeledést szinte diadalmas kifejezéssel az arcán.

Kiment az udvarra. Kétségbeesetten álldogált. Mit tegyen? Legjobb lesz, ha világgá megy – ötlött az eszébe. Igen! Elmegy ő világgá, aztán szeresse csak anya a Böskét! Öccsével egymás között ugyanis Böskének hívták nővérüket, tiltakozásul, mert úgy vélték, Böske a kiváltságos, kényeztetett testvér.

De merre induljon? A kert felé vette az irányt, és a gyalogúton, a hatalmasra nőtt kukoricák között mendegélt a dűlőút felé.

A nyári forróságban a szél meg-megzizzentette a kukoricaleveleket. Néha olyan volt, mintha valaki járkálna a kukoricásban. Hol ide, hol oda kapta a fejét, addig, míg félelme odáig fokozódott, hogy hirtelen sarkon fordult, és teljes erőből bevágatott a szérűig. Megkönnyebbülve ült le a tisztás szélén levő takaróra, melyen a délelőtti játszáshoz kihordott játékok, babák várták gazdáikat. Itt üldögélt egész délután, de nem játszott.

Néha egy-egy babát a kezébe vett, de letette. Kicsit elpakolt a babaszobának kialakított és berendezett pléden. Nem érzékelte az idő múlását, de amikor bement a házba, Erzsit az ágyon fekve találta. Olvasott. Ő is elővette a képeskönyvét, de mivel még nem járt iskolába, csak nézegette. Máskor Erzszi hangosan felolvasott neki, de most nem. A könyvecske nézegetése közben néha rátekintett. Vajon tényleg beárulja?

Hat óra körül járhatott, amikor anyjuk megérkezett. Alig ült le szegény, Erzszi kissé nyafogva mindjárt előadta sérelmét. Ő nem mozdult, ült az ágy szélén, és figyelte anyjuk arc kifejezését, mert abból mindig megtudta, mekkora a baj.

- Az igazat akarom hallani! – mondta anyjuk szigorúan, és ahogy ott ült a széken, észrevette, milyen fáradt. Arca és ruhája poros volt, kezét az ölében pihentette. Szegény anya – gondolta, én meg rosszat tettem.

Mikor anyjuk rászegezte tekintetét, elmondta őszintén, ami már régóta bántotta. - Erzszi mindig velem mosogattat el, és nekem kell felmosni is. Soha sem fordítva. Egyszer sem. Pedig már kértem tőle máskor is, hogy legalább csak egyszer én törölgethessek, és én söpörhessek. De nem engedi meg. Azt mondja, szót kell fogadnom, mert ő a nagyobb. Hát, ezért...

- Igaz ez? – fordult nővére felé.

- Igen, de én nagyobb vagyok, és jobban tudok söpörni – hangzott a magabiztos válasz.

Anyjuk sóhajtott egyet, és azt mondta:

- Holnaptól fordítva lesz egy hónapig, majd cseréltek. A napokat ti figyelitek. Vita nincs. Te pedig máskor ne tegyél ilyet! Tessék egymást megpuszítani.

A győztes boldogságával adott nővérének egy cuppanós pusztit, aminek nem volt ugyan visszhangja, de nem is bánta. Magában meg azt gondolta: Azért is szebben fogok felsöpörni!

Aztán egy pillanatra megállt, és arra gondolt: Anya engem is ugyanúgy szeret, mint Böskét! – ezen elmosolyodott, és arra sem várva, hogy megkérdezzék: Ma ki megy a tejért? – felkapta a literes kannát, és kisietett a kiskapun.

Franciadrazsé

A kisfiú kövérkés ujjai gyakran merültek a papírzacskó mélyére. Minden mozdulat után elégedett szájhúzás kíséretében megrakta pofazacskóit a színes, cukormázaz csokoládégolyókkal.

Másik két gyerek, Józsi a nagyobbik és Matyi a kisebbik, folyamatosan figyelték a műveletet, lesve az alkalmas pillanatot, amikor kérhetnek tőle.

Végül Matyi nem bírta tovább.

- Minket nem kínálsz meg? – kérdezte, egyik kezét csípőre téve, miközben többször áthelyezte testsúlyát egyik lábáról a másikra, ezzel ellensúlyozva zavartságát, hiszen röstellte, hogy kérnie kell.

Feri pislantásaiból kiderült, hogy nem szívesen adna a finom csemegeből, és gyors mohósággal még egyszer beletúrva a zacskóba, a maradékot egyszerre begyömöszölte. Összeszorított foggal, kicsorduló csokicsíkkal a száján felelte:

- Hiszen nekem sincs már!

Józsi és Matyi csalódottan állt még egy darabig, majd Matyi így szólt:

- Na, én megyek, mennem kell a tejért!

- Akkor én is megyek! – mondta Józsi, és megfordulva úgy, hogy csak a másik lássa, jelzett, hogy mondani szeretne valamit.

- Hiszen csak most kezdtünk volna játszani! – szólt Feri utánuk.

- Á, majd holnap! – szólt vissza Józsi, azzal a két gyerek elsietett.

Mikor a bolthoz értek, megálltak a lépcső előtt. Az ajtón át látni lehetett a cukortartó dobozokat, az odakészített kicsi merítőkanálkát és a fehér cukrozacskókat. Mennyi finomság, és nekik csak néha jut belőle.

- Te, milyen irigy ez a Feri! Mondtam a múltkor, hogy ne adj neki a stolwerkből, mert ő úgyse ad nekünk semmit. Tudod mit? Megleccéztetjük! Van húsz fillérem – mondta Józsi, aki nem csak nagyobb, de már ravaszabb is volt, mint a barátja.

Azzal megfogta Matyi karját, és húzta magával be a boltba.

- Csókolom! – köszönt szinte alázatosan. – Annus néni! Kérek szépen egy kicsike zacskóban egy szem stolverkot.
- Minek ahhoz zacskó, te? Hiszen a stolwerk külön csomagolva van!
- Holnap lesz a húgom születésnapja, és így szeretném átadni neki.
- Na, jól van. Most az egyszer adok, de ebből ne csináljatok rendszert, mert nekem is el kell számolnom a felhasznált zacskókkal.
- Nagyon szépen köszönjük. Ennek az ügyes kicsi zacskónak külön örül majd.

A vásárlás után két házzal arrébb megálltak. Józsi a cukorkát kibontotta, kettéharapta és elosztotta kettejük között. A zacskót gondosan hajtogatva betette a zsebébe, hogy ne nagyon gyűrődjön.

- Holnap négy órakor gyere a Feriek kapujához. A többit majd megbeszéljük.

Másnap éppen négyet ütött a templom toronyórája, amikor a két gyerek megjelent Feriek háza előtt.

- Te csak csinálj úgy mindent, mint én! – hangzott Józsi utasítása. Azzal elkezdett sétálni a ház előtt, Matyi meg a sarkában járva követte. Józsi a kezében lévő cukorkás zacskóba nyúlálva úgy tett, mintha eszegetne, sőt odanyújtogatta Matyi elé, mintha erősen kínálgatná, de odasúgta, hogy ne vegyen ki semmit, csak tegyen úgy. Nem kellett sokáig várni, Feri hamar megjelent.

- Mit esztek? – kérdezte köszönés helyett.
- Nem látod? Franciadrazsét! Ez olyan, hogy kívül-belül csokoládés.
- Adsz belőle?
- Hát, nekünk sincs sok...
- Na, igazán! Csak egyet hadd kóstolok meg!
- Hát, nem bánom – mondta ravaszkodva Józsi – vegyél! Te is mindig jó szívvel vagy hozzánk!

A gyerek belemarkolt az odatartott zacskóba, közben Józsi arcát és mozdulatát figyelte, nehogy idejekorán elrántsa előle. Amennyit csak tudott, kiemelt, majd szokása szerint gyors mozdulattal betömte a szájába.

Még rá sem harapott, máris köpködni kezdett.

- Pfuj, pfuj! Mi ez? Megmondalak anyámnak! – kiabálta kivörösödve.

A két rosszcsont futásnak eredt, és eltűnt a templom mögött.

- Tee! Mit-adtál-nekii? – kérdezte Matyi, lihegve a futástól.

- Franciadrazsét! – hahotázott elégedetten Józsi. – A Mici kecske franciadrazsétját...

Amikor a nevetéstől szóhoz jutottak, a kisebbik megszólalt:

- Ezért elvernek bennünket!

- Dehogy! Mi nem jártunk arra. Gyere, segíték elsöpörni az udvart. Ha kérdeznek, mi ki sem mozdultunk innen az udvarból. Érted? Arról nem tehetünk, hogy Ferike falánk és megeszi a kecskedrazsét...

Ezen aztán újra jót mulattak. Az udvar pedig rövidesen olyan tisztán várta a gazdáját, amilyen tiszta már régen volt. Sehol nem lehetett találni benne a Mici kecske által gyártott egyetlen szem franciadrazsét sem.

A forrás

(Dr. Tóth Beáta emlékére)

Egy barna és egy szőke hajú asszony egymás kezét fogva hatalmas, vég nélküli mezőn lépkedett. A rengeteg apró virág, mint egy végtelen nagy, színesre szőtt szőnyeg terült a lábuk alatt. Felettük az ég tavaszi kékje opálos, áttetsző fényességbe burkolva ölelte a mezőt, ameddig csak a szem ellátott. Könnyed, vidám zene áradt mindenfelől, aminek nem lehetett ellenállni, táncolni kellett rá.

Lebegő lépésekkel, kacarászva suhantak a mindenünnen áradó fényben. Élvezték a zenét, élvezték, ahogyan a csodás dallamokra hajlongva suhantak a levegőben. Amint a barna hajú rápillantott a boldogan kacagó szőke asszonyra, akkor döbbszent rá, hogy a könnyed lebegéssel táncoló nő, Bea, a szeretett főnökhasszonya, a barna hajú, pedig ő maga. Ahogy ez tudatosult benne, a környezetet is határozottabban érzékelte, elhalkult a zene, lassította lépteit, s a tánc abbamaradt, de nem álltak meg, hanem sétálva folytatták az útjukat, miközben nézegették a virágok színét, alakját, megszagolták őket, és gyönyörködtek a különleges, soha nem látott formákban. Miközben haladtak, egyfolytában mondogatta:

- Nézd, milyen szépek! Milyen illatosak! Látod, Bea?

És Bea boldogan bólintott, mosolyogva, miközben egy újabb virághoz hajolt le. Óvatosan emelgetve lábaikat, mintha más dolguk nem is lenne, csak mentek, mentek a virágok között, de hogy hova, milyen céllal, azt nem tudták, nem is beszéltek róla. A pillanat örömevel voltak elfoglalva, a csend, a szeretet békéjének érzésével. A virágmezőnek hirtelen lett vége, és ahogy lábuk alá tekintettek, ezer és ezer forrásból felbuggyanó, számtalan kicsi forrás sokaságát látták, melyek kupolákat alkotva bugyogtak fel a földből, üdén és átlátszó tisztaságban.

Csak addig álltak meg, amíg tekintetükkel befogták a szabályos ismétlődésben elrendezett források halmazát, majd az ámulatból felocsúdva tovább indultak a források között. A bokáig érő vízben

óvatosan kerülgették azokat a fekete lyukakat, ahol a források igyekeztek a felszínre. Ekkor megérezte, hogy Bea fél ezektől a fekete lyukaktól. Félt ettől a helytől, pedig nem volt félelmetes. Inkább szokatlanak lehetne nevezni. Vajon ki alkotta ezeket a forrásokat így elrendezve, és miért? Honnan és hova folynak a forrásvizek? És Bea félelmét tisztán érezte idegeiben, és érezte, hogy fél ettől a helytől. Sápadsága egészen áttetszővé tette az arcát. Ekkor Annának eszébe jutott, hogy Bea beteg. Év elején kezdődött a betegsége magas lázzal. Ennek ellenére nem sokat maradt távol a munkából, pedig már többen sejtették, hogy baj lesz. Pár hónap eltelte és kéthetes folyamatos hiányzás után új frizurában jött dolgozni. Először észre sem lehetett venni, annyira hasonló volt az eredeti hajához, csak pár nap múlva, amikor kissé félrecsúszott a füle mögött, akkor látszott, hogy paróka van a fején. Később, újabb hiányzás után, a lange nyári ruha felfedte, hogy hiányzik a jobb melle. Utálta, ha a többi munkatárs kibeszélte a háta mögött, mert Bea mindenkihez emberséges volt. Szerette a közvetlenségét, türelmét, szerette, ahogy felnevetett néha, mert az is őszinte volt. Nem csak főnök-beosztott viszony volt közöttük, nem sunyiság vagy megalkuvás, valóban szerette ezt az asszonyt, aki mindent megtett munkatársaiért, és nagyon megértő volt a kisgyerekekkel, holott neki nem adta meg a sors, hogy anya lehessen. És most itt állnak ők ketten, a források földjén. De mit keres ő itt? Miért kellett idejönnie? Miért ő vezetgeti? Nem tudta, miért, csak tette, amit tennie kellett.

És Bea, aki mindig másokat bátorított, most félt. – Gyere, Beácska! – hívta kedvesen. – Ne félj! Nézd, milyen csodás, tiszta víz! Ez nagyon jó, nagyon szép hely! Nézd! Mint a kristály, olyan! Ez jó jel, gyere bátran. Itt szeretnek téged! – és újból megfogta a kezét. Elindultak. Hogy miért mondta ezt, miért pont ezt kellett mondania, nem tudta, csak vezette, vezette Beát, és egy idő után érezte, ahogyan Bea félelme feloldódik, majd teljesen megszűnik. Rápillantott, és látta, hogy arcára visszatért a pír, és a haja ugyanolyan, mint régen, a vállára

göndörödő szőke tincsekkel. Még párat léptek, amikor érezte, hogy Bea elengedi a kezét. Odafordult hozzá, és döbbsen látta, hogy lassan felemelkedik. Hiába kapott utána, Bea ellebegett felette, és boldogan mosolygott vissza rá:

- Köszönöm, Anna! Köszönöm! – suttogta elhaló hangon.

A rádiós óra kijelzője négy óra nulla percet mutatott. Megfordult az ágyban, megigazította a takaróját, hogy kényelmesebben elhelyezkedve még hadd aludjon kicsit. Ekkor Bea arca villant elé, és az álombeli képek. Felsóhajtott: Istenem, segíts rajta! Ne szenvedjen annyit!

Pár percig még forgolódott, egy-egy álmkép vissza-visszatért emlékezetébe, aztán újból elaludt. Reggel, alighogy beért a munkahelyére megcsörrent a telefonja. Lajos hívta, Bea élettársa. Alig tudott megszólalni, annyira sírt. Végre összeszedte magát:

- Anna! Ma hajnalban, négy órakor Bea lelke eltávozott.

Lajos, ez a kedves, halk szavú fiatalember, akiről tudták, hogy együtt virraszt Bea-val már hetek óta, teljesen összetört. Anna pár pillanatig nem találta a szavakat, tompaságot érzett, mintha minden gondolata egy verembe esett volna, üresnek érezte az agyát, csak állt a kagylóval a fülén. Végül kinyögte: Ha szeretnéd elmondani, szívesen meghallgatom. Hogyan történt?

És Lajos elmondta, hogy hajnalig kártyáztak, beszélgettek minden éjjel, de már nem bírta a virrasztást, és elszunnyadt pár pillanatra. – Arra eszméltem fel, hogy Bea megsimítja az arcom. Miért hagyta elaludni? – kérdeztem tőle. – Mert te is nagyon fáradt vagy, és én is – válaszolta, de már alig volt hangja. Rám mosolygott és becsukta a szemét, majd lassan lehajtotta a fejét. Én kiabáltam, könnyörögtem, hogy ne, ne menjen el, de már belefáradt a küzdelembe. Ekkor ütötte el a falióra a négyet, ezért tudom, hogy négy óra volt, különben nem törődtem volna az idővel.

Annának eszébe jutott az álma. Annyira hihetetlennek érezte ezt az egészet, hogy nem is mert beszélni róla Lajosnak. Abban maradtak,

hogy Lajos értesíti Bea szüleit és majd a temetés időpontjáról értesíti a vállalatot is.

Miután letette a kagylót, képtelen volt nekiállni a feladatainak. Csak ült és gondolkodott. Amikor a többiek is beérkeztek a munkahelyre, száraz, fáradt hangon átadta Lajos üzenetét. Mindenki döbbenten hallgatott. Ekkor úgy érezte, el kell mondania, amit álmában átélt. Moccanatlanul hallgatták a történetet. Mikor a végére ért, Zsuzsa, az egyik idősebb munkatársa, aki már eltemette szüleit, és volt alkalma egy nem e világi élményt megélni édesanyjával kapcsolatban, azt mondta: Az álom mély állapotában a lelkek képesek voltak találkozni. Jól tetted, hogy megnyugtattad, és megmutattad neki az utat. Bizonyára te voltál az, aki tiszta érzéssel szeretted, azért választottak kísérrőjének. Így könnyebb volt elmennie...

Senki nem válaszolt, nem tett megjegyzést. Az álomképek pedig ott sorjáztak Anna fejében, a színek, a formák rejtélyes felbukkanásai, eltűnései, a fátyolosan áttetsző környezet és Bea, amint mosolyogva néz rá, majd lebegve távozik mellőle. Nem létezik, hogy egy ilyen álom csak úgy...

Mire körülnézett, senki nem volt az irodában. Csendben mindenki kisomfordált, és ő észre sem vette. Gondolatai még az utolsó, álombéli találkozás fogságában vergődtek. Aztán hirtelen tudatosult benne, hogy Bea valóban nincs többé. Ekkor ráborult az íróasztalra, és felzokogott.

Beát 2002. június 6-án helyezték örök nyugalomra szülővárosában, Cegléden. 46 éves volt.

Ez itt anya

A két év körüli kislány az udvaron játszott a homokozóban. Hirtelen felállt, és odament a terasz előtti szőlőlugashoz. A szőlőtőke körülbelül egy méter magasan futó kordonkarjai két oldalt elvezetve feküdtek a támasztéknak kihúzott drótszálon. A nagymama pár nappal előtte tisztogatta meg a szőlőkarokat az elszáradt háncsoktól, és most fényes, kékeslila, néhol göcsörtös karjaival még jobban kitűnt a környezetéből.

A kislány megállt a szőlő törzse előtt, megsimította, és azt mondta: Ez itt anya! – majd tovább simogatta: Erre van a lába – hajolt lefelé –, és erre van a karja – nyújtózkodott felfelé –, majd átölelte kicsi karjaival.

- Ki ez, kicsikém? – lépett közelebb a nagymama.

- Hát, anya! – mondta a kislány vidáman nevetve, és visszaszaladt a homokozóhoz.

A nagy is szembeállt a szőlőkarral, és nézegette. Vajon miért mondja a gyerek, hogy ez anya? Mihez hasonlít ez a szőlőkar? De nem tudta beazonosítani. Mégis az a bizonyosság keletkezett benne, hogy a gyerek tudja, mit beszél.

Aztán visszament ő is a homokozóhoz, leült pogácsát „sütni”. Egy idő után, beszélgetéseik közben megkérdezte: Miért mondtad a szőlőnek, hogy anya?

- Hát, mert anya! Nem látod? – kérdezett vissza a kicsi.

A nagy azonban nem látta, ezért nem válaszolt, hanem elterelte a beszélgetést a homoksütemények készítésére.

Aztán eltelt egy év, és szinte ugyanez a jelenet játszódott le, de akkor ott volt a kislány édesanyja is.

- Hallottad, mit mondott? Azt mondja, hogy te vagy a szőlőtőke – szólt oda a lányának.

- Hallom! De az a baj, hogy nem értem. Kincső, mutasd meg, hol van anya? – szólt a kislánynak, aki megint elmagyarázta, hogy ez itt

anya, ez a lába és a karja. Majd hozzátette: Ezzel ölel engem, ha sírok.

Itt abbahagyta, és ránézett az anyjára. – Látod? Itt! – mondta a kislány, és átölelte a törzset.

A kislány édesanyja és a nagymama megállapították, hogy élénk a gyerek képzelőereje, és hogy milyen aranyosan kitalálta magának, hogy a szőlőtőke az anya.

Azonban három hónap múlva megismétlődött a jelenet. Ekkor a nagyfi bekiáltott a lányának, hogy jöjjön ki, mert szeretne mondani valamit. Odahívta a szőlőtőke elé, miközben azt mondta: Nézd meg jól! Mit látsz a szőlőkarban?

De lánya nem látott semmit.

- Hát ide figyelj! Tudod, mi ez itt? Ez a köldökszínór, ami éppen ilyen kékeslila hússzínű, és éppen így tekeredik a baba körül.

- Azt a mindenit! – fakadt ki a fiatalasszony. – Tényleg! Hogyan jöttél rá?

- Pár nappal ezelőtt láttam a Spektrumon egy filmet a magzati létről. Ott láttam. És ha most nem mondja a kislány, meg is feledkezem róla.

- Tehát emlékezik rá! Ezért ölelgeti és azonosítja velem.

- Igen, ez most teljes mértékben bebizonyosodott. Ez a szeretetteljes ölelés a bizonyíték, hogy emlékszik a születés előtti életére!

A csíkos sál

Mondhatni, egész életében nem viselt csíkos sálát, pedig már a hatvanhoz közeledett. A gyerekkorban megtapasztalt igazságtalanság kemény nyomot hagy az ember lelkében egy életre, még akkor is, ha a megbántott vagy megsértett a vétőnek idővel megbocsát.

Ha jól emlékszik, negyedik osztályos lehetett, amikor Erzsi néni, aki az iskolában takarított, egy élénk színű, széles csíkokkal díszített sálát hozott. – Már majd egy éve ott hever az elhagyott tárgyak között az iskolában, de senki nem jelentkezik érte – mondta anyjának, aki szabadkozott azt elfogadni, mert nem szerette volna, hogy a gyerekeit lopással vádolja meg bárki.

Erzsi néni azonban azt mondta, az igazgató úr utasítása szerint ki kellene dobnia, azonban ő sajnálja ezt a szép sálát, és inkább áthozta, hogy hordja el valamelyik gyerek.

A faluban az egyik legnépesebb család volt az övék, hét testvérnek kellett cipő, ruha, élelem, és ugyan a szükséges mindig megvolt, de új ruhára ritkán tellett.

Nagy divatja volt abban az időben a sálnak. A női viseletből a kendőt egyre inkább elhagyták, sapkát jobbra a fiúk hordtak, kalapot a nagyon kivételes helyzetű hölgyek.

Végül az övé lett a sál. Az első hideg novemberi napon anyja átküldte a boltba, és rászólt, hogy tegye fel a sálát a fejére, nehogy megfázzon. A boltban kiszolgálás volt, az önkiszolgálás ismeretlen volt a kereskedelemben. Ahhoz, hogy valamit megkapjon az ember, rendszeresen sorba kellett állnia, főleg délelőttönként. Miközben lassan kígyózott előre a sor, a boltos néni gyakran rápillantott és közben oda-odasúgott valamit a másik boltosnak. Mikor rákerült a sor, hirtelen jó hangosan rászólt:

- Hát te honnan vetted azt a sálát?

- Az Oláh néni adta – válaszolta elképedve, és rögtön megérezte, hogy valami nincs rendben, a szíve elkezdett kalimpálni, és elvörösödött, mert az erélyes kérdésre mindenki elhallgatott, aki a boltban volt, és ránézett. Szinte égette a bőrét az emberek vádló pillantása.

- Persze! Az Oláh néni! Már jó ideje nem találtam a Mártika sálját, és tessék, most itt van rajtad. Nem szégyelled magad? Én meg beengedtelek a lakásba játszani. Biztosan akkor loptad el!

- Nem, Marika néni! Én nem loptam el! – kiabálta, és sírásra fakadt. – Az Oláh néni adta édesanyámnak, mert már egy éve az iskolában volt, és senki nem vitte haza, hiába kérdezte, hogy kié – hüppögte, és a kezében tartott aprópénzt félelmében úgy beleszorította a markába, hogy szinte már fájt.

- Nem elég, hogy loptál, még hazudsz is? – kérdezte Marika néni diadalal.

Az igazság hirtelen elveszett. Az lett a lényeg, hogy a boltban lévő emberek lássák a megleckéztetést és élvezzék az előadást, miközben szörnyülködésüknek adnak hangot.

- Tessék megkérdezní! És itt a sál! Nekem nem kell! – tekerte le fejéről a sálát, és odatette a pultra, majd sarkon fordult, és megszegyenülten futott hazáig.

- Miért nem hoztál kenyeret? – kérdezte anyja, amint belépett az ajtón. Sírástól vörös szemét meglátva felkiáltott: – Csak nem hagytad el a pénzt?!

Annyira zokogott, hogy alig tudta elmondani, mi történt. Nem lehetett megvigasztalni.

- Na, várj csak! – mondta dühösen az anyja. – Mindjárt elintézem én! Mit képzelnék ezek? Még hogy az én gyerekeim közül lopna akármelyik is?!

Fogta magát, és azonnal átsietett a szemben lakó Erzsi néniért, majd a két asszony együtt ment a boltba.

Hogy ott mi történt, mi nem, azt nem tudta. De anyja nyugodtan tért haza, és jókedvűen azt mondta:

- A Marika néni belátta, hogy tévedett, és azt üzeni, hogy ne haragudj rá. Azt mondta, ha legközelebb mész a boltba, neked is megmondja majd. Most már tudja, hogy igazat mondtál! És itt a sál! Neked adta – azzal megpuszilgatta az arcát:

- Na, menj! Játsszatok a Katival! Az előbb itt volt érted.

- Édesanyám! Nekem nem kell az a sál! – nézett könnyörgőn az anyjára.

Az anyja megállt mozdulatában, visszapillantott rá. Láta gyereke arcán a fájdalmat, a megbántottságot, és megértette.

- Jól van! Majd valamelyikötök elhordja! – mondta, és dolgára ment.

Pár nap múlva megint elküldte anyja a boltba. Idegesen lépett be az üzletbe, és míg máskor mindig rámosolygott az emberekre, most alig hallhatóan köszönt. Marika néni, mikor meglátta, hangosan, mindenki előtt elmondta, mi történt a múltkor, és bocsánatot kért tőle. Mikor fizetett, egy stolverkot tett elé a pultra. – Fogadd el! – mondta, és ő örömmel állapította meg, hogy most Marika néni arca piros a szégyentől.

Fennhangon meg is dicsérte, hogy milyen ügyes, aranyos kislány, és hogy még a kicsi Mártit is rá meri bízni. Ez igaz volt, hiszen nem egyszer vigyázott Mártikára, amíg a szülei dolgoztak. Mártikát elhalmozták csokival, cukorral, és a szekrényen ott álltak a színes papírba csomagolt édességek, de ő sohasem vett volna el belőle. Éppen azért, mert mindig megkísértette, hogy vegyen a cukorkából, hiszen aligha vették volna észre, ha hiányzik egy szem, de ő ezt a kísértést legyőzte, és ettől magabiztosnak és győztesnek érezte magát.

A seb, amelyet az elviselt igaztalan szégyen égetett tiszta gyereklelkébe, nem gyógyult be soha. Hiába volt a kedvesség, a dicséret.

A sál nagyon szomorú véget ért. Ott pihent valahol a rongyos-zsákban, míg kidobásra nem került, mert amikor a testvérek megtudták, mi történt, egyik sem volt hajlandó viselni.

A karácsony hamar beköszöntött, és elhozta a várva várt ajándékokat. Az ő csomagjában volt a legszebb ajándék. Pettyes könyvet kapott, ami azt jelentette, hogy 10-14 éves lányok olvashatják. A könyv alatt gondosan összehajtogatva egy fekete és sárga kockás, finoman melírozott gyapjúsál feküdt. – Jé! – szakadt ki belőle a csodálkozás, és mosolyogva nézte pár pillanatig, míg érte nyúlt, és a tükör elé állva a fejére illesztette.

Csandi

A legutolsó kötet, amit ajándékba kapott tőle, a Gomb Oli címet viselte. Csandi, teljes nevén Cserepes Andrea, számos mesekönyvet tudhatott magáénak. A tárgyak megszemélyesítésével, jellemző, szó-játékos névalkotásaival egyedi hangulatú meséket írt. Szereplői kalandos utat bejárva mindig valamilyen tanulsággal szolgáltak az olvasó részére.

Tervei között szerepelt egy újabb mesekönyv kiadása, Molli címmel. A felkérés váratlanul érkezett elektronikus levélben. Csandi arra kérte, legyen szíves átolvasni a tervezetet, és tegye meg észrevételeit, javaslatait. Levélváltások sora következett, melyben megírta, hogy szigorú lesz, nem szépíti a véleményét, de mindez okulásul is szolgál majd, tehát érdemes meggondolni, amiről észrevételt tesz. Csandi elfogadta a feltételeket. Legelső kifogása a címmel kapcsolatban volt, rávilágítva, hogy számtalan alkotás született már Molli címmel. Miért pont Molli és miért idegen név, hiszen annyi szép magyar női név van! És így sorban, egyik javaslat a másik után. A barátkozás szépen alakult, és valóban szeretett volna találkozni Csandival egy jó, kiadós beszélgetésre, de nagyon félt a további kapcsolátéptéstől, főleg attól, hogyan lesz majd azután, ha már találkoztak. Vajon megérti majd a beszédét? A szemébe tudna nézni vidámságot tetetve, miközben egy szellemi csodát tapasztal majd egy nyomorúságos testbe szorítva? Mindig talált magának valamilyen kibúvót, így aztán a személyes beszélgetés elmaradt.

Váratlan találkozásuk egyben az utolsó alkalom is volt. Egyik vasárnap, a délelőtti mise kezdete előtt furcsa neszezést hallott a bejárat felől. Aztán megpillantotta, amint a templomi padsorok között haladt előre, az oltár elé. Ahogy az emberek látóterébe került, elhalt az a kicsi suttogás is, a lehalkított beszéd abbamaradt, érezhetően dermedtté vált a levegő. A megilletődött várakozás, moccanatlanságba merevedett. Többen ismerték már Csandit, hiszen máskor is elhozatta magát a templomba, hogy Istennél vigasztalódjon. Ismer-

ték a sorsát, tudtak állapotáról, de egészen másképpen hat az emberre, ha a testi nyomorúság a szeme előtt jelenik meg.

Látják, de alig hiszik... néznek, de fel nem foghatják... és az első érzés mindig a sajnálat.

Elöl még üresek a padok, és Csandi arra tart, mert ma áldozni szeretne. Hátulról annyi látszik, hogy háta előregömbülten oldalra dől, vékony karjai, mint két hosszú pálca lendülnek előre és hátra, amint a haladást segítik. Egy-egy felszakadt sóhaj töri meg a néma csendet.

A szinte kézzel fogható megilletődöttségből a nagyot csattanó, első sorban lévő, kétszemélyes pad hangja rázza fel az embereket, amint Csandi hozzáérve nekiütközik, és végre megáll. Tudja, érzi, mindenki őt bámulja, de már megszokta, és most nem érdekli más, csak az, úgy helyezkedjen el, ne legyen másnak útjában. Kicsit még fészkelődik, hogy jobban láthassa az oltárt, aztán oldalra nyúl, és behúzza a féket a tolókocsi kerekén.

Cs. Lali

Cs. Lali sokgyerekes szegény család sarja volt. Szellemileg fogyatékosnak tartották, mivel már hatodik osztályosnak kellett volna lennie, de ő immár másodszor bukott vissza a negyedik osztályba.

Hogy miből állt a fogyatékosága? Ez nehezen volt kézzelfogható, mivel Lali csendes, szerény gyerekként szótlanul üldögélt a padban, és inkább szemlélődő, mint cselekvő ember-kezdemény volt. Viszont bárki bármit kért tőle, rögtön segített. A tízpercekben nagyon jól eljátszott a többiekkel, de csak pár szót mondott általában. Ha egy felnőtt kérdőre vonta, első cselekedete az volt, hogy lehajtotta a fejét, hüvelykujját azonnal a szájába kapta. Cumizott. Ezen aztán mindig mindenki jót derült.

Tanárai hiába próbálkoztak különböző módokon, Lali hajthatatlan maradt, ami a beszédet illette. Szépen elüldögélt a fal melletti padsor utolsó padjában, és vagy aludt, vagy hallgatta a tanítást, figyelte a többieket, ahogyan feleltek, de a hüvelykujja mindig a szájában volt. Szappanos tanár úr egyszer összebeszélte a fiúkkal. Egyik szünetben elkapták, és első alkalommal gázolajjal kenték be az ujját. Azzal a gázolajjal, amivel akkoriban az iskolák padozatát is felmosták, hogy miért, Isten tudja. Tény, hogy nagyon bűdös volt, és fejfájást okozott sok gyereknek. Az olajos padlón elcsúszónak fekete foltokkal jutalmazta az esést, és a bűdös, foltos ruháért még otthon is kaphatott az illető egy-két taslit. Lali kicsit küzdött az őt lefogó fiúkkal, aztán beletörődve a túlerőbe, hagyta, hogy bekenjék szeretett hüvelykujját, majd akkurátusan letörölte, és máris a szájába helyezte. Második alkalommal erős paprikával próbálkoztak, de hiába, mert Lali kicsit sírt a paprikától, de pár perc elteltével nem zavartatta magát. A gyerekek ekkor már megsajnálták Lalit. Főleg azután nőtt meg a részvétel és ezt követve a barátság is Lali felé, hogy a tanár úr elmagyarázta: Itt már nem egy rossz, berögzült szokással, hanem valószínűleg lelki betegséggel állunk szemben.

Bekérlette Lali szüleit, de csak az édesanyja ment be az iskolába, és a beszélgetés után kisírt szemekkel indult haza. A következő osztályfőnöki órán a tanár bácsi arra kérte a gyerekeket, hogy búcsúzzanak el Lalitól, mert valószínű, hogy nagyon sokáig nem találkoznak majd vele. Ez bizony így is lett.

Évek múltak el, felnőtté növekedtünk, ki erre, ki arra dolgozott vagy tanult a régi osztálytársak közül. Egyik vasárnap délután a falu főutcáján, egy jól öltözött fiatalember járt házról házra, és minden olyan portára beköszönt, bekiabált, ahol a hajdanvolt iskolatársai laktak. Sokan csak néztek, hogy ki lehet az? Ő meg rákérdezett: Nem ismeresz meg? Én vagyok a Cs. Lali! Mert bizony, ő volt az! Szapponos tanár úrnak köszönhetően állami intézetbe került, ahol rendes ételt, ruházatot és szakértő nevelést kapott. Olajbányász lett belőle, jó fizetéssel. Ekkor tudták meg azt is a volt osztálytársak, hogy azért nem beszélt annak idején, mert dadogott. De ebből a bajából is kigyógyították, és ha talál magának egy helyes kislányt, akkor még meg is nőszül majd.

Hogy valóban így lett-e, nem tudjuk. Talán tizenöt vagy húsz év telhetett el, sajnos az évek, ahogy múlnak, összerosódnak, halálhírét hallottuk. Hogy miért és hogyan ment el ilyen hamar, arról nincs tudomásunk. Felnőttként alig emlékszik rá valaki, de a vékonydongájú, kopott ruhás, a szemébe lógó haját egy mozdulattal oldalra csapó szőke kisfiút, akinek a hüvelykujja mindig a szájában volt, sohasem felejtjük el.

Tollfosztás

Még egészen kicsi lányka, ötéves volt, amikor egyik téli esten őt is magával vitte az anyja az utca túloldalára, a majdnem szemben lévő házba, ahova tollfosztásra gyűltek össze az asszonyok. A ház egészen különlegesnek számított a sok portán még álló tömés vagy vályog, nádtetős házak között a díszes, magas ívelésű vaskapujával, magas kőlabú oszlopaival. Az L-alakba hajtott épület tagas, széles verandával és tornáccal készült, zöldre festett, virágmintára formázott fűrészelt, fa védőráccsal. A konyha, ahova beléptek, hatalmasnak tűnt a kislány számára, és tekintetét minduntalan megragadta a sakktablaszerűen kirakott, szürke és piros cementlappal lerakott padló. A kellemes meleget a zöld cserépből épített sparhelt és kályha szolgáltatta, amiből a 60-as években egyre kevesebbel lehetett már találkozni. Középen, az összetolt asztalokon hatalmas halomban fehérlett a toll az ügyes kezekre várva, hogy hamarosan elkészülhesenek belőle a férjhez menő lányoknak a párnák, dunyhák, paplanok.

A tollfosztás művelete nagyon egyszerű volt, de minden mozdulatnak óvatosnak kellett lennie, különben a könnyű pihék szerteszéjjel szálltak az óvatlan mozgásra, ajtócsapódásra. A hüvelyk és a mutatóujj közé csippentett tollacskát először az egyik, majd a másik oldalán megtartva meg kellett szabadítani a középső, vastagabb, szarus tollszártól. Ezekről a körülbelül 3 centiméteres vagy annál hosszabb tollakról a pihét, a finom, fésűs tollazatot kellett lehúzni két oldalt, vagyis megfosztották, lecsupaszították a szarát. Az olyan apró tollacskákat, melyek kisebbek voltak, fosztás nélkül tették a kész halomba, amit a háziasszony időnként az elkészített anginba, huzatba rakott. A lefosztott tollszárat vagy a trágyadombra dobták, vagy hogy ne vigye el a szél, azon nyomban bedobtak a kályhába.

Az így megfosztott tollal tömték meg a párnákat, dunyhákat. A finomra fosztott toll nem volt szapora, de ha a nagyobb tollakról nem szedik le a pihét, száruk átbújva a huzaton bökössé tette volna a párnát vagy a takarót.

A helyiségben egy másik kislány is volt, aki már egy kicsi asztal mellett ült, melyen egy kisebb halom toll volt odakészítve. Az asztalka mellett még egy üres kicsi szék várta, hogy valaki elfoglalja. Erzsi néni kedvesen őt is az asztalhoz ültette, majd megmutatta, mit kell csinálni, és otthagyta őket, hogy az asszonyok munkáját figyelje és segítse. A két kislány nem beszélgetett egymással, hiszen idegenek voltak, és inkább a munkájukat végezték nagy szorgalommal. Az asszonyok akkor figyeltek fel rájuk, amikor Marika, a kisebb termetű és véznább szomszéd kislány egyre-másra kérte az újabb fosztatlan tollat, merthogy hamar feldolgozta az eléjük rakott halmot. Erzsi néni felállt a nagyasztaltól, és ellenőrizte a minőséget, de nem talált kifogást. Így aztán megindult a dicsérő áradat az asszonyoktól.

Kinga, hogy ő is kitűnjön valamivel, elkezdett cserfeskedni és arról az óvodáról mesélni, ahova járt. Marika mindjárt tudta, hogy ezzel akarja őt legyőzni a nénik előtt. Persze a sok gyerek között megtanulta, hogyan kell elérni azt, hogy ráfigyeljenek. Mi tagadás, merészebb, bátrabb volt, mint Marika, aki nem járhatott óvodába, és akinek a társasága általában a testvérei voltak, és mindig mindenben meg kellett osztoznia vagy megalkudni bizonyos dolgok felett.

Kinga, amikor kifogyott a mondandóból, és talán már a felnőttek is elunták locsogását, felajánlotta, elénekel egy dalt. Erre persze mindenki fellelkesült, és minden figyelem újra ráirányult. Szépen csengő, kedves hangon énekelte el az Icike-picike a csabai utca dalt, és ezzel elvitte Marika elől a pálmát.

Marikának egyébként is fájt, hogy ő nem járhat óvodába, de azokban az időkben, aki nem volt tsz-tag, annak a gyereket nem vették fel. Pár hónapot Nagybjomban töltött egy kedves házaspárnál, ahol rövid ideig ugyan, de óvodás volt. Ott ő is tanult gyermekdalokat, és néha játszás közben otthon is elénekelte őket, csak úgy magának. Nagyon szerette például a Csipkefa bimbója kezdetű dalt, már csak azért is, mert olyan szépen hangzott benne, hogy „arra ment Jánoska”.

Mikor Kinga befejezte a dalt, az egyik néni odaszólt neki, nyilván jó szándékkal, hogy énekeljen ő is valamit. Már éppen szerette volna kimondani, hogy a Csipkefát, amikor anyja, talán félelmében, hogy szégyenben marad, meg sem várva, hogy ő válaszoljon, azt mondta: - Á, ez nem olyan! Nem szeret szerepelni!

Pedig ha tudta volna, hogy már készülődött az énekkel. Nagyon elszégyellte magát, és zavarba jött. Nem szólt semmit, és lehajtott fejjel még gyorsabban dolgozott. Nem szeretett volna ellentmondani a többi néni előtt az anyjának.

Szerencsére a nénik megértették a helyzetet, és nem nyúzták ezzel a kérésükkel. Egyébként a tollfosztásnak a legjobb a vége volt, amikor elővették a süteményeket, és mindenki annyit ehetett belőlük, amennyit csak akart.

Másnap az udvaron játék közben eszébe jutott az előző este, és elszomorodott. Aztán felkapaszkodott az orgonabokor két erős törzse közé, és elkezdte a Csipkefa bimbóját énekelni. Jó hangosan kieresztve a hangját, hogy mindenki hallja, aki arra jár a nénik közül, hogy ő igenis tud énekelni.

Anyja kinézett a konyhaajtón, és azt kérdezte:

- Hát ezt meg honnan tudod?
- Én tegnap is tudtam! – válaszolta, és figyelt, hogy mit mond rá.
- Igen? És miért nem énekelted el?

Legszívesebben azt mondta volna, mert nem hagytad. De csendesen annyit felelt:

- Mert nem akartam... – és ez nem volt igaz.

És tudta, hogyha felnőtt lesz, nem válaszol majd a gyereke helyett. És jó lenne, ha a felnőttek végre megértenék, hogy a kicsi gyerekek nem buta, csak még tapasztalatlan. És jó lenne, ha végre megértenék, hogy a gyerekek meglátják és hamar felismerik a felnőttek hibáit, s ha azok nem szeretnék, hogy a gyerekek olyanok legyenek, mint a lefosztott tollpihe, melyet könnyen felkap bármelyik szél, akkor ne tépjék le arról a szárról, amelyik megtartja őket.

Forró ólomba mártanám

Az autóbusz négyes ülésén három fiú és egy lány ült, ketten –ketten egymással szemben. Többször látta és hallotta már őket beszélgetni, mivel gyakran utazott ő is ezzel a járáttal.

A fiatalok, mint korábban, a hétfői napok reggelén arról beszélgettek, mi történt szombaton a diszkóban, pontosabban, hogyan itatták le egymást és azt az osztálytársukat, aki nem akart velük inni, hogyan „cikizték le a térképről”, „hülye a csávó” megjegyzéssel pontot téve cinikus megjegyzéseik végére.

- Én is jól beszívtam! – szólt a lány. – Világomat sem tudtam! Azt sem tudtam, b. meg, hol vagyok!

- Azt sem tudod, ki vitt el? – kérdezte a rövidre vágott, sötét hajú fiú, aki szemben ült a lánnyal.

Vigyorgó képpel nézték mindannyian a festett, szőke, melleket félig meztelenül hagyó, pántos trikóban feszítő és csípőnadrágból kibugygyanó köldökű, kimázolt arcú lányt. – Teljesen ki voltam ütve! – nyafogta el a szellemesnek nem mondható szavakat, melyet vihogása kísért.

Amíg ilyen módon folyt a beszélgetés a gyerekek között, egyfolytában tusakodott magával: Szóljon? Ne szóljon? Miért ne szóljon? Milyen joga van beleszólni idegen fiatalok dolgába? Azzá válnak, amivé akarnak. Igen, de ha senki sem mondja meg nekik, hogy ez nem jól van így? Mi közöd? Te már felneveltet a tizedet. Igaz, egyik sem volt diszkófüggő, pláne nem kábítószeres. És az unokád? Az nem számít?... szólni kell... Majd jól elküldenek a fenébe! Kell ez neked? de minden újabb megszólalásuk arra ösztönözte, ne hagyja szó nélkül, mert ha senki sem szól, honnan tudják meg, hogy amit tesznek, saját kárukra szolgál...

Miközben érveket és ellenérveket sorolt fel magában, az a fiú, aki sötét szemüveget viselt, talán eltakarni szándékozta a züllés nyomait, a következőket mondta:

- B. meg, csávó! (Ez a megszólítás a mellette ülő fiúnak szólt) Láttam a tévében egy fazont. Arról papolt, hogy neki hat gyereke van, és alig tud megélni, pedig van munkahelye. Vitte a piros-fehér-zöldet. Apám! Hogy lobogtatta! Én az ilyeneket forró ólomba mártanám vagy leönteném forró viasszal, öcsém!

Egy pillanat alatt döbbenet vert tanyát a szívében, és ez volt az a pont, ahol döntött. Szólni kell! Akkor is, ha bármi történik ezután!

Előre hajolt a háttal ülő két fiatal között, belenézett a napszemüveg sötét lencséjébe, amely mögött ott rejtőzködött ennek a fiúnak a szeme, és amelyet nem engedett látni. – Édesem! Nem gondolod, hogy az az ember térted is viszi azt a piros-fehér-zöldet, amit egyébként nemzeti zászlónak hívnak? Hogy megmaradjon az iskolád! Hogy felnőve ne bébiszitterként mossad diplomával a zsebedben más népek gyerekeinek a szaros fenekét, hanem itthon tudj megélni, családot alapítani, ha megbetegszel, kaphass megfelelő orvosi ellátást. Nem gondolkodtál még el ezen?

Hirtelen csend lett körülöttük, pedig nem emelte fel a hangját. Érthe-tően, nyugodtan ejtett ki minden szót. A fiatalok nem szóltak semmit, lehajtották a fejüket és hallgattak.

Az utazók egy része, akik hallották a beszédet, feléjük fordult és várták, mi történik. Muszáj volt végigmondania, amit gondolt, mert ki szóljon nekik, ki mondja el nekik? Nem tudják, mi vár rájuk, ha így folytatják...

- Hallottam, amiről előzően beszélgettetek. Ennyire becsületek magatokat? Hát csak ennyit ér a ti életek? Berúgni vagy bekábítószerezni és elmenni azzal, aki éppen jön, vagy ott van? Mondd, kislányom, milyen édesanya lesz abból a lányból, aki szombatonként hullaré-

szegre issza magát? Tudjátok, mindenki úgy lesz a társadalom szemete, ahogy akar! Saját maga felelős a sorsáért! De nem lenne helyes elgondolkodni azon, hogy ne tegyétek magatokat semmit érő emberé?

A kérdésekre nem érkezett válasz. Lehajtott fejjel ültek és hallgattak, pedig felkészült a támadásra, ám a buszban ülők várakozó csendje, a figyelem rájuk összpontosulása talán elvette a szájhősök bátorságát. Csak a busz motorját lehetett hallani, a surrogó egyenletes hangot.

- Jó szándékkal szóltam nektek, még nem késő, még változtathattok – fejezte be a mondanivalóját.

Ám alighogy visszadólt az ülésbe, egy szőke, kék nadrágkosztűmös nő jött hátra, és a mellette lévő üres helyre ült. Már abból, ahogy feléjük tartott, nem sok jót nézett ki, de elszánt volt mindenre és nem riadt meg. Az utasok élénken figyeltek, volt olyan, aki az ülésén egészen hátrafordult, hogy jól hallja és láthassa az eseményeket.

- Valami probléma van? – szólt nyers, erős hangon a nő. Először azt gondolta, nem válaszol, de amikor az egyik fiú csendesen odaszólt, hogy tessék hagyni, tanárnő, akkor a benne tanyázó döbbenet megint megremegettette a szívét és tudta, hogy válaszolnia kell, mert itt valami olyan végig sem gondolható gond van, amit jobb, ha tisztáznak.

- Már nincs probléma! Amit szerettem volna elmondani, azt már elmondtam a fiataloknak.

- Nem kell bántani a fiatalokat! – csattant ugyanolyan nyersen. – A fiatalok olyanok, amilyenekké a társadalom teszi őket! – hangzott a „pedagógusi” ítélet.

Nocsak – gondolta, helyben vagyunk!

- Na, ez szép megállapítás volt! A gond ott van, asszonyom, hogy a társadalom mi vagyunk. Maga is, meg én is. Ha mi nem szólunk, akkor ki?

- Nem kell bántani őket! Ismerem mindegyiket, rendes, jó gyerekek – így a hölgy.

- Gondolja, hogy én zaklatom a rendes, jó gyerekeket? Miért avatkozik bele anélkül, hogy hallotta volna, mi hangzott el? Én sem szóltam volna, ha nem döbbenek meg azon, ami itt elhangzott. Ön szerint a jövő fiatalsága – aki a nemzeti zászlót vivő embert forró ólomba mártaná – jó irányba halad?

- Ezt a jelképet eléggé lejáratták (!) a magyarok(!). Nem csoda, ha ez a véleménye a fiataloknak.

Az alatt a pillanat alatt, amíg az újabb döbbenet végigszaladt benne, feje búbjától a sarkáig, kiborult. Most már elég! – gondolta epésen. Nem csoda, hogy a fiataljaink olyanok, amilyenek, ha felnőtt emberek meggondolatlan megnyilvánulásokkal erősítik a negatív tulajdonságaikat. Nem túrtőztette magát tovább, hanem jó hangosan, ahogy ő tette, szinte felkiáltott.

- Ember! Miről beszél maga? Ki járatta le a nemzeti zászlót és a nemzeti jelképeinket?! A hataloméhes politikusok! Kinek nem tetszenek ezek a jelképek? Az idegen érdekek kiszolgálóinak! Új Babilont csinálnak belőlünk, és uralkodni akar egyik nép a másik fölött! Nem ismeri a történelmet? Én mondjam el, hova vezetnek ezek az uszítások? Miért csak arra jók ezek a fiatalok, hogy a diszkóban tántorogjanak? Miért kilátástalan a jövőjük? Talán a zászlót vivő ember miatt? És hol vannak most azok, akik megszavazták nekünk a kapitalizmust? Én mondjam el egy felnőtt embernek, aki vélhetően tanár, hogy a zászlóvivő az iskoláért küzd? A maga munkahelyéért is! És maga így beszél róluk, rólunk, magyarokról? Maga nem magyar? Nem itt él? Nem ugyanúgy fog szenvedni, mint a többi ember? – és csak záporoztak a kérdések, a felkiáltások a meghamisított nemzet-tudatról, a megtaposott zászlóról, a féligazságokról és hazugságokról, a gyűlölet szülte gyalázatos lágerek és kitelepítések, a halálra éheztetett népek, a kínzókamrák és börtönök megtörtént szörnyűségeiről. Milyen demokrácia az, ahol egy nemzeti zászló (és ez lehet bármely nemzet zászlaja) ekkora gyűlöletet kelt? – Mert ez, tisztelt hölgyem, amit Ön mondott és megerősíteni próbált a fiatalokban, fokozza az

elültetett gyűlöletet! Ma azt az embert mártanák forró ólomba, aki nemzeti zászlót visz, holnap pedig magával tehetik meg ugyanezt, mondjuk azért, mert sapka van a fején.

Amikor aztán feltette neki azt a kérdést, hogy az miért nem zavarja, ha angol, amerikai, vagy más népek zászlóival, felirataival díszített ruhákban járnak az emberek, miért csak a piros-fehér-zöld az „átkozott” szín, akkor már az egész busz utazóközönsége buzdította: Úgy van! Mondja csak meg neki! – megjegyzésekkel.

A hölgy megpróbált a szavakba kapaszkodni, de nem engedte meg neki, hogy retorikai vitává silányítsa le a tényeket.

A fiatalok hallgattak. Lehet, hogy nekik is döbbenetes volt a vita, de tanulságul is szolgálhatott. Mert kire (kikre) is bízunk mi őket?

És talán rájönnek, hogy nem lehet a felelősséget elütni azzal, hogy most ez a divat, vagy ilyen a világ! (ezek is a hölgy szavai). Mert a divat is és a világ arculata is az ember által kialakított dolog. Tehát a felelősség is az emberé! Kedves asszonyom, minden emberé! A pedagógusoké pedig különösen.

Politikai hatalmat kell-e szolgálnia a pedagógusnak vagy maradandó erkölcsi-társadalmi értékeket?

Kihaszználható, erkölcsi hullákat kell-e nevelniük, akiknek csak a szavazata kell majd, egyébként menjen a fenébe, külföldre dolgozni (majd átveszi a helyét valamelyik ázsiai). Dolgozzon, mint a hangya, de beteg ne legyen, tanulnia sem nagyon kell, mert az elit úgy sem ők lesznek. Mire születtek ezek a gyerekek? Kábítószeres fogyasztását legalizálni akaró milliárdosok politikai és gazdasági érdekeik kiszolgálóiként valóban csak a szavazatukra lesz szükség. Különben is elég ebbe a „nyüves, tetves országba hatmillió ember”. Hogy a többivel mi legyen? És milyen lesz az új hatmilliós ország etnikuma? A jelek szerint az ilyen személyek segítségével hamarabb eldől, mint gondolnánk.

Mikor szálltak a megállóban, elköszönés helyett még annyit mondott: – Sajnálom önt és azokat, akik nem ismerik fel vagy önös érdekeik miatt nem akarnak szembefordulni ezekkel a jelenségekkel.

Választ nem kapott, így aztán a városháza előtt köszönés vagy bármi más emberi megnyilvánulás nélkül elváltak. Ő pedig azóta sem bánta meg, hogy a fiataloknak – akiket egyébként szeret és tisztel, sőt félt – szóvá tette a helytelen viselkedést, mert amint apjától hallotta egyszer: húszéves koráig tanul az ember, negyvenéves koráig tapasztal, negyvenen felül már taníthat.

Úgy jártam, mint apád

Ha valaki, hát akkor apám volt talán az utolsó ember a faluban, aki annyi huncutságot csinált az emberekkel, hogy regényt lehetne írni belőlük. Talán a székely góbéság keveredett benne a sváb játékossgal és életörömmel, de tény az, hogy ha egyszer valaki szóba elegyedett vele, az nem úszta meg, hogy ne legyen mókás kedvének célpontja. A dolog pedig úgy áll, hogy ezen természetbeni tulajdonság a rokonok között fel-felbukkan azóta is. A testvérek közül Marci bátyám vitte tovább ezt az életörömet, az oldalágiak közül Anci néném, becsületes leánynevén Csizmadia Anna, apám nővérének a lánya, aki ilyenképpen a nagynéném, akit sohasem hagy el a jókedve, és akin gyakran meglepődöm, annyira természetesnek tudja venni az életet a maga bajaival együtt. Amikor csak találkozunk, mindig elmond valami vidám történetet.

Az orvosi váró volt a legközelebbi beszélgetésük színtere, ahova a papírokat jött intézni, mert éppen egy nagyműtéten volt túl. Most sem hagyta el magát, habár még csak négy hete volt a műtét, de már kerékpárral közlekedett.

A váróban hatan ültek, de mivel a doktor urat beteghez hívták, kicsit többet kellett várakozni, mint általában. Hamarosan megtelt a váróterem hangos nevetéssel, és mindenki Ancit hallgatta.

Persze, rögtön elbeszélte, hogyan zajlott a műtét, és hogy még a műtőasztalon fektében is kiigazította a műtősfíú (amúgy száznegyven kilós, hatalmas férfi) által dalolt sláger szövegét.

- Na, a műtét után meg úgy jártam, mint apád! A friss műtétesek közül eltettek egy kétágyasba, mert annyit nevetettem őket, hogy attól kellett félni, kireped a frissen operáltak sebe.

- Apám is így járt?

- Micsoda?! Azért nem engedték haza a kórházból, pedig már gyógyult volt, mert esténként az ő ágya körül gyűlt össze a személyzet, meg az egész osztály az orvosokkal együtt, hogy meghallgassák az újabb és újabb történeteket. Volt, aki a műszakot is elcserélte. Egyszer az

ágya is leszakadt, annyian ültek rajta. Te, én is olyan vagyok, mint apád! Műtét előtt mondtam a papnak, szeretném felvenni a betegek szentségét, mert ha nem jönnek vissza, elmentem „oszlóba”! Először nem értette a plébános úr, mert megkérdezte, hogy kihez utazom olyan messzire, de aztán hirtelen megvilágosodott, hogy nem arról az „oszlóról” van szó.

- Ide figyelj! – áradt a szó Anci nénémből. – Amikor apád már járni sem tudott, csak üldögélt a tornácon, néha én is bejöttem hozzá, hogy kicsit beszélgessünk. Egyik ilyen alkalommal anyátoknak, aki akkor felvásárló volt, el kellett mennie valahová. Fehér Pista bácsi akkor jött takarmányt venni hozzátok. Apád meg azt mondja neki: Nincs itthon a „Ce”, mert így hívta anyátokat, pedig Róza a becsületes neve. Szóval azt mondja neki: Elment a Felső-partra templomot venni, mert tudja, Pista, ő lett a Magyarországi Buddhista Egyház vezetője. Aztán most elment a küldöttséggel.

- Aztán mikor gyűn meg? – kérdezte Pista bácsi, s még hozzátette, a buddhistákról már ő is hallott.

- Azt nem lehet tudni, mert attól függ, találnak-e alkalmas helyet – volt a válasza.

Apád közben észrevette, hogy Ilonka, a menyé belépett a kapun. Rögtön odafordult Pista bácsihoz, aki indult volna kifelé. – Na, látja! Ez meg itt a menyé. Ez meg egy orosz fehérnép. Zongoraművésznő. Pista bácsi megállt és elgondolkodott. Ő ugyanis évekig volt orosz hadifogoly, így kitűnően beszélt oroszul. Amikor Ilonka mellé ért, akivel eddig még nem találkozott, mert csak két hónapja éltek itthon Zamárdiban, oroszul köszönt neki, és megkérdezte: „Hogy érzi itt magát Magyarországon?” Ilonka megállt, nézte az öreg arcát, aztán éles hangján elkezdett sápítozni:

- Jaj, hát maga meg mit beszél itt összevissza ilyen értetlenül? Részeg maga, vagy mi? Minek jön ide, ha részeg? – s ahogy szokta, mindkét vállát felemelte, majd hirtelen leejtette, ezzel tette nyomatékosá mondanivalóját.

- Hát maga ért magyarul? – kérdezte Pista bácsi meglepődve. De ekkor mi ketten apáddal már majdnem megpukkadtunk a röhögéstől. Ilonka még haragosabb lett.

- Mit beszél maga? Hogy értek-e magyarul? Hát persze, hogy értek! – azzal ledobta a szatyrárt, fölkapta a tornácon lévő falnak támasztott söprűt, és hozzá akart ütni.

Pista bácsi maga elé emelte a kezét, úgy kiabálta:

- Hiszen az apósa mondta, hogy orosz zongoraművésznő!

- Micsoda? Minek jött ide maga, mit akar itt? – közeledett Ilonka a söprűvel magából kikelve. – Adok én magának zongorát, meg művésznőt! Bolond ember!

- Az anyósához jöttem, de elment templomot venni a fölső partra! – kiabálta Pista bácsi, miközben hátrált a kapu felé, de ennek hallatán Ilonka még jobban megvadult.

- Hát ez az ember tiszta bolond! Hallja, apu, miket mond ez? Bolondokkal nem társalgok! Menjen a csudába! Hallja! Menjen a dolgára! – kiabált rá az öregre.

Pista bácsi megütődve állt, aztán feleszmélt, és meglátta, hogyan fuldoklunk a nevetéstől. Elröstellte magát.

- Ej, te Péter! Már megint bolonddá tettél!

- Én ugyan nem! Nézz csak a hátad mögé! Itt a Ce, meg a buddhista. Hát abban a pillanatban anyátok jött be a kapun, mellette egy sötét ruhás, bozontos szakállú férfi, aki csakugyan lehetett volna egy buddhista pap is. Ettől még nekem is elkerekedett a szemem.

- Te, Péter! – mondtam neki. – Téged még az Isten is segít abban, hogy tréfát űzz az emberekkel!

Apátok megsimogatta az állát, és elégedetten vigyorgott:

- Hát nem mondom! Jóba' vagyok az Öreggel.

Fehérlepke

(I. rész)

A kisfiú és a kislány nevelőszülőkhöz került. Nagyon hasonlítottak egymásra, s ha nem lett volna közöttük két év korkülönbség, mely a nagyságbeli és szellemi fölényt biztosítja közöttük, még azt hihette volna bárki, hogy ikrek. Mindketten sötétszőke hajúak, szemük barna, szép formás koponyájú, szabályos arcú, bájos, kedves gyerekek voltak. Együtt kerültek egy gyerektelen házaspárhoz, akik Nagyabajomban éltek. Ez a lelkiismeretes házaspár már több magára hagyott gyermeket felnevelt, akik közül sokan visszajártak hozzájuk, annyira szerették ezt a két becsületes embert, akiknek nem lehetett saját gyerekük, és akik nem kutyák, macskák tartásában éltek ki magukat, hanem elhagyott vagy árva gyerekek nevelését vállalták.

A kislány sokáig nem gondolt erre a két emberre, élte a gyerekek életét, játék, iskola, tanulás, munkahely. De felnőttkorában egyre-másra felbukkant emlékezetében, hogy ő máshol is élt. Talán azért jöttek elő azok a képek, melyek újra összeálltak, mert időközben ő is anya lett. Előkerültek a régi fényképek is, ahol ő, az öccse és a bátyja vannak lefényképezve ünneplő ruhájukban. Ez a kép még több emléket hozott vissza. Emlékezni kezdett a ruha színére, az öccse és a bátyja ruhájára, arra, amikor a fénykép készült. Aztán eszébe jutott egy beszélgetés, amikor az intézetben két néni beszélgetett Gyuri bácsival és Mariska nénival. Ők csak Lacit, az öccsét akarták elvinni. De az intézet nem engedte, mert a két kicsi annyira sírt és annyira kapaszkodott egymásba, hogy bizonyítottan vették, mi szerint a két gyerek lélekben úgy összenőtt, hogyha elválasztják őket, egy életre kiheverhetetlen nyomott hagy bennük ez a megpróbáltatás. A kislány négyéves, a kisfiú kétéves volt ekkor.

Ehhez a kialakult állásponthoz hozzájárult, ami korábban történt. Amikor anyjuk otthagya őket az intézetben, akkor nem volt semmi gond, mert a sok játék lekötötte őket, és az anyjuk is megígérte, hogy visszajön hozzájuk. És a kicsik körül itt voltak a többi testvérek, akikkel egész nap együtt lehettek, játszhattak. Egy napon a nagyobbaknak iskolába kellett

menniük, nekik meg óvodába. A kicsik ezt is megértették, és mivel dél után együtt lehettek, minden rendben levőnek tűnt.

Az eddig ismert szegény, nincstelen élet világa eltűnt számukra, és az intézet rengeteg játéka, könyvek, finom ennivalók, a kedves néni elvonták figyelmüket, és pótolta a család hiányát. Itt mindenki halkan és kedvesen beszélt, káromkodást, üvöltözést nem lehetett hallani.

A gyerekekbe nyugalom költözött, egészen addig a napig, míg megmondták, hogy a két idősebb testvér, Palit és Pistit elviszik egy másik intézménybe, ahol csak fiúk vannak, és Lacikát egy néni és egy bácsi veszi magához, akik örökbe akarják fogadni. Na, ekkor kezdődött az első igazi kitörés, és a látszólagos nyugalom törekeny egyensúlya visszabillent a félelem sötét mezsgyéjére. Marika nem tudta ezt elfogadni, és nem is értette, mert eddig úgy érezte, hogy testvérei vigyáznak rá, és ezért nem rettegett az ismeretlen felnőttektől. A kiszolgáltatottság érzésénél nincs kegyetlenebb dolog a világon. Gyermeki elméje már felfogta a dolgok, történések mibenlétét, de a felnőttek erőszakos világával szemben tehetetlen volt.

Isten tudja, hány zsebkendőt sírt tele. Mire Lacika megnyugodott volna, Marika hangos zokogása újra sírásra készítette őt is. Arra emlékezett később, hogy a felnőttek körbeállták őket, megsimogatták, nyújtották a nagyméretű zsebkendőket egymás után, és sokat beszéltek, de ebből nem tud felidézni semmit, csak sírt, sírt és félt, hogy őt vajon hova viszik majd. Kétéves öccsét szorosan magához ölelte, és négyéves lelke erejével kapaszkodott a még mellette lévő testvérébe, miközben azt kiáltozta:

- Nem! Lacikát nem engedem! Ne vigyék el tőlem!

A délutáni pihenő idején nem volt hajlandó lefeküdni a kicsi óvodai ágyra. Már mindenki elpihent, ő meg csak ült a hosszú padon a bordásfal előtt, és szepegve bámult maga elé. Az intézeti óvó néni ment oda hozzá, és megfogta a homlokát. Lázas volt. Rögtön hívták az orvost, aki megvizsgálta, és közben az óvó nénivel beszélgetett. – Idegláz! – mondta az orvos, és javasolta, hogy a két gyereket ne válasszák el egymástól. És ez volt szerencsétlenségükben a szerencse. A nevelők belátták, hogy a két kicsit csak együtt lehet odaadni nevelőszülőkhöz.

Így is történt. Gyuri bácsi és Marika néni megértették, hogy a testvéreknek együtt kell maradniuk.

Mikor következő vasárnap eljöttek a gyerekekért, a legkedvesebb nevelő néni leguggolt a gyerekekhez, és azt mondta.

- Most elmentek Mariska nénivel, Gyuri bácsival mindketten, és náluk fogtok lakni. Anyukátok holnap odamegy, és ezentúl sokszor elmegy hozzátok. És Palika is ott van a közelben. Vele is találkoztok majd. Rendben?

A kisfiú nem sokat értett belőle, csak azt a biztonságot érezte, hogy nővére fogja a kezét, tehát nincs baj, bárkik is legyenek itt körülöttük. A kislány ugyanezt gondolta, csak azzal a különbséggel, hogy ha öcsit nem viszik el mellőle, akkor nincs semmi baj. Ránézett a nénire, akinek ugyanaz volt a neve, mint neki. A néni rámosolygott, majd odament hozzájuk.

Sokáig utaztak vonattal, majd busszal, mire megérkeztek. A buszról leszállva Mariska néni kézen fogta őket. Egyiket egyik oldalról, a másikat a másik oldalról. Gyuri bácsi vitte a két nagyobbacska táskát, amibe a gyerekek részére szükséges ruhákat csomagolták. Hogy ez a kép miért jelent meg későbbi visszaemlékezései során is, azt nem tudta, de úgy emlékszik, akkor halvány félelem bujkált benne, mert a táskákat hatalmasnak látta, olyan nagynak, hogy egy gyerek is elért volna bennük. Talán attól félt, hogy őket is beleteszik? Tény az, hogy a táskák képe még ötvennégy év után sem halványodott el benne.

Nagybajomban a „hazafelé” vezető utcán sokan megállították őket. A bácsik és nénik megnézték az újabb szerzeményeket. Barátságosak voltak, és olyan is volt, aki megsimogatta az arcukat. Egy néni valamiért elsírta magát, és azt mondogatta:

- Milyen szép gyerekek! Hogyan lehet eldobni ilyeneket? Várjanak csak! – és beszaladt a házába. Kicsi idő múlva egy papírba csomagolt nagydarab almáspitével jött ki, és Mariska néni kezébe adta.

- Add majd nekik oda!

- Jó helyetek lesz, meglátjátok, szentem! – ezt már Marikának mondta, gondolva hogy idősebb lévén megérti a kislány a szavait.

Mivel ilyen kedves volt, a kislány visszamosolygott rá. Ezzel a nénivel aztán sokszor találkoztak és beszélgettek is. A néni megmutatta a kutyáját. A gyerekek eddig még ilyen fényesre fésült, hosszú szőrű kutyát sohasem láttak. A kutya is barátságos volt, így hát őt is szerették és később, óvodába menet mindig benyúltak a kerítésen megsimogatni, amit a kutya minden reggel nagyon várt. Milyen szomorú is az olyan gyerekek sorsa, akiket egy kutya is jobban szán, mint a saját apjuk. Mert mindez az apjuk miatt történt, és anyjuk az ő érdekükben szánta el magát arra, hogy az állam segítségét kérje gyerekei megmentéséhez.

A ház nem volt nagy, ahova vitték őket. Szürkére festett zsalus ablaka, ajtaja azonban hívogatóan mosolygott. Az udvaron rengeteg virág volt kicsi ágyásokban, melyen rengeteg méhecske dongott. Minden más helyet zöld gyepp borított. A küszöbön egy nagy szürke cica lustálkodott. Lepakolták a ruhákat, és amíg ők kezét mostak, Mariska néni begyűjtött a sparheltbe megmelegíteni az ebédet. A kislányt és öccsét egy széles hokedli mellé ültették, két kicsi sámlira.

- Ezentúl itt esztek mindig – szólta Mariska néni. – Engem Mariska néninek, ezt a bácsit Gyuri bácsinak szólítsátok. De ha később úgy érzitek, hívhattok anyunak és apunak is bennünket. Az ágyatok pedig itt van. Ezen alszotok mindketten.

Azzal az ablak alatti heverőre mutatott.

Az ebéd nagyon jóízű és bőséges volt. Később vasárnaponként és ünnepeken ebéd közben mindig szólt a rádió, hallgatták a magyar nótákat, és csendben ettek. Este, amikor a két gyerek lefeküdt, a nyitott ajtón át hallatszott, hogy mit beszélgetnek. Csendes szóval, békésen beszéltek meg, hogy mi lesz a munka másnap és mit főzzön Mariska néni ebédre. Ettől a halk duruzsolástól Marika is megnyugodott, és elaludt.

Reggel hét óra után ébresztették a gyerekeket. A felnőttek előbb keltek, ellátták az állatokat, de addig csendesen tették a dolgukat, míg a kicsiket fel nem keltették. Mariska néni rendbe tette az ágyukat, közben ők megmosták arcukat, kezüket, fésülködtek, és leülhettek enni a hokedlihez, melyre már oda volt készítve a reggeli.

Lacika teljes komolysággal utánozta nővérét. Talán ez volt tőle a hála a csendes és tiszta otthonért. Igyekezete, nehogy rosszat tegyen, nagyon meghatotta a nevelőszülőket.

Feladatok is voltak, amit el kellett végezni. A kiscécnek a csalán szedése a kislány dolga volt minden délelőtt. Amikor óvodás lett, minden délután. A konyhát is fel kellett sepernie reggelente. A mosdóvizüket odakészíteni és kiönteni is neki kellett. Hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy Lacikát jobban kedvelik, mint Marikát, és ennek egyetlen oka volt. Lacika hamarosan kimondta a nevelőszülőknek, hogy anya, apa, de Marika nem. Ő előtte mindig az anyja arca volt, és nem érzett több szeretetet a két nevelő iránt, mint a süteményt adó nénivel szemben. Azért viszont hálás volt, hogy nem bántották őket, hanem gondoskodtak róluk, mégpedig jó szívvvel. Mert azt megérzi a gyerek, ha csak tessék-lássék módra vagy őszinte odaadással bánnak vele. Gyuri bácsi nem ivott, nem dohányzott, és minden este otthon volt a feleségével meg velük. A gyerekek a legjobban a kukoricamorzsolásos estéket szerették. Olyankor körbeülték a nagy vékákat, és a két felnőtt meséket mondott nekik, míg el nem álmosodtak.

Két hét sem telt el ottlétük óta, a kislánynak óvodába kellett mennie. A kisfiú otthon maradt nevelőanyjával, mert még nem volt óvodás korú.

Ez volt az az óvoda, ahova a tanulás, a rajzolás, a közös körjátékok emléke fűzte a kislányt. Az óvó nénik kedvesen bántak vele és a gyerekek is. Mégis nagyon gyakran volt szomorú, amit nem tudott megmagyarázni. Olyankor elvonult valamelyik sarokba, és csak nézett valahová nagyon messzire, talán a szivárvány túloldalára, ahol nincs szomorúság és nem bántják egymást a felnőttek, és nem bántják a gyerekeket sem.

Fehérlepke

(II. rész)

Az óvoda udvarán hatalmas gesztenyefák voltak. Magára az épületre nem emlékezett, de a gesztenyefasorra, mely az udvarra néző bejárat előtt volt igen. Hatalmas törzsüket csak nyolc gyerek érte át. Emlékszik arra, amikor az óvó néni körbeállította őket a fa körül, aztán meg kellett fogni egymás kezét, és így mérték meg a fa törzsének vastagságát.

Aznap reggel, amikor a lepkes történet megesett, kilenc óra tájban megeredt a záporosó, de amilyen gyorsan jött, olyan gyorsan el is ment. Amikor elállt, kiengedték a gyerekeket az udvarra, mert a homokos talaj hamar elitta az esőt, és szinte száraz volt a föld.

Marika felnézett az égre, mert szerette a hatalmas, lassan gomolygó felhőket nézegetni. Az égbolt lassan kitisztult, a felhők elhúzódtak a szél szárnyán repülve. És akkor az ég alján meglátta a szivárványt, amit senki nem vett észre rajta kívül. Szomorúan felsóhajtott: - Szivárvány, hozd el az édesanyámat! És csak állt ott egészen addig, míg a szivárvány teljesen eltűnt az égről.

Aztán megkereste a legnagyobb fát, és a törzsének támaszkodva onnan figyelte a gyerekeket, hogy ki kivel játszik. A gyerekek, habár kedvesek voltak hozzá, nemigen játszottak vele, csak a körjátékban, amikor az óvó néni ott volt, akkor választották ki, egyébként nem. Ezért aztán nem szívesen játszott velük ő sem. Inkább nézelődött. Bent a teremben sem a játékok érdekelték, hanem a könyvek. Azok képeit nézegette, és kitalált hozzájuk különféle történeteket, melyeknek a leírtakhoz semmi köze nem volt, de amit ő kitalált, abban mindig szerepelt ő maga, a testvérei és az anyjuk.

A fa alatt álldogálva felfedezte az öreg fa törzsén a mély kéregrepedéseket. Kezével elkezdte követni a göcsörtös vonalakat, majd lassan, óvatosan körbe haladt a fa körül.

Hirtelen egy fehérlepke szállt a fatörzsre. Megállt a mozdulatban. Ujjai úgy maradtak nyitottan, és csak nézte a lepékét, melynek szárnya

végén két kicsi fekete pötty díszlett. Szarvacskaszerű nyúlványai ide-oda jártak a fején, és szemeivel mintha őt nézte volna.

- Hát eljöttél? – kérdezte suttogva. – Nagyon szép a ruhád.

A lepke megmozdította a szárnyát, és mint aki helyesel, többször megnyitotta és becsukta.

- Éppen rád gondoltam! Éppen azt gondoltam, hogy ha eljössz, felveszel a hátadra és elrepülünk. Elviszel a szivárványhoz? Láttad a szivárványt az égen? Itt senki nem látta, csak én...

- Hát te mit csinálsz itt? – kérdezte az egyik nagycsoportos kislány, aki meghallotta a suttogását.

A kislánynak a homloka felett furcsamód egyenesre vágott volt a haja. A felnőttek ezt úgy mondták: frufu. Ilyen kimondhatatlanul: frufu.

- Magadban beszélsz? – érdeklődött a frufus, miközben összehúzta a szemét, és ettől szúrós lett a tekintete.

- Nem. Odanézz! – mondta Marika halkán, szinte mozdulatlaná dermedve, nehogy a lepke elszálljon, és boldogan biccentett fejével a lepke felé.

A lány odanézett, és meglátta a fakérgen pihenő lepkét. Villámgyorsan felemelte a kezét, és mielőtt bármi történhetett volna, tenyerével agyoncsapta. A fehér szárnyak letörtek a szétmaszatolt testről, és lehullottak a fa tövéhez.

- Te buta, hiszen ez káposztalepke! – közölte diadallal, és tenyerét beletörölte a fa kérgébe.

Marikának a döbbenettől elakadt a lélegzete. Csak nézte a letört szárnyakat, majd leroskadt a szárnyak mellé, és összekuporogva sírni kezdett. Bánatosan, csendes fájdalommal telve.

A síró kislányt a többi gyerek rövid időn belül észrevette, és azonnal hívták az óvó nénit. A frufus meg csak állt és nézte, ahogyan Marika sír. Az óvónő megkérdezte, mi a baj. Ő nem tudott felelni, könnyein át nem is látta, kik vannak ott, csak rámutatott a lepkeszárnyakra. A kislány, aki agyonütötte a lepkét, bevallotta, hogy ő tette, és azzal

indokolta tettét, hogy az egy káposztalepke volt, és az anyukája mondta, hogy káros.

A gyerekek csendben várták, mit mond az óvó néni. De az óvó néni egyelőre hallgatott, mintha nem tudná, mit mondjon. Marika ezt a hallgatást úgy értékelte, hogy vele érez együtt, hiszen nem mondja, hogy a frufrus jól tette, amit tett, de mégis szívszorongva figyelt, vajon mit mond. Vajon megérti, hogy ő miért sír?

- És tessék elképzelni, hogy még beszélt is a lepkének! – mondta a frufrus lány.

Az óvó néni lehajolt hozzá, és felhúzta guggoló helyzetéből. Megfogta a kezét, és kivezette a gyerekek gyűrűjéből, majd megkérdezte:

- Tudsz beszélni a lepkékkel?

- Igen – válaszolta szepegeve.

- Elmondod nekem is?

- Ez titok – bökte ki, és szeretne volna elhúzni a kezét.

Az óvó néni azonban a szabadon levő másik kezével betakarta, majd nyugtatóan megsimogatta a keze fejét, így hát nem vette ki az óvó néni kezéből, hanem otthagyta, és lassan sétálva elindultak a kerítés mellett.

- Én tudok titkot tartani. És tudod mit? Ha te is tudsz titkot tartani, elmondom, hogy én kivel szoktam beszélgetni. És akkor mától barátok leszünk! – szólt kedvesen, és megkérdezte: – Tudod, kivel szoktam beszélgetni?

- Kivel? – éledt fel benne a kíváncsiság.

- A madarakkal.

- A madarakkal?

- Igen. Tőlük üzenek az édesanyámnak, aki nagyon messze lakik, és már nagyon öreg.

Miközben beszélt, az óvónő szemébe könnyek szöktek. Nem merte elmondani, hogy az ő édesanyja tulajdonképpen már nagyon régen meghalt, akkor, amikor ő még kislány volt. Hátha még jobban felzaklatja Marikát. De ezt a dolgot Marika aznap este mégis megtudta. Véletlenül hallotta, amikor a nevelőszülei beszélgettek a történeteikről,

és azt hitték, hogy a gyerekek már elaludtak. És akkor tudta meg azt is, hogy az óvó néni mindig elmondja Mariska néninek, hogy mi történt az óvodában, és hogy figyelik őt, és mindezt azért, hogy segíteni tudjanak neki, és hogy játsszon végre a többi gyerekkel.

Most még azonban ezt nem tudta, és nagyon jólesett neki, hogy az óvó néni fogja a kezét, és körbesétálnak az udvaron. Sokáig hallgattak, amikor Marika egyszer csak megállt, és azt mondta:

- Én már tudom, hogy a lepkék és a madarak tündérek. És szeretik, ha beszélgetünk velük. És ha elveszítik a szárnyukat, akkor sem halnak meg, csak mások lesznek.

- Mások? Például mik?

- Például emberek!

Az óvónő megállt, majd szembefordult a kislánnyal, és komoly arccal azt mondta:

- Lehet, hogy igazad van!

Abban a pillanatban az óvodakerítéshez ültetett sövény embermagasságában feltűnt egy fehér fejkendő, és folyamatosan haladt a sövény mellett hol fel, hol lebukkanva a lépések üteme szerint. Az óvoda udvarának másik feléről úgy tűnt, mintha egy óriás fehérlepke szállt volna végig a kerítés mellett.

Marika felsikoltott.

- Édesanyám! – és elengedve az óvónő kezét, rohant a kapuhoz.

A kapuban egy sötétkék kosztümös, fehér fejkendő fiatalasszony állt meg. A kendő sarkait az enyhe szellő gyengéden lobogtatta, mintha valóban egy hatalmas fehérlepke selymes szárnyai csapongtak volna.

- Édesanyám! Tudtam, hogy eljössz! A lepke, a lepke... – kiabálta elcsukló hangon, és sírva borult anyja széttárt karjaiba, aki leguggolva magához ölelte, majd felkapta az ölébe, hogy elhalmozza szerető csókjaival.

Hazatérés

A tehergépkocsi nagyokat döccenve haladt a kátyúval tele aszfalt úton. Ismerős volt neki ez az autó, hiszen máskor is ezzel utaztak, amikor a falu futballcsapata mérkőzésre ment. A nyári Nap aranyfénnnyel szórta tele az út mellett elterülő mezőt, melyet pipacsok, szarkalábak, zsályák és kamillák díszítettek, ameddig csak a szem ellátott. Távolabb, a mező széle felé erdősáv zöldje húzódott. Az autó platójára szerelt padokon emberek ültek, szorosan egymáshoz préselődve. A menetszélben alaposan összekuszált hajú fiatalok szinte egyfolytában tréfálkoztak egymással. Az idősebb férfiak és egy asszony két kisgyerekekkel a szélső padon csendben figyelték a tájat. Mielőtt megérkeztek volna a következő faluba, az autó megállt, és mindenki elszéledt, hogy könnyítsen magán. Az asszony is leszállt a gyerekekkel, akiknek még segíteni kellett ebbéli dolgaikban. A fű szinte teljesen eltakarta a gyerekeket, és néha virágillatot, néha nehéz földszagot dobott feléjük a szellő.

- Milyen jó lenne itt elbújni, szaladgálni, belehemperegni a fűbe! – gondolta a kislány. Míg várta, hogy öccse is elvégezze a dolgát, leszakított egy ki sem nyílt pipacsfejet, és ujjai közt morzsolgatta. A puha, selymes szírom még nem vette fel a piros színt, és a gyenge, rózsaszín sejtek hamar szétszakadoztak a kíméletlen ujjak között.

- Gyorsan, gyorsan! – hallotta nevelőanyja hangját. – Indulnunk kell! Szálljatok fel a kocsira!

A hatalmas zöld autó erős motorzúgással száguldott a távoli házak felé. Hirtelen a semmiből két kéz nyúlt érte, és leemelte az autóról. Ő rúgkapált, sikított, nem akart menni, de a kéz nem engedte. Saját sírására ébredt fel. A házban csend volt, mellette egyenletes szuszogással aludt az öccse.

*

A focicsapat barátságos mérkőzésre készült egy másik falu focicsapatával. Azon a vasárnapon a zöldre festett autó gyorsan robogott az aszfaltozott új úton. Az út két oldalán pipacsoktól, szarkalábaktól tarkálló mező terült el. Távolabb, a mező szélén, erdősáv üde zöldje húzó-

dott. Már a vendéglátó falu határában jártak. – Milyen szép mező! – gondolta a kislány, aztán ki is mondta.

- Ismerős neked? – Kérdezte Mariska néni, és ő bólintott. Igen, valamilyenkor látta már ezt a helyet.

- Meg kellene állnunk, mert a meccs előtt nem lesz idő vécére menni – szólt Gyuri bácsi egy kis idő múlva, és rácsapott az autó vezetőfülkéjének tetejére, jelezve a sofőrnek, hogy álljon meg.

Mindenki leszállt. Őt és az öccsét is levették a kocsiról. A sok virág között alig mert lépni, nehogy letapossa őket, de mégis, önkéntelenül leszakított egy ki sem nyílt pipacsfejet, és ujjai közt morzsolgatta. Jólesett ez az érintés.

- Gyorsan, gyorsan! – hallotta nevelőanyja hangját – Indulnunk kell! Szálljatok fel a kocsira!

Mindenki felszállt, a motor újra felbőgött, és az erdészeti autó erős ránással elindult.

Hamarosan megérkeztek. Rengeteg ember várta az idegen futbalcsapatot a barátságos mérkőzésre. A hazai focisták is kijöttek üdvözölni a vendégcsapatot és bevezetni őket az öltözőbe. Egyszer csak a tömegből kivált egy ember, és odaerőszakolta magát az autóról leszálló emberek közé. Hiába akarták visszafogni, nem lehetett. Először a kisfiút emelte le, aki egészen addig büszkén ült az autón új, drapp színű, nyári, rövidnadrágos öltönykéjében. Még sohasem látta az öccsét ilyen szép öltözetben, és ő maga is a kék-fehér virágmintás ruhácskájában, új cipőjében nagyon szépen mutatott. Szerette nevelőszüleit, Mariska nénit, Gyuri bácsit, akik sohasem bántották, fürösztötték, etették, itatták őket, és szép ruhákban járatták.

Most ez az erőszakos ember őt is megragadta, de ő rúgkapált, sikoltzott, és nem akart menni.

Nem akart újra verekedést, bántást látni, nem akarta nézni, hogy megverik az édesanyját. Gyuri bácsiék sohasem tettek ilyent. Mindig kedvesen beszélgettek és megsimogatták egymást. Ő ezt akarta látni, és velük akart élni. De nem volt döntési joga, és nem volt ereje, hiszen még csak ötéves volt. A kéz pedig erősebb volt nála, és az autóról leemelte a földre.

Utazás

Kitárta karjait, aztán fokozatosan egyre feljebb emelkedett. Repült. A magasból látta a fák lombját, a háztetőket. Az utcák vékony szalagjai alatta tekergőztek. A település apró modellhez hasonlított kicsi házaival, templomával. Látta a falu határán húzódó erdőt, a dombok tetejét, a söröskorsó alakú kilátó építményét, a Balaton ezüstös, hatalmas víztükrét.

A túlpart kékes színű hegyei terepasztalnyi magaslattá zsugorodtak. Nem érezte a súlyát. Könnyű volt. Valahol a szárnyat bontó lendületben, amikor emelkedni kezdett, egyre könnyebbnek érezte magát. Minél magasabbra szállt, annál könnyebb volt a súlya. Hatalmas kegyelem, hogy tudok repülni – örvendezett magában, habár nem tudta mire vélni ezt a kegyelmi állapotot –, és arra gondolt: Vajon más is fel tud emelkedni a felhők fölé?

A következő pillanatban már csak magára figyelt, élvezte a légies könnyedséget, a szabadság örömét. Úgy érezte, senkitől és semmitől nem függ, csak saját akarata tudná megállítani, de most nem akart visszafordulni.

Már Európa formáját is felismerte, partjainál a sötétkék óceánok vonalaival. A sötétkék tengerbe nyúló szárazföldek lábai élénk zöld színben mutatták a sekélyebb vizeket. A havas hegycsúcsokról visszaverődő, vakító napfény csak pár másodpercig volt észlelhető. Ahogy tovább emelkedett, már csak apró, halványkékbe játszó fehér foltok díszítették a hegyláncokat. Aztán a földgolyó látványa varázsolta el. Az óriási labda kék, barna, zöld színeivel, a sarki hegyek csúcsai vakító fehérséggel néztek rá, mintha azt kérdeznék: Mit akarsz, ember? Engem akarsz legyőzni?

Percekig bámulta a Földet, aztán elfordulva a Holdban gyönyörködött, de üres, egyhangú tájai nem kötötték le a figyelmét sokáig. Elsuhant mellette, és megállt a sötétség peremén. A távoli űr mélysége felerősítette az aranyban megmártózott csillagok, bolygók vibráló fényeit. Igen. Innen kellene elindulni és feltárni a titkokat – gondolta

–, és meglódult a Szaturnusz irányába. Ám ekkor a szíve erősen feldobogott. A lüktetés egész testében végigáradt: ujjai begyében, lábában, sarkában, hasában, ahol a napcsakra van, a köldökcsomkjában, és elárasztotta az iszony.

Látta a többi bolygót, és megértette, halottak. Csak a Föld él, ahonnan nem szakadhat el. – Ha továbbrepülök, nem térhetek vissza! – hasított tudatába a felismerés.

Ekkor döbbsent rá, hogy egyáltalán nincs már súlya, és ez most félelmetes érzés volt. Minden akaratát össze kellett szednie, hogy lassan, küszködve, erővé formálva visszafordulhasson a Föld felé. Végre meglátta a Föld üveggolyóra emlékeztető színeit. A bolygók és csillagok kezdtek eltűnedezni, és lassan, nagyon lassan belesüllyedt a fátyolként szétterülő, felhőktől védett légkörbe. Érezte, amint a súlya növekszik. Becsukta a szemét, átadva magát annak az erőnek, ami a Földön tartja a világ összes dolgát. A lábai, a kezei már nem végeztek a madarakéhoz hasonló repülő mozdulatokat, csak lassan ereszkedett lefelé. Amikor végre megérezte lába alatt a talajt, még mindig remeggett a belseje az iszony érzésétől.

Kinyitotta a szemét. Az első másodpercekben nem tudta, hol van, aztán meglátta az ablakon bekukkantó Holdat.

- Szép vagy, de csak innen lentről! – motyogta félálomban, majd falnak fordult, és újra elaludt.

Hatvan fillér a jegy ára

Ez az eset ezerkilencszázhatvankettőben történt a dunántúli kisváros és a tőle tíz kilométerre fekvő falu közötti menetrendszerű járatú vonaton.

A személyvonat déli járata zsúfolásig megtelt utasokkal. A gőzmozdony fehér füstje vastagon terítette be a peront, eltakarva a kalauzokat, akik éles sípszóval jelezték, hogy mindenki felszállt, indulhat a vonat. Erős döccenés, majd egy nagy rándulás jelezte, hogy elindultak. A fülkében, melynek padja sárgára lakkozott lécekből volt felépítve (az ilyen kocsikat hívták fapadosnak, azaz régebben harmadosztályú kocsiknak), mindjárt megindult az élénk beszélgetés az utasok között, hiszen akkoriban ritkábban utaztak az emberek, és eseményszámba ment, hogy új ismeretségeket köthetnek, új történeteket tudnak meg és adhatnak tovább. Az ablak mellett egy tíz év körüli kislány ült, piros, kantáros szoknyában, fehér blúzocskában. Vele szemben anyja ült, akinek ölében egy szatyor pihent a vásárolt új ruhákkal megtömve.

A kislány nem kapott új ruhát, többnyire a nővére levetett ruháit örökölte meg, és csak azért őt hozta el anyja a vásárláshoz, hogy hozzá tartson a megfelelő méret kiválasztásánál. Nővére egy kisgyerekre vigyázott, amiért fizetséget kapott. Öccsével meg túl sok gond lett volna utazás közben. Ez nem először volt így, és már megszokta, hogy ő csak a levetett, elkoptatott ruhákat kaphatta meg. Korán megtanulta, hogy a kevés pénzből nem telik. Hogy miért pont neki nem tellett? Talán mert ő volt a középső gyerek, a jelentéktelen a nagyobb és a kisebb között. Egyébként sem volt követelőző természetű, vagy talán éppen ezért nem. Vagy mert ő volt a legszeretőbb szívű anyja és a testvérei iránt, aki mindig elfogadta az adódó helyzetet.

Az egyik néni egyszer csak megszólította: Milyen helyes kislány vagy! Hogy hívnak?

De mielőtt válaszolhatott volna, anyja már válaszolt helyette. Megmondta, hogy mi a neve, hogy ő a második gyerek, és észre véve magát, megjegyezte: Á, ez nem olyan beszédes! Nem tud úgy válaszolni, beszélgetni az emberekkel.

Ő elpirult, lehajtotta a fejét, aztán az ablak felé fordult, és kifelé bámult. Magában pedig azt mondogatta: De igen! Tudnék válaszolni, és mindent el tudnék mondani.

Anyja szavait azonban nem akarta és nem merte megmásítani. A néni sem kérdezett mást, és a felnőttek tovább beszélgettek, nem is törődve jelenlétével. Ő sem bánta, hogy nem szóltak hozzá, mert most dühös és tehetetlen haragot érzett a felnőttekkel szemben.

A két település távolságának közepénél jártak, amikor belépett a kalauz a fülkébe a szokásos - Kérem a menetjegyeket! – felszólítással, és mindenki elővette a jegyét.

Az anyja is odanyújtotta a két jegyet.

- Hány éves a kislány? – kérdezte a kalauz, és sapkája ellenzője alól rápillantott a gyerekekre.

A kislány nyitotta a száját, hogy válaszoljon, de az anyja most is gyorsabb volt nála:

- Kilenc.

Megütközve nézett anyjára. Miért mondja, hogy kilenc? Hiszen már egy éve elmúlt kilenc éves. A tizedik születésnapját már három hónapja betöltötte.

A kalauznak nem tetszett valami, mert elkérte az asszony személyi igazolványát. Akkoriban a tizennyolc éven aluli, kiskorú gyerekek nevét és születési adatait beleírták az igazolványokba.

Hamar beazonosította, hogy az itt ülő gyerek melyik a beírtak közül, és azt is, hogy mikor születhetett, és ebben az esetben már egész árú jegyet kellett volna váltani. Ezt a megállapítását közölte az asszonnyal, aki hirtelen azt válaszolta:

- Jaj, hát persze! Elfelejtettem. Harmadikos, és azért tévesztettem el, mert megbukott. Negyedikesnek kellene lennie. Igaz? Nézett rá a gyerekekre, és kimeresztette a szemét, hogy nehogy mást mondjon,

inkább hallgasson vagy csak bólintson. A kislány megint elvörösödött, és nem szólt, csak lesütötte a szemét a nyilvánvaló hazugságtól és a szégyentől, amibe belerántották. A szíve úgy elkezdett kalapálni, majd kiugrott a helyéről. Ő megbukott? Hiszen a testvérei közül neki volt a legjobb bizonyítványa.

A kalauz azt mondta, nem érdekli a dolog, mert a gyerek 10 éves elmúlt. Fizesse ki a büntetést. Az asszony erre nem volt hajlandó, sőt feleselni kezdett a kalauzzal, és egyfolytában bizonykodott, hogy tévedett. Még abba is belement, hogy majd az otthoni állomáson igazolják őt, ezért leszállás után mindhárman bevonultak az állomás épületébe, miközben a vonatnak várakoznia kellett, amíg a kalauz lerendezi az ügyet.

A gyerek szégyene még nagyobb lett, hiszen az állomás irodájában ismerősök teljesítettek szolgálatot, és az asszony előttük is bizonykodott, hogy ő megbukott, és azért tévesztette el a jegyvásárlást. A kislány már ott tartott, hogy magában azt kívánta, bárcsak megbüntetnék az anyját, mert ez nagyon csúnya hazugság. Végül az állomásfőnök meggyőzte a kalauzt, hogy ne vegyen fel jegyzőkönyvet, hanem az asszony vásároljon egy teljes árú menetjegyet, és ezzel kiegyenlítődik a fél jegy ára, méghozzá oda-vissza. Végül a vonat egy türelmetlen sípolás után elindulhatott. A kislány nagyon szomorúan ballagott anyja oldalán hazafelé, aki egyfolytában magyarázkodott a gyereknek, hogy hogyan és miért történtek a dolgok. A gyerek azonban nem volt rá kíváncsi, és dacos dühvel mondogatta magában: „Te buktál meg, anya! Te buktál meg!” Majd egy óvatlan pillanatban letörtle az arcán végigcsordogáló könnyet.

Fenyőfa a határról

A Békás-szoros hatalmas, félelmetes sziklaóriásai mögött, az ezeréves határnál új alagút épült Moldva felé. A régi alagutat, mivel nagy Magyarországhoz tartozott ez a terület is, a magyar állam építette. Az akkori gyalogos, lovas kocsis és ritka autós forgalomhoz nagyon megfelelt, de a mai, hatalmas kamionkonvojok már nem tudtak keresztül jutni rajta.

A sárga csíkos, hatalmas munka- és erőgépek felsorakozva álltak a készülő út két oldalán. Fenn a hegyoldalban öreg fenyők sorakoztak, sűrű erdőt alkotva. Egy-egy kiugró sziklacsúcson, furcsán tekerő gyökereikkel kapaszkodtak meg a fenyőfák, mesebeli gondolatokat gyűjtve a képzeletben. Szinte hihetetlennek tűnt, hogy a csupasz sziklákon is képesek ilyen hatalmasra megnőni. A legyalult föld a régi út mellett egy-egy összetolt kupacban állt, néhol hatalmas, a hegyek oldalából kiszakított szikladarabok között.

Az egyik kupacból több kisebb, nagyobb fenyőcsemete meredezett gyökereivel az égre fordultan vagy félig betemetve a törmeléktől. Az asszony megállt, és odahajolt az egyik, még üde zöld csemetéhez, amelyikben még láthatóan volt élet: - Szegény kicsikém, te sem érheted meg a felnőttkort! – gondolta szomorúan.

Amíg a fenyőt nézegette, társai már beértek a kivájt, új sziklajáratba. Gondolt egyet, és gyorsan elővett a hátizsákjából egy nejlontáskát. A kicsi fát a környező mohával és földdel együtt gyorsan beemelte a nejlonba, és a hátizsákjába rejtette. Mint aki jól végezte dolgát, széles vigyorral az arcán a többiek után futott. Akármilyen lesz is, hazaviszem – gondolta, és örült, hogy megmentheti a csemetét. Ez az öröm aztán kiült az arcára, szinte egyfolytában mosolygott, és már arra gondolt, hova ülteti majd el otthon, a kert melyik részébe, hogy jó helye legyen.

A többiek nem tudták, mitől ilyen vidám, de ő nem árulta el a titkát. Időnként belesett a zsákba, később, amikor alkalom adódott,

valenci 17

lemászott a patakhöz és meglocsolta, biztos, ami biztos, nehogy szomjazzon.

Két nap múlva keltek át a határon. A nejlont, a buszülés hátulján lévő tartó hálóbba tette, mintha élelmiszeres kézicsomag lenne, így egyáltalán nem volt feltűnő, és ugyan kicsit izgult, de nyugalmat erőltetve magára, észrevétlen maradt. Hazaérve aztán első dolga volt, hogy elültesse. A fácskával együtt felmarkolt földet alátette, majd körberakta a mohával. Ettől kezdve mindennap megnézte, simogatta, beszélt hozzá. Az első télen betakargatta, nehogy elfagyjon. Mikor leesett a hó, a nagy fehér takaró alatt alig találta meg, de kiásta, nehogy elgörbüljön a gyöngye kis törzs a hó súlya alatt.

Következő év őszére a fenyő nagyot ugrott a növekedésben. Legalább húsz centivel magasabb lett. Következő tavasszal, az egyik „beszélgetős” alkalommal azt vette észre, hogy a fenyőfácskát körülvevő mohából másik kicsi fenyő dugta ki zsenge hajtásait. Újabb egy év múlva már külön lehetett ültetni őket. Azóta, hogy ez történt, eltelt tíz év. A két kicsi fenyőből háromméteres óriások lettek. Olyan gyorsan növekedtek az elmúlt évek alatt, mintha a jóságát akarnák meghálálni növekedésükkel, hogy mielőbb árnyékot adhassanak, és ugyanakkor magukhoz vonzották az ég madarait, a cinkéket, rigókat, akik énekükkel vidítják a lelkünket. A szellő ringatta faágak között gerlék burukkolnak, és az aprócska fenyőcinkék is ott tanyáznak.

Amíg kicsik voltak, karácsonykor csillagfényű égőkkel díszítette fel a fákat, ma már csak egyszerűen örvendezik szépségük láttán. Amióta elültette ezt a két kicsi fát, úgy gondol rájuk, mint az élet győzelmére a halál fölött. Azóta nem állított élő fenyőt benn a házban. Nem tudná elviselni ennek a csodálatos fának a lassú, kiszáradásig tartó halálát.

Szüreten

Laci, a szőlősgazda szellentett egy öblöset, miközben megbillentette a fenekét kicsit hátra, majd oldalirányba.

- Na, mi Urunk, segíts meg! – szólt és betolt a szájába egy szőlőszemet.

- Jó nagyot sikerült csinálnod, de бүдös is rendesen – mondta Fakanál, akinek a rendes neve sokak előtt ismeretlen maradt, és aki életének jobb időszakában szakács volt, ezért egyszerűen Fakanál néven híresült el a településen. Most a sor másik oldalán szedte a szőlőt, és felröhögve törlő mozdulatot tett fogatlan száján. – Igencsak бүдös – adott nyomatékot megjegyzésének.

- Az. Végre megszabadult tőlem! – nyugtázta Laci gazda.

A másik soron két, segítségnek hívott asszony, Anna és Ilonka haladt. Laci és Fakanál előbb kezdte a szedést, de annyit okították egymást a borkészítés rejtelseiről meg a szőlőművelés okosságáról, hogy a nagy dumálás miatt, amit széles gesztusokkal kísértek, ahelyett, hogy a szőlőt szedték volna, hamarosan lemaradtak.

Az asszonyok is bosszankodtak az őket körülengő бүзön. Ilonka, aki már erősen nagyot hallott, és így nem tudhatott a бélgőз hangjáról semmit, származási helyéről meg pláne nem, megjegyezte: Valami дög lehet a szőlőbe! Igen бүдös! Pfúj, de бүдös!

Aztán a szedésben lemaradó lusta férfiakat szidta, de nem találta meg a „lusta” szót, ezért egyfolytában azt mondogatta: Gyávák ezek, nagyon gyávák!

Anna nem tudta, melyikükön nevéssen, de közben egyfolytában csitította Ilonkát, hogy ne mondjon ilyeneket, hiszen alig három méterre állnak tőlük, meg hogy dolgoznak azok rendesen, csak hangoskodnak. Ilonkának ugyan beszélhetett, Ilonka ugyanis a süketségébe burkolózva csak a saját gondolatait közvetítette egyfolytában, és a beszédet nem, de a lemaradást igencsak észrevételezte.

Lajos, a harmadik szomszéd, magas, vékonydongájú segítség, bármit mondott neki Laci gazda, nem ellenkezett. Ismerte már jól lobbáné-

kony természetét. Amit mondott neki, azt szóról szóra megismételve megcsinálta.

- Menj, daráld le a szőlőt!

- Megyek, ledarálom a szőlőt!

- Leszeded a lugast! – mondta neki Laci gazda.

- Leszedem a lugast! – ismételte Lajos, és már ment is.

Aztán mégis összevesztek, mert Laci azt akarta, hogy Lajos létráról szedje a szőlőt, ahogyan ő. De Lajos keszeg, magas termete nem indokolta ezt, és egyre bizonykodott, hogy nem kell neki létra, mert feléri. Szóval Lajos szolgálatkész volt, de Ilonka őt sem kedvelte, és azt mondta rá, részeseges. Való igaz, régebben Lajos igencsak a pohár fenekére szokott nézni, de már régóta nem ivott. Ilonka egyébként is mindenkit szidott a szüret alatt, és egyfolytában sopánkodott. Ha gyorsan jöttek a vödrökért, azért, ha késtek, azért. Anna hiába mondta neki, ne szidjon senkit, hiszen nem lehet észrevenni, ha valamelyik segítség a szőlő között közeledik, de mondhatott neki bármit, néha kicsit emeltebb hangon is, nem hallotta. Ezért aztán csak káricált tovább.

Tizenegy óra körül Anna beszaladt, hogy megfőzze az ebédet. Kicsit bosszankodott, hogy eljárt az idő, és a hús nem sül meg, mire a főzelék elkészül. Először a sütővel próbálkozott. Úgy ítélte meg, nincs elég ereje a sütőnek. Ekkor bejött Laci gazda, mert nélküle és tudása nélkül a Föld sem forog rendesen a kijelölt útján, és nagy hangon szónokolva újra begyűjtotta a sütőt, kioktatva Annát, hogy így meg úgy, milyen háziasszony az, aki nem tudja a sütőt kezelni. Anna nem akart vitatkozni, de mire feltette a körítésnek szánt zöldbabot, a sütő még csak langyosnak sem volt nevezhető. Erre már tényleg ideges lett, fogott egy lábast, abba tette fel az oldalast sülni a gázlángra. A gazda ezt sem hagyta jóvá, és miközben a tornácon darálta a szőlőt, egyfolytában osztogatta neki az észt, hogyan kellene megsütni a húst. Anna nem szólt, tudta, hogy nem érdemes vitatkozni vele, mert olyan ember még nem született a családban, de a Földre sem, akinek Laci igazat adott volna.

Mikor már mindent odakészített a tűzhelyre és a hús is szépen puhult a lábasban, újra kiszaladt szedni a szőlőt, hogy fogyjon minél előbb. Újra ott volt tehát a szőlőtőkék között, és újra hallgatta Ilonka süket méltatlankodásait, hallgatta a férfiak eszement évődéseit, ugyanakkor gyönyörködött a hatalmas és mézédess szőlőfürtökben.

Két óra lett, mire az ebédhez helyet foglalhattak az asztalnál. Mindenki jó étvággal falatozott, Laci gazda is élvezte a sült oldalas ízét, zamatát, és büszkén dicsérgette Fakanál és Lajos előtt Anna főztjét, mintha neki legalább lett volna valami köze hozzá és nem csak hátramosztította volna a hús megsütését. Ebéd után aztán még egy órányit dolgoztak a szedéssel, majd Lajos és Fakanál elmentek újabb hordóért, mert a sok must nem fért a meglévőkhöz.

- Hála legyen az Úrnak! – hangzott minden vödör színmust betöltésekor Laci szájából.

Erre aztán Fakanál mindig rákontrázott: Hála legyen! Tavaly nem így volt! Alig volt mit leszedni! Alig volt!

Fakanál részéről furának tűnt ez az örömködés, hiszen nem az ő borának mennyiségéről volt szó, de Annának eszébe jutott, hogy sokszor látta már Fakanalat a pincénél, úgy mondd, Laci gazdát meglátogatni, egy-két pohár bor reményében.

Közben a két asszony visszament a szőlőbe a maradék tőkéket megszedni, mivel a férfiak mind ott legyeskedtek a daráló és a kádak körül. Persze az ebédhez kínált bor az ötliteres demizsonban ott volt az asztalon, így akár a muslincák, gyakran olthatták szomjukat a meleg, verőfényes szeptemberi napon. Amikor Ilonka szembesült ezzel a ténnyel, na, lett is haddelhadd! Még jobban rázendített és szidta, hordta a férfiakat, hogy ezek mindig csak pofáznak, de a kezük nem jár, mert igen gyávák.

- Lusták – próbált meg helyesbíteni Anna, amire Ilonka rávágta: Azok is! Persze!

Ez a megnyilvánulása után örök rejtély maradt Anna számára, mert azt kibogozni, hogy mire is gondolt Ilonka valójában, lehetetlen vállalkozás lett volna.

Pedig szegény férfiak is igyekeztek, hiszen a behordás és a darálás nagyon fontos része a szüretnek.

Már csak két tőke volt vissza a szedésből, és Anna legszívesebben már otthagyt volna Ilonkát mosogatás vagy valami más ürügy révén, mert attól félt, hogy a sok visszatartott nevetéstől baleset éri az alsóneműjét, de aztán mégis ottmaradt vele, hiszen a süketségéről mégsem tehetett, így aztán hűségesen végighallgatta hogyan is történt, amikor Ilonka nászura „intraktust” kapott.

Vásárlás asszonymódra

- A csuda vigye el! Hányszor mondtam, hogy add ide a szennyes ruhádat kimosni! Utálok, ha nem tudsz váltani!

- Jól van, na! Nem láttam, hogy ez a nadrágom is piszkos! Gyere. Elmegyünk és veszek egy újat, csak ne kiabálj velem.

- Nem kiabálok, de most mérges vagyok! – zárta le az asszony a párbeszédet, mert ki más zárhatta volna le, ha nem ő? Mint annyiszor, most is az övé volt az utolsó szó, és ezt az elégedettség érzését kiváltó eljárást ki nem hagyta volna. Valójában örült is, hogy így alakult a dolog, mert legalább körülnézhet egy kicsit a női kacatok között, különben nem tudta volna kiobbantani férje-urát az olimpiai közvetítések mellől.

Jobbára a több évvel ezelőtt lefutott fazonú nadrágokban és polókban járt, de ezeket legalább egyszerűnek és kényelmesnek érezte, habár nem állt rajta valami előnyösen. Sajnálta a pénzt jobb ruhákra kidobni, pedig érezte, hogy itt lenne az ideje kockáztatni és felvenni divatosabb „rongyokat”. De most megint nem jöhetett ez szóba, mert az embere nem hozott kellő számú gatyát a nyaraláshoz, és pótlást kellett venni.

Aztán hirtelen az ebédlőbe bevonuló csinos és elegánsan öltözött asszonytársak jutottak eszébe. Könnyeden lengedezett rajtuk a bő, selymes, pihepuhaságú szoknya, blúz, a deltaszabású muszlinok meg a csipkefelsők. Na! Most meg bosszúságot érzett. Ő nem érdemelne meg legalább egyet is ezekből?

Á, mindegy! Nem érdemes ezen törni a fejét. Most az ember következik és kész!

A strand előtt kirakott állófogason ruhák díszes tömege fogadta őket. Legszívesebben rögtön végignézte volna valamennyit, de türtőztette magát, és a gondos feleség álarcába bújva férje után ment, a férfinadrágokat kínáló gondolákhoz. A kockás, csíkos, katonamintás nadrágok hosszított, térdig érő nadrágszárral, nem nyerték meg a férje

tetszését. Pedig volt közöttük kimondottan jó szabású is. Ám, akár-melyiket mutatta férjének, csak nemleges fejrázás volt a vége.

- Á, anya! Leguggolok és elreped a lábam között – kifogásolta legtöbbször, és arrébb lépett.

- Ne mondd már! Melyik nem repedt még szét rajtad? – de a támadó kérdés feltevésével sem tudta meggyőzni élete párját.

- Tudod, mit? Akkor megnézem a női ruhákat! – gondolta, és már ki is mondta hangosan.

Szerencsére két fiatal, feltömött mellű fruska volt az eladó, akiknek bármelyik férfi tetszelgett volna. Megérzi és észreveszi ezt egy asszony, a legkisebb rezdülésből is, de főleg abból, ahogy a férfiak valami furcsa beállást, talán a bikák küzdőállásához hasonlóat vesznek fel ilyenkor, és meresztgetik a szemüket, majd határozott kedvességgel biztatják nejük: „Nézz csak körül! Tetszik valamelyik?” Ilyenkor szeretnék azt a látszatot kelteni: „Na, nézd, kisanyám! Ilyen hapsi vagyok én!

Persze az eladók még kedvesebbek, és nem kuncognak össze egymással, mint máskor: „Né, má’! A vén csaj! A negyedik ruhát próbálja, de egyik se megy rá a nagy seggére!”

Az eladók a vevőfogás reményében sokkal inkább a férjek felé pislognak. Az okos asszony ezt a helyzetet viszont ügyesen meglovagolja! Hááát! Ő is tud lovagolni!

Gatya nincs, de neki van egy új, négyezer-hétszáz forintos ruhája... és nem is áll olyan rosszul.

Utoljára

Amikor hozzáköltözött, terveket szőttek a nyárra, hova kellene elmenni, meglátogatni a rokonságot vagy csak úgy kirándulni egyet. Egyik nap furcsa dolog történt: „De nehogy sírj!” – mondta az anyja, és elmesélte, hogy az éjszaka két ember járt itt a házban, és be akartak menni a szobájába, de ő bezárta az ajtót, még a széket is odatámasztotta a kilincshez, hogy ne tudjanak bemenni. „Értem jöttek. El akartak vinni.”

És hiába volt minden szép szó, hogy ez nem volt lehetséges, a házban senki sem járt, hajthatatlan maradt, felöltözött és kiment a folyósóra, ott álldogált, hogy elmegy. Azzal nyugtatta meg, hogy hívja az orvost, és az majd segít. A gyógykezelésben két hónap telt el, de egyre gyakrabban fordult elő, hogy nem ismerte meg. Ültek az ágyon, átölelte a vállát és csak ültek, ültek, és nem tudott sírni, mert sem a sajnálat, sem a félelem nem engedte sírni, csak tette, amit kellett. És eljött az idő, amikor nem fogadott el táplálékot. Ha mégis, azonnal kihányta. Még a vizet is csak apró kortyokban tudta lenyelni, de sokszor az is visszajött. Aztán már beszélni sem tudott, nem volt ereje, csak szavakat mondott. Soványsága ijesztően hatott. Az infúzió nem sokáig segített, már annak sem volt értelme. Hogy ne hallja, hiszen megígérte, hogy nem sír, kiment a folyósóra, leroskadt az egyik székbe, és ott zokogott. Nem tudta a fájdalom érzését sem lerázni, sem megszüntetni. Gyomrát a torkában érezte, minden izma megfeszült és remegett. Nem akarta, hogy meghaljon, nem akarta és főleg nem, hogy fájdalmat érezzen. Ez az a test, amely őt is hordozta, védte, míg ember formájú lényé cseperedett ott bent a méhében. Mint gyermek, rajongott az anyjáért, aki mindig mindent megoldott, a legnehezebb helyzetben sem volt előtte lehetetlen, aki sohasem lankadó figyelemmel kísérte a fejlődését, odaadó szeretettel nevelte, ápolta, oktatta és elkíserte őt mindenhova, mert nem tudta volna elviselni, ha baj éri. És most itt fekszik elgyötörtén az öregségtől és az elyengüléstől összetöpörödve.

Újra bement a kórterembe. Anyja feje kissé oldalra fordulva, szemei a mennyezet sarkára tapadtak, nem mozdult, csak nézett mereven. Furcsamód most szépnek látta, mint régen, nem csak azért, mert minden gyerek szépnek látja az anyját, hanem mert valóban szép, formás arca volt, finom vonásokkal. Öregségében sem voltak csúf, mély ráncai, és nem torzult el az arca. Most úgy látta, az a kevés ránc is kisimult az arcán. Fogta a törlőkendőt, megvizette, és szeretne volna megtörölni az arcát és a kezét, hogy felfrissítse kicsit. De ahogy az arcához ért, nyöszörgő hangon tiltakozott, mintha azt mondaná: Hagyjál, hagyjál! És nem vette le a szemét a mennyezetről, sőt, mintha mosolygott volna.

Megállt a mozdulatban. Aztán mégis föléje hajolt, és megcsókolta a homlokát. Talán utoljára – futott át benne a gondolat. Leült az odakészített székre, elővette az imakönyvet, és olvasni kezdte a különböző imádságokat. Vagy három imádságon volt túl, amikor anyjára nézett.

- Drága anyám! – motyogta maga elé. – Tudtam valamit is visszaadni neked önzetlen szeretetedből? Mindig azzal áltattam magam, még van időnk. És most vége, nincs tovább – temette zsebkendőjébe az arcát. Kis idő múlva abbahagyta a sírást, és újra ránézett. Mit tehetne még érte? És megdöbbenve vette észre a változást, azt, ami eddig rejtve volt előtte, amit még soha nem tapasztalt életében. A mosolygó, mennyezetre szegezett tekintetű asszony haja, bőre különös fényben ragyogott. A szeme boldogságtól csillogott, és látta a derűt az arcán. Abban a pillanatban tudta, hogy anyja elindult, és azt is tudta, hogy a Fény Birodalmának a kapuja kinyílt előtte.

*

Irodalmi Rádió, Miskolc
www.irodalmiradio.hu

A kiadásért felel: Zsoldos Árpád

Nyomda:
D-Plus Nyomda,
Budapest

Megjelent 150 példányban,
Garamond betűtípussal.

ISBN 978-615-80826-1-7

